

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02704

ALE VERK

Mendele Mokher Sefarim

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אלע ווערק פון מענדעלע מוכר-ספרים

(ש. י. אבראמאָוויץ)

ניינטער באַנד

נייע פערבעסערטע אויסגאַבע

פערקויף: געזעלשאַפט „צענטראַל“, וואַרשא, נאַוואָליפקי 7

1

9

2

8

אלע ווערק פון מענדעלע מוכר-ספרים

(ש. י. אבראמאָוויץ)

מסעות בנימין השלישי

דאָס הייסט

די נסיעה אָדער אַ רייזע־בעשרייבונג פֿון בנימין דעם דריטען

דאָס איז אויך זיינע נסיעות פֿערנאָנגען העט ווייט אַזש הינטער די הרי
דושך, און האָט זיך גענוג אָנגעזעהן און אָנגעהערט חידושים, שעהנע זאַכען,
דאָס זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען אין אלע שבועים לשונות
און היינט אויך אין אינווער לשון

בהשדלות

מענדעלע מוכר-ספרים

פערלאג „מענדעלע“, ווארשא

1

9

2

8

Copyright by S. Sreberk NEW-YORK U. S. A. 1927

Printed in Poland

Zakł. Graf. „Stereotyp” Warszawa Nowolipki 7.

מסעות בנימין השלישי

אין דער ערשטער אויפלאגע, וואָס איז ערשינען אין ווילנא אין יאָהר 1878, איז דאָס בוך אזוי אָנגערופען געוואָרען דורך מען דעלען: „קיצור מסעות בנימין השלישי, דאָס הייסט די נסיעה אַדער שרייבערשטייבונג פון בנימין דעם דריטען, וואָס איז אויף זיינע נסיעות פערגאַנגען העמטווייט אַזש אונטער די הרי חושך, און האָט זיך גענוג אָנגעזעהן און אָנגעהערט חידושים שעהנע זאַכען, וואָס זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען אין אַלע שבעים לשונות און היינט איך אין אונזער לשון בהשחללות, מענדעלע מוכר ספרים, עס איז אויך געווען אָנגעוויען: „ספר ראשון, מענדעלע האָט, משמעות, דאָס בוך געהאַטען פאַר אַן אָנהייב, און געהאַט בדעה פאַרמצוועצען די ווייטערדיגע מהיילען, אפשר זענען שולדיג אין דעם די שווערע אומשטענדען, אין וועלכע מענדעלע האָט זיך דאַן אין משך פון עמליכע יאָהר געפינען, — אַראַנק וועלכע ער האָט זיך דערווייטערט אינגאַנצען פון זיין שאַפּען אין נישט געווען ביכולת צו שרייבען ווייטער זיינע „מסעות בנימין השלישי“. י. ח. ראַוניצקי שרייבט, אַז מיט „מסעות בנימין השלישי“ האָט אויף אַ היבשע צייט ווי אויסגעטריקענט מענדעלעס גייסטיגער קוואַל, ער האָט אַוועקגעלעגט די פען אין אַ זייט און האָט גאַרנישט ניט געשריבען.“¹ פון 1877—דערצעהלט מענדעלעס נאָהענטסטער פריינד י. ל. בינשמאָק—זענען אין אַבראַמאָוויטשעס לעבען, וואָס דאָס מול האָט אים בכלל קינמאַל איבעריג נישט געפעשטשעט, אָנגעקומען אַזעלכע אומשטענדען, וואָס נעמען ביי איהם צו יעדען חשק צו

¹ י. ח. ראַוניצקי—ש. י. אַבראַמאָוויטש, אַלע ווערק פֿון ממו"ס באַנד I.

לימערראַרישער אַרבייט. גענוג צו זאָגען, אַז אָט דער אומאויסשעפּענדער קוואַל איז ווי פּערוויסס געוואָרען אונטער דער ווירקונג פון די אומ-שמענדען, וואָס האָבען איהם אינגאַנצען דערדריקט" (2).

אויב אין זיינע פריהערדיגע ווערק („דאָס קריינע מענשעלע", „פישקע דער קרומער", „די טאַקסע", „די קליאַטשע", „וועל" - פּער-עפּענטליכט אין די יאָהרען 1864-1873) איז מענדעלע דער עיקר פּוב-ליציסט און אויך שילדערער פון סאָציאַלען און נאַציאָנאַלען אומרעכט, איז אין „מסעות בנימין השלישי" איז שוין מענדעלע דער עיקר-קינסמלער. מענדעלע דערהויבט זיך שוין דאָ איבער דעם צייטיגייסט, ער שהיילט אָב שטאַרקער דעם קינסמלער אין זיך פון דעם משביל, פון דעם שטראָפּער.

„אין „מסעות בנימין השלישי" גיט אונז אבראמאָוויטש אַ הומאָר-פולען בילד פון דער גייסטיגער ענגשאַפט פון יודישען לעבען אין מיטען פּוילן 19-יאָרהונדערט. בנימין און זיין חבר סענדערל די יודע-נע-אָ מין דאָן קישאַט און סאַנכאַ פאַנטשאַ - ווייזען אונז די צוויי גע-גענזאַצען פון דעמאָלסדיגען יודישען לעבען, דעם אידעאַליסטיש און דעם פּראַקטישען, און ביידע שטעלען זיך אַרויס פאַר אונז אין זייער פּינס-מערער, בלינדער, גייסטיגער בעגרענעצטקייט" (בעל מחשבות) (3).

„מיט זיין וואונדערליכען „מסעות בנימין השלישי" - שרייבט ש. ניגער (4) - האָט מענדעלע געמאַכט אַ שריט צום צווייטען, פיינערען אינעם קינסמלערישען זין, מהייך פון זיין שאַפּען. דאָ איז שוין ווידער מעהר ווייניגע זאַכען און מעהר קינסמלערישע רוהיגקייט, מעהר אויסגעהאַל-טענקייט, ווי אין די פריהערדיגע ווערק. דער גאַנצער טאָן איז שוין דאָ מעהר אַ הומאַריסטישער, ווי אַ סאַטירישער... אין „מסעות בנימין השלישי" האָט צום ערשטען מאַל דער קינסמלערישער הומאָר די

(2) זע „האַפּטאַק" XII 1884, „השלח", כרך ל"ד, ז. 28 - זע אויך זלמן ריזען „לעקסיקאָן" I ז. 21-22. און ש. מ. גינזבורג - אַלע ווערק פון ממו"ס, באַנד XXI.

(3) בעל מחשבות - אן אייניקל דעם זיידען, אַלע ווערק פון ממו"ס, ז. I.

(4) ש. ניגער - חעגען יודישע שרייבער, באַנד I, ז. 55-57.

אויבערהאנד בעקומען איבער דער מעהר-פובליציסטישער סאמירע...
 שרייבענדיג דאָס דאָזיגע ווערק, האָט מענדעלע געהאַט פאַר זיך אַ
 גרויסען מוסער, דאָס אומשטערבליכע ווערק פון סערוואַנטעס... קיינער
 וועט נישט פּערגלייכען דאָס שעהגע, מסעות בנימין השלישי, וואו דער
 עיקר איז דער יודישער, אויב מ'קאָן זאָגען אזוי, עמאַגראַפישער הר-
 מאָר-מיט דעם, דאָן קישאַץ, וואו עס איז פאַרהאַן אַן אייביגער, אל-
 מענשליכער אינהאַלט. וויכטיג איז אָבער די זעלבסטשטענדיגקייט, מיט
 וועלכער מענדעלע האָט פּעריודישט דעם דאָן קישאַץ. ער האָט פּער-
 יודישט דעם אינהאַלט, נישט נאָר די פאַרם, אַ דאָן קישאַץ, אזוי ווי
 מיר פּערשטעהען איהם ביי סערוואַנטעס, קאָן אין טונעלאַדעווקע נישט
 אויסוואַקסען, דאָן קישאַץ האָט קינדישע פאַנטאַזיעס, ער האָט אָבער
 אויך קינדישע עקשנות; בנימין איז אַ יודענע פּונקט ווי דער חבר זיי-
 נער, סענדרעל. דאָן קישאַץ האָט פאַר קיינעם קיין מורא נישט, בנימין
 שרעקט זיך פאַר אַ הונט, און אַז ער דערזעהט אַ גוי אין וואַלד, פאַרט
 ער אין חלשות, ער מיינט, ס'איז אַ גזלן. דאָן קישאַץ שטעהט געגען
 דער וועלט, אזוי ווי די תּמימות געגען דער פאַלשקייט, אזוי ווי דער
 עקסטאַז געגען דער ניכטערקייט, ווי שטעהט בנימין אַנטקעגען דער
 וועלט? פשוט ווי אַ נאַר געגען קלוגע, ווי אַ במלן געגען מענשען, וואָס
 זענען גענימער פון איהם און קאָנען איהם אַריינאַרען אין זאַק. פון
 אַנדערע טונעלאַדעווקער שיירט ער זיך אָב נאָר דערמיט, וואָס ער האָט
 אַביסל מעהר פאַנטאַזיע פון זיי און וואָס ער האָט זיך אָנגעלייענט
 מעשיות פון אַלדד ומידד, אַלעקסאַנדער מוקדון און די רויטע יודע-
 לעך. אחוץ דעם איז ער אַ טונעלאַדעווקער, אזוי ווי אַלע טונעלאַדעווי-
 קער. אזוי ווי שטענדיג ביי מענדעלען קומט אויך דאָ דער פּרט צו
 געבען אַנצוהערענישען אויפ'ן בלל. מסעות בנימין השלישי געהערט
 יעדענפאַלס צו די זעלמענע ביי מענדעלען ווערק, וואָס זענען, מער
 אַחד, פון איין שטיק.

דאָס ווערק איז אינגאַנצען אָנגעשריבען מיט אַ ליעב האַרציגען
 הומאָר. מענדעלע איז שוין דאָ וועהניג שטראַפּער, ער בייזערט זיך
 נישט, ער פאַרעלט נישט, נאָר ער גלעט, ער צערטעלט זיינע הויפט-
 העלדען, וואָס ער ברענגט זיי אַרויף, ווי אַ זיידע זיינע ליעב-האַרציגע
 אייניקלעך. אַט דער גוטמוטיגער מאַן פּיהלם זיך גלייך פון דער

דקדמה או מסעות בנימין השלישי, וואו די איראָניע קוקט אַרויס פון דעם לאַבענדיגען, מיטפיהלענדיגען שטייכעל. איך האָב עפעס געפיהלט, ווי מען שלאָגט מיך פון אויבען מיט די ווערמער: הקיצה, מענדע-לע, כאַפ זיך אויף, מענדעלע, און קריך אַרויס פון אונטערען אויבען געזע, נעם אָן פולע הויפּענס געווייך פון בנימינ'ס אוצר און מאַך דער פון פאַראַוועס צו דייע ברודער, אַזוי ווי זיי האָבען ליעב. איך בין מיט גאַטס הילף אַרויסגעקראַכען און צוגעברייט אַ געשמאַקע שפּיז, וואָס איך שמעל דאָ איצט פאַר איך אַנידער. עסט, רבותים, לאָז איך וואויל בעקומען. און אַזוי, מיט אַ וואונדערליכער פיעטעם צו די טונעלאַדעווקער העלדען, ציהט זיך דער גאַנצער ספור המעשה, וואָס איז געשריבען אין דעם ווייכען מאָן, מיט דעם גוטמוטיקען שטייכעל, וואָס איז צוגעפאַסט צו דעם כאַראַקטער פון דעם גוטמוטיגען, ווייכהאַרצי-גען בנימין.

אַבער דאָס איז דער אויבענאויפגעראַ איינדרוק, אין אמת'ן אָבער איז, די סאַטירע פון דעם בוך שטאַרק און בייסענדיג... די גאַנצע פוסטקייט פונ'ם יודישען לעבען אינ'ם קליינעם שטערטעל קומט אונז אומדערפאַרעמדיג צום בעוואוסטזיין; דאָס גרויסע עלענד, וואָס ציהט דעם מענשען אַוועק דעם לעצטען ביסעל רעאַלען באַדען פון אונטער די פיס און לאָזט איהם נישט מעהר איבער ווי נאָר דאָס פוסטע פאַנר מאַזיע-לעבען, נאָר הוריות און חלומות. און נישט נאָר איינער-ניין, אַ גאַנץ פאַלק איז פערמשפּט צו לעבען אַזאָ לעבען פון לויטער פאַנר מאַזיעס און הוריות און חלומות, עס געהט אַ שוידער אַריבער איבער די ביינער. און דערביי איז דאָס בוך פול מיט די הערליכסטע נאַטור-שילדערונגען און מיט די מייסטערהאַפסטע בעשרייבונגען פון יודישע מיר-אען. און פון יודישען לעבען, פונ'ם ערשטען בלעטעל ביז צום לעצטען (1), מסעות בנימין השלישי איז אין 1885 איבערגעזעצט געוואָרען דורך דעם בעקאַנטען פּוילישען שריפטשמעלער קלעמענס ינאַשאַ אויף פּויליש אונטערען נאָמען Donkiszot żydowski און פון פּויליש איז עס איבערגעזעצט געוואָרען אויף טשעכיש.

ג. מ.

מסעות בנימין השלישי

הקדמת מענדעלי מוכר ספרים.

אמר מענדעלי מוכר ספרים, זאָגט מענדעלי מוכר ספרים, געלויבט איז דער בורא, וואָס בעשטימט דעם גאַנג פון די גלגלים אין די הימל אויבען און דעם גאַנג פון זיינע אַלע בעשעפעניש אויף דער ערד אונטען. אַפילו אַ גרעזעלע קריכט נישט אַרויס פון דער ערד, ביז וואַנען אַ מלאַך שלאָגט עס נישט און זאָגט: וואַקס! קריך אַרויס! מכל שכן אַ מענש, ער האָט אַוודאי אַ מלאַך, וואָס שלאָגט איהם און זאָגט: געה, געה, קריך אַרויס? און מכל-שכן נאָך מעהר די פיינע מענשעלעך, שענע יודע-לעך. — קיין נאַר האַפט זיך פריהער פון איטליכען נישט אַרויס מיט אַ וואָרט, ביי אונז, קיין שוטה ווערט נישט קיין בעל-עצה, קיין עם-הארץ — אַ חסיד, קיין גראַבער יונג, אַ משפּיל, ביז וואַנען עס שלאָגט נישט איטליכען פון זיי זיין מלאַך. נויטענדיג איהם דערצו. עס שלאָגען די מלאכים אויך אַלע מיני קבצנים אונזערע, זאָגענדיג, וואַקסט, קבצנים, אביונים, דלפנים, געבוירענע, אַבגעקומענע, אַפענע, פערבאַרגענע,

שפראַצט, וואַקסט ווי גראָן, ווי קראַפּעווע! געהט, אירישע קינדער,
געהט — איבער די הייזער! ..:

נאָר נישט דאָס אָבער בין איך אויסען. איך בין אויסען
צו דערצעהלען דאָ אײך, רבותים, ווי איינער פון אונזערע ברודער אין
פערנאנגען העט, העט אין די ווייצע מקומות און האָט דערמיט קונה
שם געווען.

אַלע ענגלישע און דייטשע גאָזעמען זענען פאַר אײַגהרען פול
געוועזען מיט דער וואַנדערליכער נסיעה, וואָס בנימין, אַ פּויליש יודעל,
האָט געמאַכט אין די אַרצות המזרח ערגײַץ. „סטייטש, סטייטש, —
האָבען זיי זיך געחידושט, — אײַד. אַ פּוילישער יוד, אָהן פלי זין,
אָהן מאַשינעס, נאָר מיט אַ טאַרבע אויף די פלייצעס און מיט אַ מליח-און
הפּילין-זאַק אונטערן אָרעם זאָל אַנשפּאַרען אין אַזעלכע ערטער, וואו
גרויסע בעריהמטע ענגלישע רייזענדע האָבען אַהין נישט געקענט צוק-
מען! נישט אַנדערש אַז דאָס איז געשעהן נישט מיט קיין מענשליכען
פּח, עפּים נאָר מיט אַזאַ פּח, וועלכען דער שכל קען פּלל נישט משיג
זיין, דאָס הייסט, דער שכל איז פּונקט נישט אַזוי כּפּח, אַזוי זיי דער
דאָזיגער פּח איז נים בשכל. נאָר בכל האּופנים, ווי די מעשה איז שוין
דאָרט געווען, בנימין'ן האָט די וועלט צו דאַנקען פאַר די חידושים,
גרויסע זאַכען, וואָס זענען דורך איהם ענטפּלעקט געוואָרען און פון איצט
אָן וועט די מפה אָדער די לאַנדקאַרטע בעקומען נאָר אַ אַנדער פנים.
בנימין פּערדינט מיט רעכט דעם מעדאַל, וואָס די געאַגראַפּישע געוועל-
שאַפט אין לאַנדאָן האָט איהם געגעבען...:

די יודישע גאָזעמען האָבען די דאָזיגע רייד אויפגעחאַפּט מיט בייִדע
הענד און געהאַט דערמיט צו זינגען און צו זאָגען דעם גאַנצען פאַר-
אײַגהרדיגען זומער, אַזוי ווי איטליכען. וואס לייענט די דאָזיגע גאָזעמען,
איז בעקאַנט. זיי האָבען אויסגערעכענט אַלע חכמים, וואָס זענען ביי
יודען געווען פון אָרם הראשון אָן בײַ אַ צוגד, כּכדי צו בעווייזען, וואָס
פאַר אַ קלוג פּאָלק יודען זענען. האָבען אויך אויסגעשמעלט אַ צעמעל
פון די נוסעים (רייזענדע) אין אַלע צייטען פון בנימין'ן דעם ערשטען,
מיט אַ זיבענהונדערט יאָר צוריק, און בנימין'ן דעם צווייטען מיט דער

גאנצער חברה נוסעים, וואָס וואַנדרעווען היינט ביי אונז אַרום. און בכדי מפליג צו זיין די נסיעה פון אונזער איצטיגען בנימין, האָבען זיי, ווי דער שטייגער איז פון יודען, דערווייל פון יענע בלאָטע נעמאַכט און גע- זאָגט, און די גאַנצע פּנופיאַ היינטיגע נוסעים זענען טאקי נאָר פּראָסטע שלעפּערס, וויסען נישט פון זייער חיות, די גאַנצע נסיעות זייערע, משטיינס-געזאָגט, בעשטעהט נאָר דריגען, אַרומצושלעפּען זיך, ווי מקבלים, איבער די הייזער. זיי האָבען אַלע אַפנים ווי מאלפעס אַקענען איצטיגען בנימין, אַקענען בנימין דעם דרימען, דעם עכטען אמת'ן נוסע. זיי האָבען אויף איהם און אויף די ספרים, וואָס מען האָט געמאַכט פון זיין נסיעה, געזאָגט ווי געוועהנטליך דעם געוויסען פּסוק: לא בא כבושם הזה, דאָס שטייט: ס'איז נאָך אַזעלכע בשמים, אַזעלכע שמעקענדיגע געווייך ביי יודען קיינמאַל נישט געווען. געבענשט און איינגעוויקעלט מיט דימענטען זאָל ווערען דער דאָזיגער, — האָבען זיי אַלע פה אחד געזאָגט, — וועלכער עס וועט דעם שיערען אוצר פון בנימינים נסיעה, וואָס געפינט זיך אין אַלע פרעמדע לשונות, איבערטראָגען אויך אין לשון הקודש, ניחיי לאָזען יודען, געבעך, אויך פּע-זוכען די פּאַטיקע, וואָס רינט פון יודישען בינשטאַק, און זאָל זיי דערפון ליכטיג ווערען אין די אויגען.

ואני מענדעלי, און איך מענדעלי, וואָס מיין פּוננה איז תמיד נוצען צו בריינגען אונזערע יודעלעך פּפי מיין מעגליכקייט, האָב איך מיך נישט געקענט איינהאַלטען און געזאָגט: איידער די יודישע מחברים, וואָס זייער מינדסטער פינגער איז גרעכער פון מייע לענדען, איידער זיי וועלען זיך אויסשלאָפּען אַרויסגעבען די ספרים פון בנימינים נסיעה אין לשון-קודש, וועל איך דערווייל מיך פריווען האָטש אַקיצור פון זיי אַרויסגעבען אויף פּראָסט יודיש. איך האָב אָנגעגורט מייע לענדען ווי אַ גבור, און ווי אַלט און שלאָף איך בין, לא עליכם, האָב איך מיר פּאַרט שטאַרקע מיה געגעבען אַרויסצובעקומען פּונם גרויסען אוצר אַזעל- כע ענינים, וואָס טויגען פּאַר די קינדער ישראל, און צו דערצעהלען זיי פּריי פּפי מיין שטייגער. איך האָב עפּים געפיהלט, ווי מען שלאָגט מיך פון אויבען מיט די ווערטער: הקיצה, מענדעלי, חאַפּ זיך אויף, מענדעלי, און קריך אַרום פון אונטער אויווען! געה געהם אָן פּולע הויפענס גע- ווירץ פון בנימינים אוצר און מאַך דערפון פּאַמראַוועס צו דייע ברודער

אזוי ווי זיי האָבען ליעב. איך בין מיט גאָטס הילף אַרויסגעקראַכען אין
צוגעברייט די געשמאַקע שפייז, וואָס איך שטעל איצט דאָ פאַר אײך
אַנדער. עסט, רבותים, לאָז אײך וואויל בעקומען!

דאס ערשטע קאפיטער:

זייער דער בנימין איז, פון וואנען ער איז און ווי
די נסיעה האט פלוצלים צו איהם זיך גענומען.

„בל ימי, אזוי זאגט בנימין דער דריטער אליין, פל ימי נתגדלתו
במונעיאדעווקע, מיין גאנג לעבען, דאָס הייסט ביז מיין גרויסער נסיעהן
בין איך נתגדל געוואָרען אין מונעיאדעווקע, דאָרט בין איך געבוירען
געוואָרען, דאָרט בין איך דערצויגען געוואָרען, און דאָרט האָב איך למול
חתונה געהאַט עם אשתי מיט מיין פלונתמע הצנועה מרת זעלדע החיה.“
מונעיאדעווקע דאָס קליינע שמעדטיל איז אַ פּערוואָרפּען ווינקעל,
אַנדערווייט פּונם מראַקט, פּמעט אַבגעריסען פּון דער וועלט אזוי, און
ווען אַמאָל מאַכט זיך, איינער קומט אהין צופּאַהרען, עפענט מען די
פּענסטער, די מירען און מען קוקט פּערוואָנדערט אָן דעם פּרישען פּאר-
שוין. שכינים פּרענען איינער ביים אַנדערען, אַרויסקוקענדיג פּון די
אַפּענע פּענסטער, קשיות: האָ, וזער זאָל עם אזוינס זיין?
פּון וואָנען האָט ער פּלוצלים פּון דער העלער הויט אַהער זיך גע-
נומען? וואָס קען אַזעלכער בעדאַרפּען? האָט ער עפּים נישט אַמין?
עפּים אזוי גלאַט קען עם נישט זיין, גלאַט אזוי דען געהאַט מען און מען
קומט! מסתּמא ליגט דאָך דאָ עפּים, וואָס מען טוהט עם דערנעהן...
דערביי וויל אימליכער אַרויסווייזען זיין חכמה, זיין געניטשאַפּט, בויך-
מברות פּאַלען ווי מיסט. אַלטע לייט דערצעהלען מעשיות און בריינגען
משלים פּון אורחים, וואָס זענען אין דעם און אין דעם יאָהר געקומען
אַהער צו פּאַהרען. בעלי המצאות זאָגען מכה דעם ווערטלעך, אַביסעל

עפּים נישט קיין שענע. מאַנסכיל האַלטען זיך ביי די בערדלעך און שמיכלען; אַלטע ווייבער זינדלען אָב די בעלי המצאות אויף קאַסאַזעס, מיט אַ בייזער אי מיט אַ לאַכען אינאיינעם; יונגע ווייבלעך דערלאַנגען פון די אַראַבעלעאַזענע אויגען אַ געבייגענעם קוק פון אונטען אַרויף, האַלטען די האַנד אויפֿן מויל און שטיקען זיך לאַכענדיג אין פּויסט. דער שמועס מפה דעם דאָזיגען ענין קויקעלט זיך פון שטוב צו שטוב, ווי אַ קויל פון שניי, און ווערט קויקלענדיג-זיך אַלץ גרעסער, גרעסער, ביז ער קויקעלט זיך אַרײַן אין בית-המדרש סאַמע אונטערין אויווען, אין דעם אָרט, וואָס אַהין פּערקויקלען זיך אַלע שמועסען פון אַלערליי ענינים, הן סודות פון שטובזאכען, הן פּאָליטיקע מפה סטאַמבול, מפה דעם הונג וּמכּה קירח'ן, הן געלד-געשעפטען, מכּה ראַטהשילדס פאַרמעגען אין פּערגלייך מיט די גרויסע פּריצים און די אַנדערע געוויסע נגידים, והן פּאַמטשטען מכּה די גזרות ומכּה די רויטע יודלעך וכדומה, און וואָס דאָרט קלייבט זיי פּונאַנ-דער פּסדר אַ בעזונדער קאָמיטעט פון שענע בעטאַנגטע יודען, וואָס זיצען שטענדיג אַ גאַנצען טאָג ביז שפּעט אין דער נאַכט, זענען מפקיר ווייב אי קינדער און גיבען זיך מיט די אַלע געשעפטען מאַקי אמת געטריי אָב, טהוען זייער זאך בשלימות גלאַט אַזוי לשם שמים, נישט צו נעהמען פאַר זייער טיה, פאַר זייער פּראַצע אפילו אַ צובראָכענעם העלער. פון דעם דאָזיגען קאָמיטעט נעהען אָפט די ענינים אַוועק אין באַר אויף דער אויבערשטער באַנק און אויף אַ פּולער אַסיפה פון שטאַדט-בעלי-בתיים ווע-דען זיי דאָרט בעשטעטיגט, והבל שריר וקים, אַז דערנאָך זאָלען אפילו קומען פל מלכי מורח און מערב, זיך שטעלען מיט דעם קאָפּ אַראָב און מיט די פּיס אַרויף, וועלען זיי נאָרנישט פּועלן. דער הונג איז שיער איין מאָל נישט אויבגליקליך געוואָרען אויף אַזאַ אַסיפה אויף דער אויבער-שטער באַנק. ווען עטליכע יוכטע בעלי-בתיים זאָלען נישט געווען האַל-טען מיט איהם בלאַט, ווער זייסט, וואו ער וואָלט איצט אָנגעשפּאַרט. ראַטהשילה נעכעך, האָט שיער ניט פּרלוירען דאָרט עפּים אַ צעהן-פּופּ-צעהן מיליאָן. דערפאַר האָט איהם גאָט געהאַלפּען אין אַ פּאַר וואָכען אַרום, דער עולם איז געווען, ווי מען זאָגט, בנגילופּין, אויף דער אוי-בערשטער באַנק איז גראָר געווען לעבליך, די בעזעמלעך האָבען זיך געהייבען און מען האָט איהם מיט אַ מאָל צוגעלאָזט ריין פּערדינסט אַקעגען אַרײַן מיליאָן קערבלעך!

די איינוואוינער אַליין אין פּונעיאַדעווקע זענען, געבאָך, זעמע אַלע, לאַ עליכס, גרויסע אביונים, שטאַרקע דלפנים.

נאך דעם אמת מוז מען זאָגען, ווי זענען פרעהליכע אביונים, לוסמיגע קבצנים, ווילדע בעלי-במהוים. אז מען זאָל, אַשמיגער, פלוצלים אַ פּרעג געבען אַ מינעיאַדעווקער יודען: פון וואָנען און ווי אזוי ער איז זיך מפרנס? בלייבט ער תחילת שמעחן ווי צומישט, ווייסט, געבעך, נישט, וואָס צו ענטפערן, נאָך שפעטער אַביסעל אָבער קומט ער צו זיך און ענטפערט בתמימות:

— איך, ווי אַרום איך לעב, איך? עט, ס'איז דאָ אַ גאָט, זאָג איך אייך אָמאָ, וואָס פֿערלאָזט נישט אַלע זיינע בעשע-פעניש, ער שיקט צו און וועט מסתמא ווייטער צושיקען, זאָג איך אייך אָמאָ.

— פאָרט וואָס מהוט איהר אזוינס? האָט איהר האָמט עפּים וואָס ס'איז פאַר אַ מלאכה אָדער אַ פרנסה אין דער האַנד?

— געלויבט אז השם-יהברך. איך האָב ברוך השם, אזוי ווי איהר קיקט מיך אָן אָמאָ, אַ מתנה פון זיין ליבען גאָמען, אַ פּלי, אַ קול נגינה און דאווען מוספים ימים נוראים אין דער סביבה, איך בין אַ מוהל און אַ מצה-דעדלער אייגער אין דער וועלט, איך פיהר אַ מאָל אויס אַ שירוך, פיהר איך אויס; איך האָב אַ שמאַט, אזוי ווי איהר קיקט מיך אָן אָמאָ, אין דער שוהל. היינט האַלט איך אייך, צווישען אונז זאָל עס בלייבען, אַ שיינקעל, וואָס מעלקט זיך צו ביסלעך; איך האָב אַ ציג, וואָס מעלקט זיך אָהן עין-הרע זעהר גוט, און האָב נישט ווייט פון דאָנען אַ רייכען קרוב אָמאָ, וואָס לאָזט זיך אונטער אַ שלעכטער צייט אייך אַביסעל מעלקען. היינט הויך די אַלע זאכען, זאָג איך אייך אָמאָ, איז גאָט אַ מאַטע אין די ישראל זענען רחמנים בני רחמנים, זאָג איך אייך אָמאָ, נישט צו פֿערוינדיגען! ...

איך מוז מען די מינעיאַדעווקער איינוואוינער דעם שבח נאָכזאָגען, אז ווי זענען צופרידען מיט וואָס גאָט גיט און קלויבען, הלילה, אין דער הלבשה און אין דעם עסען שמאַרק נישט איבער. אז די שבתריגע קאפּאַטע, אַשמיגער, איז צוהאַקט, צופאַלען, צוריסען, אַ ביסעל פֿערשלוּמפּערט און עפּים נישט אזוי ריין, ביזנט אייך נישט אויס, אַזוי איז פאָרט פון אַטלעס און גלאַנצט. אי ערטרעוויז קוקט ווי פֿון אַרעשעטע אַרויס דאָס הוילע לייב, מילאָ, וואָס אַרמ עס וועמען, ווער וועט זיך דאָ אזוי שמעלען צוקוקען? למאי פּיאַטעס, מיט וואָס איז דאָס ערגער פון אויסגעריבענע פּיאַטעס? פּיאַטעס איז דען נישט קיין לייב, קיין מענשענפּלייש? ... אַשמיקעל בריוּם מיט אַ קאָליש.

אבי ס'אין נאך דא, איז יעהר א גוטער מיטאג. ווער שמועסט— א בולקען
 מיט אראקסעלפלייש פרייטאג, ווער עס האט נאך, דאס איז מאקי א מאכל
 מלכים, קיין בעסערס דערפון איז שוין, דאכט זיך. אויף דער וועלט
 גישטאג. לאז מען זיי דערצעהלען א שטייגער, פון אנדערע מיני פאם-
 דאוועס הויז פיש-זיך, געבראטענס און א מעהרען-אדער א פאסטערנאק-
 צימעס, קומט זיי דאס אויס עפס משונה ווילד און זאגען דערויף אב
 פארשירענע ווערטלעך מיט דעם גרעכמען געלעכטער, גלייך ווי דער וואס
 זאגט עס, איז נאריש, משונע, און וויל זיי אויך מאכען משונע, איינריי-
 דען זיי א קינד אין בויך, א קוה איז געפלוניגען איבערין דאך און געלעגט
 אין איי. א שטיקעל באקסאר אין חמשה-עשר—דאס איז אזא פרי, וואס
 מחיה נפשות. קוקענדיג דערויף, דערמאנט מען זיך אין ארץ ישראל
 גישט איין מאָל פֿערגלאַצט מען דערביי די אויגען מיט אַקרעכץ: אַד
 והוליכנו קוממיות, זאָלט אונז האַרצעדיגער פאַטער, פיהרען קוממיות
 מאקי וואס קוממיות הייסט, לארצנו צו אינוער לאנד, וואס ציגען עסען
 דאָרט באַקסאַרען!.... על פי מקרה האָט איינער אַ מאָל אין דעם
 שזעדטיל גראָד געבראַכט אַ טייטעל, האָט איהר בעדאַרפט זעהן, ווי
 אזוי מען איז דאָס געלויפֿען אַנקוקען אויף חידושים, מען האָט אויפֿגע-
 מישט אַ חובש און געוויזען, אז המר, דער טייטעל שטעהט אין חובש!
 סטייטש דער טייטעל, אָט דער טייטעל וואַקסט דאָך פֿון ארץ ישראל!...
 קוקענדיג אויפֿן טייטעל האָט זיך אויסגעדאַכט, ארץ ישראל איז פֿאַר די
 אויגען, אָט געהט מען איבער דעם ירדן, אָט איז די מערת המכפלה,
 דער מוטער רחלים קבר, דאָס כּוּתל מערבי; אָט באַדט מען זיך אין חמי
 טבריא, מען קריכט אַרויף אויפֿן הר הזיתים, מען עסט זיך אָן מיט
 באַקסאַרען, מיט טייטלען און מען לעגט אָן פּולע קעשענעס מיט ארץ-
 ישראל-ערד. אָך, האָט מען געקרעכצעט, און אין די אויגען האָבען
 איטליכען זיך געשמעלט טרעהרען.

יענע צייט, אזוי זאָגט בנימין, איז גאַנץ מונעיאַ-
 דעווקע, ווי גרויס די איז, געווען אין ארץ ישראל. מען
 האָט געשמאַק גערעדט פון משיחין, אָט, אָט איז שוין גאָטס פרייטאָג
 נאָך האַלבען טאָג. דער נייער פריסטאָוו, וואָס איז גישט לאַנג אָנגעקו-
 מען, האָט גראָד ביר רמה דענסטמאָל געפיהרט דאָס שטעדטיל. ביי אַ פֿאַר
 יודען האָט ער אַראַבנגערויסען די יאַרמעלקעס, איינעס אָבגעשניטען אַ פֿאַה.
 עטליכע, געבעך, געחאָפּט שפּעט ביי דער נאַכט אין אַ געטיל אָהן פֿאַס-
 פֿאַרטען, ביי נאָך איינעס פּערנומען אַ ציג, וואָס האָט אויפֿגענעמען

פסעות בנימין השלישי

אנייעם שמרויענעם דאך, און ער איז דערמיט אייך געווען די סכּה דערפון, וואָס דער קאָמיטעט אונטער'ן אויווען האָט זיך שטאַרק געדורעם מיט דעם הונד, עד מתי וועט דער שר של ישמעאל אזוי שולט זיין? מען האָט אויפגעמישט דעם געוועהנטליכען שמועס מכּח די עשרה השבּטים, ווי גליקליך זיי לעבען דאָרט אין יענע ווייטע מקומות, און גדולה, עושר און כבוד; מען האָט אפּירגענומען די רויטע יודלעך די בני משה מיט נומאות-מעשיות פון זייערע גבורות וכדומה; אלרד הדני, עס פּערשטעהט זיך, האָט איר געמאַנצט אין דערמיט. יענער צייט צום טייטשען האָב איר צופּעדאַנקען די נסיעה מיינע, וואָס איר האָב דער-נאָך געמאַכט".

פריהער, איז בנימין געווען ווי אַ הינדעלע, וואָס ליגט אין איי, אָדער ווי אַ וואָרעם, וואָס ליגט אין חרין. ער האָט געמיינט, אַז אויף יענער זייט מונעיאַרעווקע עקט זיך די וועלט, קיין ויסער, קיין בעכער לעבען ווי דאָ איז נאָר גישטאַ.

איר האָב געמיינט, זאָגט בנימין ערגיץ אין איין אָרט, אַז רייכער פון אונזער אַרענדאַכאַר בעדאַרף מען שוין גישט זיין. אַקלייניגקייט עפּים אַזא שטוב מיט בעל-הבתישקיים: פּער פאַר מעשענע לייכטער, אַ זעקס-רעהרענדיגער היילגלייכטער אויבען מיט אַ אָדלער, צוויי קופּערנע פאַרעווע מעפּ מיט אַ פינף קופּערנע פּענרלעך, אַפּאַלעצע צינערנע מעלער און, אַוודאי, אַקעגען אַ מויץ מעכטעקאָווע לעפעל, צוויי זילבערנע בעכערלעך, אַ הדסיל, אַ חנופה-לעכפעל אַ ציבעלע-זייגער אין צוויי קופּערטעס מיט אַ גראָב קייטעל פון זאַכד-פאַטשערקעס, צוויי קה מיט אַמאַל און אַ מעלעצע אויף דער צייט, צוויי שבתדיגע קאַפּאַטעס וכדומה נאָך און נאָך אַזא גוטס. איר האָב געמיינט, אַ חכם איז מאַקי נאָר איין רב אייניק דוד רב אהרן יוסילעיס שרה זל-בעס. אַ קאַמאָוועס, מען זאָגט, אַז ער האָט אַ מאָל אין דער יוגענד גע-האַט אַ יריעה אין תּשבורת. ער האָט געמענט זיין מיניסטער, ווען דאָס שטיקעלע מול זאָל איהם נאָר דינען. ווער האָט נאָך, האָב איר געמיינט, אַזא הדרת פנים, אַזא בנעימותדיג שמועסיל ווי אונזער היקול זאאיקע, אָדער ווער איז אַזא מומחה, אַזא דאָקטאָר, וואָס מאַכט פון טויט לעבעדיג, ווי אונזער רופּא, וואָס ער האָט פּפי השמועה די חכמת הדאָקטאָריש געלערענט ביי אַ צייגיגער פון די חרטומי מצרים.

הכלל דאָס לעבען אין זיין שטעדטעל, האָט בנימין'ן זיך אויסגעוויזען זעהר שצן, זעהר גוט. ער האָט אפילו גע-

לעבט אין דחקות, ער מיט זיין ווייב און קינדער זענען גענאנגען קרועה-בלאזא, נאָר האָט דען אדם הראשון און זיין ווייב בשעת זיי זענען געווען אין גן עדן פערשטאנען זיך צו שעמען, וואָס זיי זענען נאָקעט אין באַרפּוס? די וואונדערליכע מעשיות אָבער פון די רוימע יודלעך און די עשרת השבטים זענען איהם אַרײַן טיעף אין האַרץ און פון יענער צײַט אָן איז איהם עפּים ווי ענג געוואָרען אין זיין שטעדטעל, עס האָט איהם עפּים געצויגען אַלץ אַהין, אַהין דאָרט אין די ווייטע מקומות אַרײַן; דאָס האַרץ האָט אין איהם זיך געצויגען, אזוי ווי קליינע קינדער ציהען זיך מיט די הענטלעך אַקעגען דער לבנה, דאָכט זיך אין פּלוג, וואָס איז אַזוינס אַ טײַטעל, אַ פּריסטאָו, אַ יאַרמעלקע, אַ פּאַה, אַ יוד, נעכעך, וואָס ווערט נאָכד אין געטיל שפּעט ביי דער נאַכט, אַ ציג און אַ שטרויענער דאָך? נאָר דאָס אַלסדיג האָט אָנגעמאַכט אין איהם אַ גרויסע פּערזענערונג, עס האָט געפּיהרט דערצו, אַז ער זאָל בעגליקען די וועלט מיט זיין בעריהמטער נסיעה. אין דער וועלט זעהט מען נישט אַיינמאַל ווי פון קליינע סיבות קומען אַרײַנס גרויסע, זעהר גרויסע זאַכען: דערפון וואָס דער פּויער האָט געווייט ווייץ און קאַרען, וואָס דער טיהלנער האָט עס געמאַהלען, האָט דערפון איז אַ טייל אַרײַן אין דער גאַראַלנע און געוואָרען בראַנפּען און אַביסעל פּונם מעהל איז אַרײַן אין גיטעל דער שיינקערײַנס הענט, וואָס זי האָט עס געראַשטשיגעט, געקנאַטען, געקאַטשעט און געמאַכט קנישעס, מצורף לזה, וואָס די פעניצער האָבען מיט טויענדער יאָהר צוריק ענטדעקט די המצאה, ווי מען מאַכט גלאָז און דוכרעס איז אַרײַנסגעקומען פּוסות אי קעלישקעס, — אָט פון די דאָזיגע אַלע קליינע סיבות זענען ביי אונז אין אַ סך שטערט אַרײַנסגעשפּרונגען יענע ווילדע קהלם-לייט, יענע משונה בעריהמטע פּיינע

גרות....

מעגליך איז, אין בנימינן איז געלעגען אַ ניצונ פֿון אַ נוסע, נאָר דער ניצונ וואָלט פּערלאָשען געוואָרען, ווען די סיבות און די מעשיות פון יענער צײַט וואָלטען איהם נישט אויפגעבלאָזען, און ווען אפילו דער ניצונ וואָלט נישט פּערלאָשען געוואָרען אינגאַנצען, וואָלט ער, ווען נישט די דאָזיגע סבות אין יענער צײַט, געהאַט אַזאַ קליינעס פּח, אַז פון בנימינן וואָלט מיט דער צײַט אויסגעוואַקסען אַ וואַסערפּיהרער אָרער, ווען פּיעל, אַ בעל העגלה.

איך האָב אין מיין לעבען בעגעגענט זעהר פּיעל בעלי העגלות און שמויסערס, וואָס זיי זענען מסוגל געווען צו זיין

אזעלכע נוסעים גלייך, כ'לעבען, ווי יענע, וואָס וואַנדערען היינט אַרום צווישען יודען... נישט דאָס אַבער בין איך אויסען :

פֿון יענער צייט אָן פֿלעגט בנימין מיט גרויס חשק זיך פֿערטיפֿען אין רבה בר בר הנהיים נסיעות אויפֿן ים אין דער מדבר. ער האָט אויך דערמאָפֿט שפעטער דעם ספר „אלדר הדני“, דעם ספר „מסעות בנימין“, וואָס ער האָט מיט אַזיבען הונדערט יאָהר צוריק גערייזט ביז עק וועלט, דעם ספר „שבחי ירושלים“ מיט הוספות און דעם ספר „צל עולם“, וואָס אין זיבען קליינע בלעטלעך איז ער פֿולל אַלע שבע חכמות און דערצעהלט חידושים ונפלאות פֿון דער גאַנצער וועלט און פֿון איהרע משוגה-ווילדע בעשעפעניש. די דאָזיגע ספרים האָבען איהם געעפענט די אויגען און איהם איבערגעקעהרט פֿשוט גאָר פֿאַר אַיין אַנדער מענשען.

פֿון די וואַנדער-שענע מעשיות דאָרט—דריקט זיך אַזוי בנימין אויס אין זיין ספר, — פֿלעג איך שטאַרק נתפעל ווערען. אַי, אַי! פֿלעג איך נישט אַיין מאָל פֿאַר גרויס התפעלות אַ געשריי מאָן: ווי העלפט מיר גאָט האָטש אַ הונדערטיל דערפֿון צו זעהן מיט טיינע אויגען! דער קאָפֿ טיינער האָט געמראָגען ווייט, ווייט...“

פֿון דענסטמאָל אָן איז איהם מונעיאַדעווקע שוין מאַקי געוואָרען צו ענג, ער האָט ביי זיך גומר געווען אַרויסצוהאַפֿען זיך פֿון דאָרט מיט אַלע כּחות, גלייך ווי אַ הינדעלע, וואָס הויבט זיך אָן אויסצופֿיקען און אַרויסקריכען פֿונים אַי אויף דער ליכטיגער וועלט.

צווייטע קאפיטער.

ווי בנימין ווערט א קדוש און זעלדע איין עגונה.

במבוע איז אונזער בנימין דער נוסע געווען א ווילדער בעל פחד. היינו ביי דער נאכט פלעגט ער מורא האָבען צו געהן אויף דער גאס, שלאָפען איינער אליין אין א שטיב וואָלט ער נישט געוואָלט, מען זאָל איהם אָבגילטען. אַרויסצוגעהן אַביסעל ווייט פֿון דער שטאָרט האָט ביי איהם געהייסען פשוט זיך אַיינשטעלען דאָס לעבען, מאלע וואָס קען. הלילה, געשעהען. פֿאַר אַ ליאָד הינטעל האָט ער געציטערט אימות מית. איין מאָל, אזוי דערזעהלט בנימין, איין מאָל, איך געדיינק עם ווי היינט. דאָס איז געווען המוז אין אַ שרעקליך הייסען טאָג, איז אונזער רב מיט איינעם פֿון זיינע לייט געגאַנגען זיך אָבמובלען אין דעם טייכעל, וואָס אונטער דער שטאָרט. איך מיט אַ פֿאַר יונגלעך, מיינע חברים, זענען מיט גרויס דרך ארץ נאָכגעגאַנגען פֿון הינטען און געווען ביי זיך זעהר זיכער, אז מיר וועלען נישט האָבען קיין שום שלעכמע בעגעגעניש און אַס-יִרצה-השם, קומען צוריק בשלום אַ היים, געדופעט אויף דעם רב. עפֿים אַ קאַטאַוועס אַרב, וואָס פֿאַר איהם האָט דרך ארץ אַ וועלט וואָס קיין עלטערס פֿאַר איהם איז שוין נאָר נישטאָ! וואָס דער טיטעל זיינער פֿאַרנעהמט אַ בלעמיל פֿאַפֿיר... דער רב, אונזער בעשיצער, איז מיט ברייטקייט געגאַנגען היבש פֿריהער פֿאַר אונז און אז ער האָט געהאַלטען אין אויסמאָן זיך, איז אין מיטען דריינען אָנגעקומען עפֿים אַ שייגעץ און אָנגעריצט זיין הונד. אונזער בעשיצער איז נישט שוים-לעבעדיג אַנטלויפען, צוגעהאַלטען, מחילה, די אָבגעשפּילע-

מע החתונים מיט איין האנד און מיט דער אנדערער דאָס קיילעכדיגע געשמעפטע פעלפענע היטעל. מיר יונגלעך זענען אַוודאי מבולבל געוואָרען. דען אַז דער לויזן ווערט אויף דער ווענטקע געהאַפט, וואָס זשע, געבעך, זאָלען שוין טאָן די פּלאַטקעס אין דער בלאַמע? מיר האָבן בען אָנגענוממען אונזערע לענדער און געשווינד ווי די הירשען געלאָפען פאַראַויס מיט אַנוואַלד, מיט אַ ביטער געשרי, ביז מיר זענען אַזוי הענט-דום-פענדום אָהן אַ נשמה אינאיינעם מיט אונזער גבור אַריינגעלאָפען אין דער שמאַרט. ס'איז געוואָרען אַ מהומה, אַ צונויפּלופּעניש, אַ ליאַרעם: עס ברענגט! מען הרגעט, מען שלאָגט! איינער פּוּנעס אַנדערען האָט נישט געוואוסט."

אַז בנימין האָט פּירגענומען די נסיעה אין די ווייטע מקומות, איז ביי איהם געבליבען קודם-כל יוד צו שטאַרקען אַוועקצוואַרפען דעם פּחד. ער האָט יוד געצוואונגען, דווקא געהן אַליין שפּעט ביי דער נאַכט, דווקא שלאָפען איינער אַליין אין חדר און דווקא אַרויסגעהן אָפּט אונטער דער שטאַרט, האָטש דאָס האָט איהם געקאָסט געוונד און איז פאַר שרעק, געבעך, פּוּנעס פּנים אַראָב. די נייע הנהגה זיינע אין דער היים און אין בית-המדרש, זיין פערטראַכט-בלייך פּנימיל און זיין פערפאַלען-ווערען אָפּט אויף עמליכע שעה פון דער שטאַרט, איז אימליכען געוואָן-רען עפּיס אַ פּליאַה; מען האָט איהם גענומען אין מויל אַרין און פון איהם געשמאַק גערעדט. אַ מייל האָבען געזאָגט: נישט אַנדערש, ער איז משוגע, חסר דעה. איינמאַל, אַזוי האָבען זיי געדרונגען, איז בנימין טאַקי געווען תמיד אַביסעל שומה'וואַטע, עס האָט איהם געפּעהלט אין קאָפּ אַ קלעפּקע; צווייטענס איז שוין טאַקי אין טונעלאַדעווקע לערך עט-ליכע יאָהר נישט געווען קיין משוגענער, און מיר האָבען דאָך אַ קימאַ-לן, ווי זאָגט מען עפּיס, עיר ועיר וחכמיה עיר ועיר ומשוגעיה, אימליכע שטאַרט מיט איהר חכם אי מיט איהר משוגענעם. בפרט נאָך היינט אין אַזעלכע גרויסע היצען. פאַר וואָס זשע זאָל נישט זיין קיין סברה, אַז ער זאָל טאַקי זיין משוגע נאָר פּשוט. ווידער אַ מייל, און בראש פון זיי רב אייזיק דוד רב אהרן יוסילים שרה זלאַטעס, האָבען געמאַכט: עט, עט! ... טאַקי נאָך אַמאָל עט! אמת טאַקי בנימין איז שומה'וואַטע. טאַקי שטאַרק שומה'וואַטע. נאָר דערפּון איז נאָך פּלל נישט געדרונגען, אַז ער מוז ווערען אי משוגע, וואָרום זעלט-עס אַנדערש זיין אַזוי, איז דאָך די קשיא, פאַר וואָס נאָר אַצינד און נישט פּריהער? אַדרבה ואַדרבה, פאַר צוויי יאָהרען אי פאַר אַ יאָהרען זומער. זענען

די היצען געווען א גוומאָ גרעסער. אַי וואָס, דער קימאָ-לן? דער תירוץ: זאָל זשע דוכטען — אונזער מייד. דער מייד אונז-זערער, האָבען מיר דאָך אַ קימאָ-לן, געהט זיכער צו פון איה-ביג אָן אַ מענשען אלע יאָהר, און פונדעסמוועגען האָט ער שוין אַ פאָר יאָהר קינעם נישט צוגענומען! פאַרקעהרט, ער אליין איז אין די פאָר יאָהר אָבגעפאלען, און ערטרעווייז קען מען ממש איהם איבערגעהן טרע-קען-פוס... אַי בנימין? מילא בע... דער גרעסער טייל אָבער, און צווישען זיי די ווייכער, האָבען געוואָגט: ער מוז האָבען צו מאָן מיט זיי... ער פאַרעט זיך אַוודאי מיט איהם... מיט דעם בעל דבר... וואָס דען זשע בראַדעט ער אליין ביי נאכט אין דער פינסטער? וואָס דען זשע ווערט ער אַ מאָל פערפאַ-לען אויף עטליכע שעה? וואָס דען זשע שלאָפּט ער איינער אליין אין ספּוּשאַרנע? זעלדע זיין איינען ווייב דערצעהלט אויך, און זי האָרט ביי דער נאכט, ווי מען קלאָפּט ביי איהם אין ספּוּשאַרנע, זי האָרט אַ קלאָ-פעריי, ווי מען געהט דאָרט מיט פּיס..

דער דאָזיגער שמועס מכה דעם ענין האָס, ווי געוועהנטליך, זיך אַוועקגעקיקעלט אַהין אונטערן אייווען, פון דאָרט אויף די אַסיפה אויף דער אויבערשטער באַנק. מען איז איבער בנימין דאָרט צווישען זיך נאָך נישט פאַרטיג געוואָרען. נאָר דערווייל איז געבליבען מוספּס ביי אלע, מען זאָל צונויפשמעלען אַ קאַמפּאָניע פון אַ פאָר שיעור יודען מיט דעם סופּר, וואָס זיי אינאיינעם זאָלען אַרומגעהן אין אלע הייזער כּסדר נאָכין צעמעל און אומעטום בודק זיין, רעווידירען די מוזות. און ווייל די אַסיפה האָט אויף דעם ענין געקוקט ווי אויף אַ קהלשער זאָך, אַ טובה פאַר דער שטאָדט, לכן איז געבליבען, און בכדי אויסצושמעלען די הוצאות, זאָס אַזאַ קאַמפּאָניע בעדאָרף קאַסטען, זאָל מען אַרויפציהען דעם מקח פּון פלייש... אין טונעלאַדעווקע איז דאָ אַ ווערטיל: פון וואָס מען זאָל ניט שבוועסען, מוז אַרויסקומען אויפן טויט, און פון וואָס מען זאָל נישט רעדען אויף אַיין אַסיפה, מוז מען אויסלאָזען מיט דער טאַקסע פון פלייש. אין באמת איז עס טאַקי על פי דרך הטבע, אַנדערש קען עס טאַקי נאָר נישט זיין. דער שכל איז אויך אַזוי מתחייב, וואָרום כּוף כל אדם למות וסוף יהודי לטאַקסע, דאָס מיינט: דער כּוף פון אַ מענשען איז צו שטאַרבען און דער כּוף פון אַ יודען — צו צאָהלען טאַקסע! דער טויט און די טאַקסע — דאָס זענען כּטבע אַזעלכע צוויי זאַכען, וואָס מען קאַן פון זיי כּשום אופן נישט פּטור ווערען. אַזוי האָט דער אויבערשטער

מסעות בנימין השלישי

בעשאפען די וועלט, און ווי ער האָט זי בעשאפען, אזוי איז נט, אזוי
פעהר עס זיכער צו זיין. קשיות פרעגען נאָר אַפיקורסים...

שפעטער אַביסעל האָט מיט בנימין זיך פערלויפען אַ מעשה,
זואם ער האָט מיט איהר קונה שם געווען. אַרויסגעהענדיג איינמאַל פון
דער שטאָרט, המון אין אַ הייסען מאָג צוועלף אַזויגער אין דער פריה,
סאַמע ווען די זון האָט געבראַמען, איז ער פערנאַנגען טיעפליך אין
אַ וואַלד, אַקעגען אַ דריי הרום-שבתין פון דער שטאָרט. מיט זיך אין
דער קעשענע האָט ער געהאַט זיינע ספרים, וואָס אָהן זיי פלעגט ער
נישט געהן קיין טריט. ער איז געזעסען אין וואַלד אונטערגעלעהנט
אונטער אַ בוים און האָט געשטאַק געמראַכט. צומטראַכטען האָט ער גע-
האַט זעהר פיעל. באַלד איז איהם דער קאַפ פערפלוגען ווייט אַהין אין
יענע לענדער און עק וועלט. ער איז גענאַנגען איבער בערג, איבער
מאָלען, איבער מדבריות און אַלע ערטער, וואָס שטעהען אין זיינע
ספרים. ער האָט געוואַנדערט פּוּם-טריט נאָך אַלפסטרנד מוקדון, נאָך
אַלדד הרני וכדומה, ער האָט געווען דעם שרעקליכען פיפערנאַטער,
דעם לינדענוואָרעם, שלאַנגען, עקרישען און אַלע מיני שלעק אי משלחתין.
ער האָט זיך צוגעשלאָגען צו די רוימע יודלעך און גערערט מיט די בני
משה. דערנאָך איז ער בשלום צוריקגעקומען צו זיך און האָט געמראַכט,
זיי צוויי און ווען זשע וואָל ער שוין טאַקי טאַכען די נסיעה.

אין מחשבות'ן איז דערוויל צוגעפאלען די נאַכט. ער איז אויפגעשטאַנען,
אויסגעגלייכט די ביינער און זיך געלאָזט געהן אַ היים. ער געהט און געהט, נאָך
אַלין נישט פונ'ם וואַלד אַרויס. ער געהט אַ שעה, צוויי, דריי, פיער שעה, ס'איז
קיין סוף, קיין עק. ער האָט נאָך טיפער אין וואַלד זיך פערשלאָגען אויף-דאָ
איז פינסטער, האַטש אַיין אויג אַרויסצוגעהמען. פלוצלים איז נאָך געוואָ
דען אַ שמורמוינד מיט אַ שלאַקסרעגען, עס האָט געבליצט, געדונערט און
די ביימער האָבען גערוישט אַ שרעק! בנימין איז געבליבען שטעהן, דער
דעגען האָט איהם געוואַשען, אַ צאָהן אָן אַ צאָהן האָט איהם געקלאַכט
פאַר קעלט, פאַר געץ און פאַר גרויס פחד. עס האָט איהם זיך געדאַכט,
אַט פאַלט אויף איהם אָן אַ בער, אַט פערצוקט איהם אַ לייב, אַ לעכפערט,
אַט געהט דער מאַמויל, וואָס פפי עס שטעהט אין "צל עולם", איז ער
אַ גרויסער, אַ לאַנגער מין בעשעפעניש מיט צוויי לאַנגע הענד, מיט
וועלכע ער וואַרפט אַנדער אַ העלפאַנד. אַנגסטען האָבען איהם בעשלאָ-

נען, געבעך, און דא איז ער נאך מיט הונגעריג, הויך א רעמטשען קיכעל איז דעם גאנצען מאָג אין זיין טויל נישט געקומען, ער האָט פאר אַלע צרות זיך גענומען דאווענען מעריב און געדאווענט מיט התלהבות פּוּנים גאַנצען האַרץ.

נאָט האָט געהאַלפּען, ס'איז מאָג געוואָרען. אונזער בנימין געהט זיך ווייטער צום געהן אויף נאָטס בעראַמט. ער געהט, ער געהט, ביז ער שלאָגט זיך צום סוף אַרויף אויף עפּים אַ שטאַלען וועג. מיט דעם וועג איז ער געגאַנגען אַקעגען אַ שעה צוויי און פּלוצ-ליים דערהערט ער פּון דער ווייטענס אַ קול פּון אַ מענשען. אַנשטאַט ער זאָל מיט דעם קול זיך דערפרעהען, איז ער, שונא ציין, פּערזאַפּעלט געוואָרען. איהם האָט זיך נישט אַנדערש געדאַכט, אַז דאָס איז אַוואַז אַ גולן. סחמת שרעק האָט ער זיך געלאָזט לויפּען צוריק אָהן אַמהעם, באַלד אָבער האָט ער זיך בעטראַכט: פּע, בנימין! דו ווילסט וואַנדערעווען אַזוי ווייט איבער ימים און מדבריות, וואָס דאָרט שוויבעלט און גריבעלט פּון עקרישען, פּון חיות רעות און ווילדע אומות, און דאָ האָסט דו כּורא פּאר'ן געדאַנק, מאַסער בעגענענסט-דו אַ גולן. אי, פּע, מענסט, כּלעבען, זיך שעהמען, בנימין. איז דען אַלפּסנדר מוקדון אויך אַנטלויפּען אַזוי ווי דו? האָט דען אַלפּסנדר מוקדון אויך אַזוי ווי דו זיך מיאש געווען, בשעת ער איז געפּלויגען רייטענדיג אויף זיין אַדלער און ס'איז אויכגעגאַנגען דאָס פּלייש פּינים שפּיץ שפּיץ, וואָס דער אַדלער פּלעגט עס פּיקען און פּליהען דורכדעם אַלץ העכער? ניין, אַלפּסנדר מוקדון איז נישט אַנטלויפּען, אַלפּסנדר מוקדון האָט ביי זיך אַליין אויס-געשניטען אַ שטיק פּלייש אין אַרויפּגעשטאַבען אויפּן שפּיץ! אַדרבה שטאַרק זיך, בנימין, דאָס וויל גאָט דערמיט דיך נאָר אויספּרווען. האַלטסט-דו אויס די פּראָבע, אַז וואויל און גוט איז דיר דענסטמאַל! דענסטמאַל, בנימין, ביסט דו אַ מענש און וועסט מאַקי ווערט זיין צו האַכען די זכּיה פּון השם יתברך צו דערגרייכען דיין וואונש וועגען די בני משה און מיט זיי איבערשמועסען מכה דעם פּלל ישראל אין אונזער ווינקעל; דערצעהלען זיי גאַנץ כּפרטיות די הנהגות פּון אונזערע יודעלעך דאָ, וואָס זיי פּהוען און וואָס זיי מאַכען. וועסט דו איצט אויסשמעהן נאָך אי די דאָזיגע פּראָבע און געהן צוריק אַקעגען דעם קול, דענסטמאַל ביסט דו מנצח אַלע פּחדים און שרעקענישען. וועסט ווערען אַ כּלי-שלמה, אַ ברכה, אַ בענשונג צווישען די קינדער ישראל און אַנמאַן כּבוד גאַנץ

מונעיאדעווקע . מונעיאדעווקע און מוקדון—דאָס וועלען זיין צוויי ערמער גלייך בעקאנט אין דער גאַנצער וועלט דורך אַלפסנדר מונעיאדעווקער און בנימין מוקדון!...

אונזער בנימין האָט זיך אומגעקעהרט מאַקי צוריק און איז געגאַנגען בעהאַרצט ווי אַ גבור מיט נרוים בטחון, ביז ער האָט פאַר זיך דער-זעהן דעם גולן. דאָס איז געווען אַ פּויער, וואָס איז געפּאָהרען אויף אַ פּאַר אַקסען מיט אָנגעלאָרענע זעק אין וואָגען .

— דאָבר־דיען! — האָט בנימין צוגעהערדיג אַ זאָג געמאַן ראַפּ-מאַם אויף אַ משונה קול, וואָס ער האָט אין זיך געהאט אַלע טעמים : אי געשרוי, אי געכעט, אי ווי איינער זאָגט ; נאָ, נאָ טהו מיט מיר וואָס דו ווילסט! אי עפּים ווי אַ בקשה : נוואַלד, האָב רחמנות אויף מיר, אויף מיין ווייב און קינדער, נעבעך!

אָבזאָגענדיג, אָדער אָבשרויענדיג אַ אָבווייגענדיג דאָס „דאָבר־דיען“ איז בנימין געבליבען אָהן לשון חי דערוואָרען. דער קאַפּ האָט איהם אַךּ פּאַרדרעהט, אין די אויגען איז איהם געוואָרען פינסטער, די פּיס האָבען איהם אויפגעהערט צו דינען און ער איז טויט אַנדערנע-פּאַלען אויפּן אָרט .

אַז ער האָט אויפגעעפענט די אויגען און איז צו זיך געקומען, האָט ער זיך געפונען ליגענדיג אין וואָגען אויף אַ נרויסען זאָק קארטאַפּ-לעס, איבערגעדעקט מיט אַ גראַבער סוויטע. צוקאַפענס איז איהם גע-לעגען אַ געבונדענער האָהן, וואָס האָט אויף איהם געקוקט אין דער זייט מיט איין אויגעל און איהם געגראַבעלט מיט די נעגעל, צופיסען איז געשטאַנען אָנגעשטעלט קערבעלעך מיט יונגען קנאַבעל אי ציבעלעס אין שאַר ירקות. אַייער, אַ פנים, איז דאָרט אויך געלעגען, וואָרום פּאַלאָוע זענען געפּלויגען און איהם פּערשאַטען די אויגען. דער פּויער איז גע-זעסען, גערויכערט גאַנץ רוהיג דאָס ליולקעלע און איבליכע רגע אויף די אַקסען אינטערגעשריגען: סאָפּ, הייטאַ, סאָפּ! די אַקסען קוים וואָס זיי האָבען זיך געריהרט, און די רעדלעך פונם וואָגען האָבען משונה געסקריפעט אימליכעם אויף אַיין אַנדער קול. אינאיינעם איז אויסגעקומען עפּים אַסקריפענדיגער קאַנצערט, וואָס האָט געגרילצט אין די אויערען. דעם האָהן אַ פנים, ווי עס האָט אויסגעזעהן, איז צוזאַם סקריפעריי אויך נישט געווען לרצון, וואָרום אימליכס כּאָל בשעת די רעדלעך פּלענען אינגאַנצען זיך אומדרעהען און אויסלאָוען אויף אַ סוויטשט מיט אַ שולשלת, פּלעגט ער בנימינ'ן אַ שמאַרקען גראַבעל טאַז מיט די נעגעל און אַ קרעה

געבען קוקוריקו מיט כעס, מיט אימפעט, אז עטליכע רגע דערנאך
 פלעגט ביי איהם האַרחהלען פערדומפען אינעוועניג אין האַלז. בנימין האָט
 אין זיך נישט געפיהלט קיין גאַנץ אבר און איז געלעגען אַ היבשע צייט
 שטאַרק פערדולט: אַ שפאַט וואָס ער איז אויסגעשטאַנען, שרעק, הונגער,
 געץ און קעלט! עס האָט איהם זיך געדאַכט, אַז אַ מערק האָט איהם
 געפאַנגען אין דער מדבר און פיהרט איהם פֿערקויפען ערגיץ פאַר אַ קנעכט.
 גיחיי, האָט ער געמראַכט, גיחיי זאָל ער מיך האָטש פֿערקויפען צו
 אַ יודען, וואָלט איך נאָך געקענט פאַרט עפּים אויפֿגעריכט ווערען, און כאַס
 אָבער, ער וועט מיך פֿערקויפען צו אַ פֿריניץ אָדער, הלילה, גאָר צו
 אַ פֿרינצעסין פֿון די אומות העולם, בין איך דאָך פֿערלוירען, פֿערלוירען
 אויף אייביג. דערצו נאָך האָט ער זיך גראַד דערמאַנט די מעשה פֿון
 יוסף הצדיק מיט זליכה'ן און האָט מחמת יסורים אַ שטאַרקען קרעכץ געטאָן.
 דער פֿויער האָט זיך אוינגעקוקט, אַז ער האָט דערהערט בנימינ'ס
 קרעכץ, זיך צוגעדוקט געהנטער און איהם אַ פֿרעג געטאָן.

— נו זשירקאָ, אַ שמשאָ, טראַשקע ליפשע
 דער קאַפּ איז בנימינ'ן באַמת געוואָרען אַביסעל פֿרייער און ער
 האָט זיך דערמאַנט אינגאַנצען, וואָס מיט איהם איז פֿאַרגעגאַנגען. ער
 האָט אָבער זיך געפיהלט זעהר אין אַ שלעכטער לאַגע: גויאיש קען ער
 כמעט נישט קיין וואָרט, היינט וואָס-זשע טהוּט מען דאָ? ווי ענטפֿערט
 מען דעם ערל און ווי מענה'ט מען מיט איהם, זיך דאָ אויס, צו וויסען
 אַקוראַט, וואָהין ער פיהרט מיך?
 ימין האָט געפֿרוּווט זיך אויפֿזעצן, גאָר אומזיסט. די פּיס האָבען
 איהם שטאַרק געבראַכען.

— טראַשקע טעבע ליפשע? האָט איהם דער פֿויער ווייטער אַ מאַל
 געפֿרעגט און טאַקי בנישימה אחת אַ מאַל געטאָן
 — סאָפּ, היימאַ, סאָפּ!
 — ליפשע. רק ריבי מאַי אַי, אַי, אַי! האָט בנימין געענטפֿערט
 ווי ער האָט געבען, געקענט און איהם געוויזען אויף די פּיס.
 — איזוודיקי מי זשירקאָ?
 — איזוודיקי מי זשיטקע?! האָט בנימין געמאַכט מיט אַ ניגון, ווי
 אַ מהפֿך-פֿשטאַ, יאָ ניאַמקאַ, בניאַמקאַ אוב טונעיאַדעווקו!
 — מי איז טונעיאַדעווקי? קאַזשי-זשע, שמשאָ מי וויטאַראַשמשיל
 גאַ מעני אַטשי אי גליאַניש יאַק שילאַני. אַליע מאַזשע מי טאַקי אי שילאַני.
 טראַסצאַ מוואַאי מאַמערי. סאָפּ, היימאַ, סאָפּ!

— יא, סטייטש, יא מעבי דכתחלה קאזאמע, יא ניאמקע סאם אוב
מונעיאדעווקו! האָט בנימין געענטפערט, געמאכט דערביי אַ רחמנות-פנים,
א ווייז געטאָן מיט דער האַנד און געבעטען רחמים: גוואָרד אוב מונעיא-
דעווקי זשינקאָ מעבי דאָס משאָרקע שליש אי שאַבאָשאָקאווע בולקע, אי
דאָברע דאָנקויעם מעבי.

דער פויער, אפנים, האָט זיך אָנגעשטויסען, וואָס בנימין מינגט:
— דאָברי זשירקאָ! — האָט ער געזאָגט, זיך געזעצט אויף זיין אָרט
מיט דעם פנים צו די אָקסען און געמאכט סאָפּ, היימאָ! —
אקעגען אַ פּאָר שעה אַרום איז דער וואָגען אַרויפגעפּאָהרען גלייך
אויפ'ן כאַרק אין מונעיאדעווקע, ווייבער און מאַנסביל האָבען זיך אַ שאַמ
געגעבען אקעגען מיט פּערשיעדענע שאלות. דער שרייעט:
— כשויעש מקילקע האָטשעס זאָ פיווען? זאָ ציבולי?
יענער פּרענט.

— מאָזשע מאַיעש קאָרטאָפּלי, יאָצי?
בתוך הכאים קומט איינער מיט אַ שאלה:
— משויעש מאָזשע מי באַטשיל נאָ דאָראָני זשירקאָ? או נאָס יעד'ן
זשירקאָ בניצקאָ, וומשאָראַ פּראַפּאל יאָק אוב וואַדי.
און איידער דער פויער האָט אוספּייעט אימליכען צו ענטפערן,
זענען די אַלע ווייבער ווי די היישערעקען איבערגעפּאלען דעם וואָגען,
האָבען אויפגעדעקט די סוויטקע און אין איין קול אַרויסגעלאָזט אַ געשריי:
— בנימין!... ער איז דאָ! ציפּע קרוינע! בת-שבע-בריינדיל, לויפט
ניכער צו זעלדען מיט דער גוטער בשורה, אַז איהר שאָדען האָט זיך אָב-
געזוכט! זי וועט שוין נישט זיין קיין וויסמע עגונה.
ס'איז געוואָרען אַרעש, אַ צונויפּלויפּעניש, גאַנץ מונעיאדעווקע
האָט זיך געוויגט, קינד אין קיט זענען געלויפּען אָנקוקען בנימינ'ן.
מען האָט איהם פּערוואָרפען מיט רעד, מיט שאלות, מיט ווערטלעך, מען
האָט דערצעהלט, אַז דעם גאַנצען געכטיגען מאָג מיט דער נאַכט האָט
מען איהם געזוכט, געאַקערט, מען האָט איהם שוין געהאַלטען פאַר
אַ קרוש און זיין ווייב פאַר אַ וויסמע עגונה.

פּלוצלים אין מיטען געטימל איז דאָס ווייב ווינס צוגעלויפּען מיט
אַ געוויין, זי האָט געבראַכען די הענד אָנקוקענדיג איהר בעשעהרמען, ווי
ער ליגט בלייך און מויט און קען קיין ריהר זיך נישט מאָגן. זי האָט
געבעך, אליין נישט געוואַסט וואָס צו מאָגן, צי זאָל זי איהם שילמען,
אויסלאָזען, צו איהם איהר שווער ביטער געמיט, צו זאָל זי אַרויסוויינען

פענדעלי מוכר ספרים

איהר פרייד, איהר שמחה, וואס נאָם האָט זי, וויסמע עגונה,
אויפגעריכט.

אין עמליכע מינוט ארום האָט מען בנימינן אזוי מאַקי ווי ער איז
געלעגען אויפ'ן זאק קארטאָפלעס, געפיהרט צו זיך אַ היים איבער דעם
מאַרק מיט אַ גרויסער פאַראַדע דער גאַנצער טונעיאַדעווקער עולם פון
קליין ביז גרויס האָט איהם אָבגעגעבען כבוד, קיינער האָט זיך נישט
געלאָזט בעמען, און איהם בעלייט מיט אַ רעש, מיט אַ געשריי: קדוש!
קדוש! קדוש!

דער נאָמען קדוש איז בנימינן פון דענסטמאַל אָן מאַקי אויף תמיד
געבליבען, ער האָט געהייסען בנימין דער קדוש און זיין ווייב זעלדע
די עגונה.

דער טונעיאַדעווקער מומחה איז נאָך דעם מאַג מאַקי צו בנימינן
געקומען און האָט איהם געגעבען ראַטוניק מיט אַלע תּחבולות, וואָס איז
נאָך מעגליך געווען. ער האָט איהם געשמעלט באַנקעס אי פּיאַווקעס,
אויך אינגאַנצען איהם אָבגענאַלט און געזאָגט פאַרן אוועקגאַנג, אז נאָך
די אַלע מיטעל וועט ער, אס-רצה-השם, געגעווען ווערען און וועט נאָך
מאַרגען קענען, אויב ער וועט כח האָבען, געהו איז בית מדרש אַרײַ
גיבל בענשען.

דאס דריטע קאפיטעל.

זוי בנימין סקאמפאנייעט זיך מיט סענדעריל דער יודענע.

די דאָזיגע מעשה, וואָס מיט בנימין האָט זיך געטראָפּען, וואָס האָט אָנגעמאַכט אזוי פּיעל יסורים זיין ווייב, אזוי פּיעל לייטישע רייד אי אין דער שטאָדט, אי דאָרט אונטערען אויווען, אי אויף דער אויבערשטער באַנק, האָט אין פּלוג, דאָכט זיך, בעדאַרפט אויף אייביג פּון איהם אַרויסלאָגען דעם געדאַנק פּון זיין נסיעה אין די ווייטע מקומות, נאָר אָבער אַ מעות, פאַרקעהרט, עס האָט נאָך אין איהם דעם דאָזיגען געדאַנק ערשט בעסער אַריינגעשלאָגען. ער האָט פּון דענסטמאַל אָן אויף זיך געקוקט מיט דרך ארץ ווי אויף אַ מענשען, אַ געניטען, וואָס איז גענוג אין זיין לעבען אויסגעשטאַנען, ער איז ביי זיך געווען צעהן מאָל טייערער פאַר זיין בעהאַרצטקייט, פאַר זיין שטאַרקייט, מיט וועלכער ער איז אויסגעשטאַנען אזוי פּיעל שווערע פּראָבעס אין גובר געווען אינגאַנצען די טבע זיינע. ער האָט אָנגעהויבען זיך צוהאַלטען פאַר אַ גבור, פאַר אַ חקן, וואָס האָט אַ ידיעה אין אלע שבע חכמות, וועלכע עס געפינען זיך נאָר אין דעם, צל עולם, וואָס האָט זיך אָנגעלייענט ווי אַ פּויק אין אַזעלכע מיני ספרים און ווייסט וואָס אייף דער גאַנצער וועלט טהוט זיך. ער האָט אָנגעהויבען אליין אויף זיך אַ מבין צו ווערען און זיך אליין צו-בעדייערן, וואָס ער, אַזאַ מענש ווי ער, געפינט זיך, נעבעך, כּשושנה בין התוחים, ווי אַרויז צווישען דערנער, וואו? אין טונעלדעווקע, איז

אזא העך, צווישען פראַכמע מענשען, וואָס פאַרשטעהען נישט אין ווייסען נישט פון זייער לעבען צוזאַגען! די לייטישע רייד און די ווערטלעך, וואָס זענען איבער איהם געפאלען, זיי האָבען אדרבא איהם ערשט געטריבען אין וועג אַריין. עס האָט איהם זיך געגלוסט ווי צום ניכסטען אַוועק פון טונעלאַדעוויקע. ווי דערלעב איך שוין, פלעגט ער אַלץ טראַכטען, זיך אַוועקצולאָזען אַהין, ווייט, און קומען בשלום צוריק מיט ישועות און גאָט אויף יודען, מיט כבוד און מיט אַ גוטען נאָמען אין דער וועלט, און דענסטמאָל וועט גאַנץ טונעלאַדעוויקע וויסען, פון קליין ביז גרויס, וואָס איך בנימין בין, וואָס איך בנימין בעטייט ...

בנימין האָט לעת-עהה אָבגעהאַלטען פון דער נסיעה נאָר די דאָזיגע קליינע מניעות: ערשטענס וואו געהאָט מען אויף הוצאות? ביי איהם אַליין האָט קיינמאָל זיך נישט געפונען קיין גראַשען אין קעשענע. ער פלעגט תמיד זייען לעדיג אין בית-המדרש און זיין פלוניחטע אין געווען די אשת חיל, די פרנסה-געבערין פון אַ נאָס אַפטיקעל, וואָס זי האָט זיך געמאַכט באַלד נאָכץ קעסט אַראָבגעהענדיג, אין, משטיינס-געזאַנג. וואָס דאָס גאַנצע קלייטעל האָט אָנגעטראָפּען. ווען זי זאָל דער ביי נישט געווען אַרבייטען זאָקען, נישט פליקען ווינטער ביז שפּעט אין דער נאַכט פּערערען. נישט פּרעגלען אויף-צופּערקויפּען פּסחדיג שמאַלץ. נישט אַיינהאַנדלען אַמאָל אין אַ מאַרק-מאַג ביי איהרע בעקאַממע פּויערים קיין מציאות, וואָלט נישט געווען מיט וואָס די נשמה צווערהאַלטען. פּערקויפּען עפּים פון שטוב-זאַכען? נאָר וואָס אָבער האָט דאָרט זיך גע-פונען? אַ פּאָר מעשענע לייכטער, וואָס זענען זעלדען געבליבען ירושה פון איהרע עלטערן, אין וועלכע זי בעגשט ליכט, שיערט עס תמיד און זיך דערמיט שטאַרק מהנה. קיין ציהרונג האָט זי נישט הויז אַ זילבערען דיפּענע מיט אַ פּעריל פון איהר מאַמעס שטערענטיכעל, וואָס דאָס ליגט ביי איהר פּערשלאָסען און מהוט עס אָן נאָר אַ מאָל בשעת אַ גרויסע שמחה אָדער בשעת אַ מזל-טוב אָבגעבען. פּערקויפּען זשע עפּים פון זיינע הפּצים? נאָר אינגאַנצען האָט ער געהאַט אַ שבתדיגע אַטלעסענע קאַפּאָטע נאָך פון דער חתונה אָן, צוהאַקט, צופאַלען פּאַרענט אי הונטען און דער געלער אונטערשלאַק האָט אַרויסגעקוקט. אמת, ער האָט געהאַט אי אַ מולעפּיל, נאָר, משטיינס-געזאַנג, אַ מולעפּיל, ס'האָט נאָר אַזוי גע-הייסען דער קאָלנער מיט גאַרנישט בעלעגט. בשעת זיין חתונה האָט דער מאַמע זייער, איהם צו לאַנגע יאָר, געהייסען נישט זשאַלעווען. אדרבה מאַכען אַ לאַנגען קאָלנער פון דער פּולער האַנד און אָבשטעפּען

איהם לעת-עתה פון אויבען מיט א שטיק אונטערשלאַק, וואָס איז געבליבען יתור פון זיין קאָפּאַטע, און האָט דערביי זיך מתחייב געווען ביים סילוק'ן דעם מותר פּונ'ם נדן, אונטערשלאַנגען דעם טולעפּיל מיט פּוטער און בעלעגען דעם קאָלנער מיט פּיי. דעם נדן האָט ער נישט געסיליקט און דער טולעפּיל מיט דעם קאָלנער זענען געבליבען אזוי ווי ס'איז גע-ווען ביז דעם היינטיגען טאָג...

א חוץ דעם האָט בנימין נישט געוואוסט, ווי מען רייסט זיך אַרויס פון דער היים.

איבערשמיעסען מכת דער נסיעה מיט זיין פּלונת'טע און אַרויסאַנגען איהר די גאַנצע זאַך בפּירוש? חלילה וחס! עס וואָלט געוואָרען אַ ליאַרעכט אַ געפּילדער, זי וואָלט איהם אָבגעוויינט מיט טרעהרען און איהם געהאַל-טען זיכער פאַר ריין משוגע, וואָרום ווי האָט אַ יודענע שכל אַזערכע ענינים משיג צוויין? אַ יודענע, אַז זי איז שוין אַפּילו גאַר די אשת חיל, איז זי דאָך פאַרט נישט מעהר ווי אַ יודענע. וואָס דער מינדסטער מאַנסכיל האָט אין נאַגעל, האָט עס נישט, און קען עס גאַרנישט האָבען די פּיינסטע און די קלינסטע יודענע אַפּילו אין איהר קאָפּ...

אזעקגעהן זשע בשתיקה און דעם זיי-געזונט פאַרגעסען? איז עפּים אויך פּירקע, דאָס איז אַ ביסל מעשה ליטוואַק. ווידער זשע בלייבען זיצען אין דער היים און אַבזאָגען זיך פון דער גאַנצער נסיעה? דאָס איז ריין אונגעגלויבליך. עס הייסט אזוי פּיעל ווי אַ מעשה אַנטאָן זיך די נסיעה איז בנימינ'ן געוואָרען די צווייטע נאַטור, ווי אַ יוד כּוונ דריי מאָל אין טאָג דאַינען, אזוי האָט ער געמוזט איטליכע רגע אין דער נסיעה טראַכטען. אַפּילו אין שלאָף איז זי איהם פון זינען נישט אַרויס, און האָט איהם זיך שטענדיג געחלומט. זי האָט טיעף זיך אַיינגעוואָרצעלט איהם אין האַרץ און זיך בעשעפּטיגט געמאַכט מיט זיינע אויגען און אויערען אזוי, אַז ער האָט אויפּגעהערט צוועהן אי צוהערען דאָס אַלסדינג וואָס פאַר איהם, ער האָט נאָר געזעהן אי געהערט דאָס וואָס טהוט זיך דאָרט, דאָרט העט ווייט אין יענע מקומות. נישט איינמאָל פּרענט ער אין אַ שטיעם מיט עמיצען פּלוצלים אַרײַנמישען: הינדאָ, סמבטיון, אַנטיקוואַיאָ, פּיפּערנאַטער, לינדענוואָרעם, אייזעל, טולאייזעל, באַקסאָר, כּצפּיחית, טערק, טאַטער, גולן וכדומה נאך אַזעלכע ווערטער.

די נסיעה האָט געמוזט געמאַכט ווערען, נאר וואָס טהוט מען מיט זיי מניעות? דאָ האָט ער זיך קיין עצה נישט געקענט געבען. ער האָט

געפיהלם, או ער בעדארף האָבען איינעם, מיט וועמען ער וואָל קענען מכה דעם זיך מיט זיין.

איש אחר היה בטוניאדעווקע, איין מענש איז געווען אין טוניאדעווקע דעווקע ושמו סענדעריל און ער האָט געהייסען סענדעריל, נאָך זיין על-מערויזרען רב סענדעריל. זה הסנעדעריל, דער סענדעריל, היה איש פשוט, איז געווען א פשוט מענשעל, דאָס הייסט, א פראַסער אָהן חכמות. אין בית המדרש האָט ער געהאַט אַ שטאַם אונטער דער בימה און דאָס אליין איז שוין דער בעסטער סימן. אַז ער איז ניט געווען פון די טוניאדעווקער פיינע בריות, פונם דאָרטיגען צימעס און דער גיל-דענער פּאַן. די שמועסען אין בית המדרש אָדער ערגיץ אַנדערש פלעגט ער דאָס רוב צוהערען שמיל, ווי אַ זייטיגער פאַרשוין. נאָר פלעגט ער אַ מאָל זיך אַנרופען אַ וואָרט, האָט עס אַנגעמאַכט אַ גרויס געלעכטער, נישט מחמת דרינען איז געלענען עפּים אַ ווילדע חכמה אָדער אַ גרויסע המצאה, גיין, נאָר גלאַט זיינס אַ וואָרט האָט עפּים געמאַכט לאַכענדיג, האָטשען ער האָט עס. נעבעך, געוואָגט נאָנץ פשוט בהמימות און האָט כלל נאָר נישט געמיינט יענעם דערמיט לאַכענדיג צומאַכען. אדרבא, אַז מען פלעגט לאַכען, פלעגט ער אויסשטעלען אַ פאַר אויגען און אַנקוקען, פאַר וואָס מען לאַכט. פאַראיבעל האָבען דערפאַר פלעגט ער קיינמאַל נישט, וואָרום ער איז בטבע געווען אַ גוטער, אַ שמיל מענשעל, ווי עס גיט זיך אַ מאָל אויס אַ שמילע קוה; ער האָט נאָר נישט געוואוסט, אַז מען בעדארף פאַראיבעל האָבען. יענער לאַכט, נו, מילא, לאַז ער זיך לאַכען, מסתמא האָט ער דאָך הנאה.

דאָך מוז מען מודה זיין, אַז אין סענדערילס אַ וואָרט איז אַ מאָל געלענען טאַקי אין אמת גלייכער אַיינפאַל, האָטש ער אליין האָט עס נאָר אזוי ווייט נישט געמיינט און דאָס געוואָגט גלאַט בתמימות, מיט איהם פלעגט מען ליב האָבען קאַטאָועס צושטייבען. דער גרעסטער טייל בערלעך אין השעה-באָב זענען אין זיינע פּאות איינגעפלאַנגטע געווען. דער בעס-טער חלק קישעלעך, וועלכע מען וואָרפט הוישענא רבה ביי דער נאַכט ביים אויפזיין, איז איהם אַנגעקומען. אַקעגען זשע דער קלענסטער חלק דעמטשען קיכעל און בראַנפּען פון תיקון אָדער גלאַט אזוי בראַנפּען — איז זויער טאַקי אין איהם אַנקומען.

הכלל סענדעריל איז תמיד און אומעמום געווען דאָס כפרה-הינדעל. סענדעריל איז בטבע נישט געווען, ווי אַנדערע, קיין עקשן; האָט איינער געוואָגט אזוי. איז פון זיינמוועגען רעכט געווען אזוי. סענדעריל האָט

געמאן יענעמס רצון, נישט כחמת מבטל-צו-וין זיין רצון, כדי יענער זאל דערפאר מבטל-וין זיין רצון פאר זיין רצון, נאָר גלאַט, פראָסטע איז מאָסטע, ער האָט געמאָן יענעמס רצון.

— וואָס אַרמט עס מיך? — אין זיין שטייגער געווען צוואַנגען. — וואָס פאַר אַ דאָגה איך האָב? דו ווילסט דווקא אַזוי, נו זאָל זיין אַזוי.

צווישען יונגלעך איז סענדעריל געווען אַ יונגעל. ער פלעגט עפּטערס געהן, שמיעסען, זיך שפּילען מיט זיי אינאיינעם און האָבן דערפֿון תּענוג. צווישען זיי איז סענדעריל באַמת געווען ווי אַ שטילע בהמה, וואָס לאָזט צו זיך צו קינדער, זיי זאָלען אויף איהר רייטען און איהר קראַצען די מאָרדע. קונדסים פלעגען איהם קריכען אויפֿן קאָפּ און צופּען איהם ביים בערדיל. אַנדערע פלעגט עס אַ מאָל אַרעו און פלעגען אָנשרייען:

— הרבּית, שקצים, פאַר איין עלטערען, פאַר אַ יורען מיט אַ באָרד! וואָס צופּט איהר איהם דאָס בערדיל?!

— נישקשה, נישקשה, — פלעגט סענדעריל זיך אַנרופּען, — וואָס אַרמט עס מיך? וואָס פאַר אַ דאָגה איך האָב? זאָלען זיי טיך אַביסיל קראַצען.

ביי זיך אין דער היים האָט סענדעריל, נעבעך, קיין האָניג נישט געלעקט. זיין ווייב איז גענאַנגען אין ספּאַדיק און ער האָט ביי איהר געהאַט אַ וויסמען, ביטערען חלק. זי פלעגט איהם האַלטען אין דער מורא, אַ מאָל דערלאַנגען אַ זעץ און ער, נעבעך, האָט עס געמוזט מקבל באַהבה זיין. אונטער אַ יום טוב פלעגט זי איהם אַנדערשטעלען אויסוויי-סען די שטוב און אונטערבינדען איהם דאָס בערדיל מיט אַ מיכעל. ער פלעגט איהר שיילען קאַרמאַזאַלעס, קאַמשען און בראַקען לאַקשען, אַנפֿילען פּיש, אָנטראַנגען אי אַריינלייגען אין אויווען האַלץ און אונטער-הייצען, אַ קוראַט ווי אַ יודענע. דעריבער האָט מען איהם טאַקי גערופּען: «סענדעריל די יודענע».

אַט דעם «סענדעריל די יודענע» האָט אונזער בנימין אָיסגעקליבען איהם צועפענען דאָס האַרץ און מיט איהם זיך שוואַל בעצה זיין, וואָס ער זאָל טאָן. דער טעם דערפֿון: פאַר וואָס גראָד סענדעריל? איז דער, ווייל בנימין האָט תּמיד געפּיהלט צו איהם עפּים אַ שטיקעל ליבשאַפט. סענדעריל איז אין פּיעל זאָכען איהם זעהר געפּעלען, ער האָט אין אַ סך ענינים זיך מיט איהם אויסגעגלייכט און פלעגט אַ מאָל אין אַ שמיעס מיט איהם זיך פּשוט מחיה זיין. מעגליך אפּשר נאָך אי צוליב דעם אויך.

וואָס בנימין האָט גערעכענט דערויף, וואָס מענדעריל איז קיין עקשן נישט. ער, מענדעריל, וועט זיין פלאַן אנגעהמען און איהם נאָכגעבען אַלסדינג, וואָס ער וועט איהם זאָגען. און אויב מענדעריל וועט אפשר אין עמליכע פונקטען זיך אַיינשפּאַרען, וועט ער איהם מיט גאַטס הילף און מיט זיין חלקת הלשון גובר זיין. . .

ויהי כבוא בנימין לסענדעריל, און אז בנימין איז געקומען צו מענדערלען, האָט ער איהם געטראַפּען כשהוא יושב על ספסל החלב וקילף קאַרטאָפּלעס, ווי ער ויצט אויף דער מילכעדיגער באַנק און שיילט קאַרטאָפּלעס. איין באַק האָט איהם שטאַרק געפלאַכט און אונטערן אייג איז איהם געווען בלוי מיט אַ גראַבעל, עפּיס ווי מען דערלאַנגט אַ קרעל מיט אַ נאָגעל. ער איז געזעסען ווי אַ נעכטיגער, בעטריבט און פער-אומערט ווי אַ זונענד, וואָס דער מאַן איהרער האָט זי אַוועקגעוואָרפען און איז אַוועקגעגאַנגען למדינת הים, אָדער ווי אַ אשה, וואָס דער מאַן האָט איהר דערלאַנגט אַ פאַטש. . .

מענדערילס ווייב איז ניט געווען אין דער היים.

— גוט מאַרגען, מענדעריל! וואָס ביסט דו, סערדצע, אַזוי בע-טריבט! האָט בנימין געזאָגט אַריינקומענדיג און געוויזען מענדערלען מיט אַ פינגער אויף דער באַק. האַ, ווייטער זי? וואו איז זי, די בחורטע? — אין מאַרק.

— נאָגז גוט! — האָט בנימין כמעט אַ געשריי געמאַן פאַר גרויס שמחה. לעג אוועק, נשמה מיינע, דינע קאַרטאָפּלעס און קום מיט מיר אין אַלקיר אַריין. דאָרט איז קיינער נישט? קיין שומר מיט דיר בעדאַרף איך איצט נישט האָבען, איך וויל דיר ענטפלעקען מיין האַרץ. איך קען מיר שוין נישט אַינהאַלטען, עס קאָכען אין מיר די געבליטען, אַך גיכער סערדצע, גיכער, זי קען נאָך אָנקומען און אונז שטערען איידער מיר וועלען פאַרטיג ווערען.

— וואָס אַרט מיך? דו ווילסט מאַקי גיך, זאָל זיין גיך, וואָס פאַר אַ דאגה איך. האָב? — האָט מענדעריל זיך אָנגערופען און איז אַריין אין אַלקיר.

— מענדעריל! — האָט בנימין אָנגעהויבען מיט אַזא שמועס, זאָג מיר, דו ווייסט, וואָס אויף יענער זייט טוגעיאַדעווקע איז?

— איך ווייס. דאָרט איז די פּרויטשעפע, וואו מען בעקומט אַ מאַל אַ גוט ביסעל בראַנפען.

— דו ביסט אַ נאַר, איך מיין ווייטער, אַ סך ווייטער.

— נאך ווייטער פון דער פריטשעפע ? — האָט סענדעריל פֿער-
וואונדערט זיך אָנגערופען. — ניין, ווייטער דערפון ווייס איך נישט, און
דו, בנימין, ווייסט ?
— אויב איך ווייס ? אַ שאלה אַביסעל, אויב איך ווייס ? דאָ איז
ערשט דאָ אַ וועלט ? — האָט בנימין אַזאָ געבאָטן מיט התלהבות, גלייך
קאָאָמבוס בשעת ער האָט עמרעקט אַמעריקאָ.
— וואָס זשע איז אַזוינס דאָרטען ?
— דאָרטען, דאָרטען, — האָט בנימין זיך צופלאַקערט. — פיפערנאָטער !
גינהענוואָרעם ! . . .
— דער לינדענוואָרעם, מיט וועלכען שלמה המלך האָט געשניטען
די שטיינער צום בית המקדש ? — האָט סענדעריל אַריינגערוקט זיין
וואָרט בהמוכות.
— יאָ, נשמה מינע, יאָ, דאָרט איז אַרץ ישראל, דאָרט איז
יענע מקומות . . . האָ, דו וואָלסט געוואָלט זיין דאָרט ?
— און דו ווילסט ?
— אַ שאלה אַביסעל ! איך וויל, סענדעריל, איך וויל און וועל
טאָקי דאָרט באלד זיין.
— איך בין דיר מקנא, בנימין. דו וועסט עס דאָרט זיך אָנעסען
אַביסעל מיט באַקסערען און מיט מייטלען. האָ-האָ !
— דו, סענדעריל, קענסט עס אויך עסען ווי איך. דו האָסט אין
אַרץ ישראל אַזאָ חלק ווי איך.
— חלק האָב איך טאָקי. נאָר ווי קומט מען אָבער אַהין ? דאָרט
איז דאָך דער תּוּגָר.
— דערצו, סענדעריל, איז דאָ אַ תּרופּה. וְאָג מִיר סערדצע, דו
ווייסט עפּים פּון די רויטע יודלעך ?
— איך האָב זיך אָנגעהערט גענוג מעשיות איבער זיי אונטערין
אוינען, נאָר וויסען אַקוראַט וואו זיי זיצען און ווי מען קומט צו זיי,
דאָס ווייס איך נישט. איך וואָל וויסען, מסתּאָ, וואָל איך דיר מודיע
געווען. פאַר וואָס נישט ? וואָס אַרמ עס מיך ?
— הע-הע ! זעהסט-דו, און איך ווייס, — האָט בנימין געוואָנט מיט
גדלות און אַרויסערטאַפט פּון קעשענע דעם, „שבחי ירושלים“. זעהסטו
אַז וואָס דאָ שטעהט. איך וועל דיר עס לייענען.
„אז איך בין געקומען קיין ברוסיי, אַזוי שטעהט געשריבען, האָב
איך געפונען פיער יודען פֿון בבל. האָב איך גערעדט מיט איינעם פּון

זיי, וואָס האָט פּערשטאַנען לשון קודש און האָט געהייסען ר' משה, האָט ער מיר דערצעהלט גאַנץ אמת'ע זאַכען פּונ'ם טייך סמבטיון, אז ער האָט געהאַרצט פּון ישמעאליים, וואָס האָבען איהם געזעהן, און אז דאָרט זע-נען דאָ די בני משה' —

אויך זאָגט ער ווייטער: „אז דער נגיד האָט מיר דערצעהלט, אז אַ יאָהר דרייסיג אין דעם איז ביי איהם אַיינגעשטאַנען איינער, וואָס ער איז געווען פּון שבט שמעון, און ער האָט געזאָגט, אז אין זיין מקום זענען דאָ פיער שבטים, איינער פּון זיי איז דער שבט יששכר, וואָס איז זיך עוסק אין תורה, און פּון דעם שבט איז דאָ אַ מלך איבער זיי. — חוץ דעם שמעהט נאָך בפירוש אי אין דעם דאָזיגען ספר „מסעות בנימין“ אָט די ווערטער: „פּון דאָרט איז אַ מהלך פּון צוואַנציג טעג צו די בערג גיסבון. וואָס אויף דער טייך גוון. אין די בערג גיסבון זענען דאָ פיער שבטים: דעם שבט דן, דער שבט זבולון, דער שבט אשר און דער שבט נפתלי. זיי האָבען מדינות און כרכים אין די בערג. פּון איהן זייט געהמט זיי אַרום דער טייך גוון, זיי האָבען ניט אויף זיך קיין יאָך פּון די אומות, נאָר איהן מלך איז דאָ איבער זיי און ער הייסט ר' יוסף צמרכלאַ הלוי. און זיי האָבען אַ ברית, אַ בונד מיט דעם כּופר אל-תּורך. חוץ דעם שמעהט נאָך און נאָך זאַכען ווענען די בני רכב אין דעם לאַנד תיבא, וואָס זיי האָבען איבער זיך אַ יודישען מלך און פּאַסטען און בעטען גאָט תמיד אויפ'ן גלות ישראל. נו, וואָס דיינקסט דו, סערדצע, אז זיי וואָלמען, אַ שטייגער, פּלוצלים דערוועהן מיך, מיך זייער ברודער בנימין פּון טונעיאדעווקע קומט צו זיי צו נאָס? הא, וואָס דיינקסט דו סענ-דערייל? אדרבה זאָג, איך בעט דיך, וואָס זאָנסטו-דו דערצו? —

זיי וועלען פשוט זיך מחיה זיין. זאָג איך דיר, בנימין, אַ קא-טאָוועס אַזאָ גאַסט, אַזאָ טייערער גאַסט! אימליכער וועט דיך פּאַרבעטען צו זיך אויף אַ מוֹהַלצייט. דער מלך אמרכלאַ ססתמא אויך. לאָז זיי דאָרט האָטש פּון מיר נאָר פּריינמליך געריסען. איך זאָל קענען, וואָלט איך, כּלעבען אַן אויך מיט דיר אַהין געגאַנגען.

— האָ! האָט בנימין אַ מאַך געטאָן פּערפּלאַמט פּון אַ נייעם גע-דאַנק, וואָס איז איהם אַיינגעפּאַלען. האָ! טאָמער באַמט טאַקי, סענדע-ריל-סערדצע, וואָלסט-דו מיט מיר אינאיינעם געמאַכט די נסיעה. נאַרעלע, אַצינד, כּלעבען, האָסט-דו זעהר אַ גוטע געלעגנהייט. איך געה אַבליז אַהין, וועל איך דיך מיטגעהמען. נאַרעלע איינער, אין צווייען איז היי-ליכער. טאָמער וועל איך דאָרט, אַ קשיא אויף אַ מעשה, זענען מלך.

וועל איך דיך טאכען, כילעבען, פאר א משנה למלך. נא דיר מיין האנד
 תקיעת-כף! וואס וועסט דו, נארעלע, דאָ ויצען און ליידען גלות, געבעך,
 פון דיין פלוניהט, די רשעיטע. קוק אָן, וואָס פאַר אַ באַק, געבעך,
 דו האָסט. דו האָסט דאָך ביי איהר אַ וויסטען, פינסטערען מול. כילעבען,
 סענדעריל, קום, וועסט, נישקשה, קיין הרמה נישט האָבען.

— טא. — האָט געזאָגט סענדעריל, — אויב דו ווילסט דוקא
 צוויי, זאָל זיין צוויי. אי זי? וואָס פאַר אַ דאָנה איך האָב? אַ נאַר וואָלט
 איך בעדאַרפט זיין איהר זאָגען, וואָהין איך לאָז מיך צוועק.

— נשמה מיינע, לאָמוך דיך אַ קוש טאָן! — האָט בנימין אַרויס-
 געלאָזט מיט נרויס שמחה און פאַר ליבשאַפֿט אַרומגענומען סענדעריל די
 יודענע. דו האָסט מיר, נשמה מיינע, מיט איין וואָרט פאַרענטפערט
 אַ קשיאָ, אַ קלאַק-קשיאָ! איך זאָג איצט אויך צוויי ווי דו: אי זי?
 מיינע, מיין איך, וואָס פאַר אַ דאָנה איך האָב? ס'איז אַבער דאָ נאָך
 אַ קשיאָ: וואו געהט מען אויף הוצאות?

— אויף הוצאות? דו ווילסט דען זיך אויסקליידען, בנימין, אָדער
 איבערניצעווען דיין קאַפּטע. הערסט'דו, און איך וואָלט געזאָגט, מען
 בעדאַרף, כילעבען, נישט. אין וועג איז אדרבה גלייכער אַלטע קליידער.
 דאָרט וועלען מיר מסתמא בעקומען נייע שענע קאַפּטעס.

— יאָ, טאָקי אמת, דאָרט האָב איך שוין קיין דאָנה נישט. מען
 בעדאַרף דאָך אַבער לעה-עלה ביו דאָרט האָבען עפּים געלד פּראָסט
 אויף צו עסען?

— וואָס הייסט, בנימין, אויף צו עסען? דו האָסט דען ברעה מיט-
 פיהרען מיט זיך אַ קיך? צו וואָס? נישטאָ דען אויפ'ן וועג קיין קרעטש-
 מעס, קיין הייזער?

— איך פערשטעה דיך, סענדעריל, נישט, וואָס דו מיינסט, האָט
 בנימין פּערוואונדערט זיך אָבערופּען.

— איך מיין, — האָט סענדעריל געענטפערט בהמימות, — אַבי-
 ס'איז דאָ נאָר הייזער, קען מען אין איין וועג טאָקי געהן איבער די
 הייזער. וואָס טהוען דען אַלע אַנדערע יודען? היינט געהען אַ טייל צו
 יענע און די הייזער, דערנאָך געהען יענע פון זייער זייט צו אַנדערע אין
 די הייזער. ס'איז דאָך אַ יודישע זאָך, נאָר אַ גמילות חסד...

— דו ביסט, כילעבען, גערעכט! — האָט בנימין אַ זאָג געמאָן

בשמחה. — א צינד איז מיר ליכטיג געוואָרען אין די אויגען. אויב אויך בין איך, ברוך השם, אינגאנצען פארטיג און פערואַרנט מיט אלסדינג. נאָך מאַרגען טאָקי, גאנץ פריה אז דער עולם וועט נאך שלאָפען, קענען מיר אוועקגעהן. פערליהרען צייט איז, כלעבען, אַ עברה. דו ביסט מוסבם?

— דו ווילסט מאַרגען, זאָל זיין מאַרגען, וואָס פאַר אַ דאנח איך האב?

— מאַרגען גאנץ פריה, הערסמן, סענדעריל, וועל איך שטילער-הייט ארויסגעהן פון דער היים. געבען דער פוסטער ווינטמיהל דאָרט זועל איך אויף דיר וואַרטען. געדענק זשע, סענדעריל, מאַרגען גאנץ פריה זאָלסט דו אהין ארויסקומען. געדענק זשע, — האָט בנימין נאָך אַ טאָל איבערגעחורט און שוין געוואָלט אוועקגעהן.

— וואָרט נאָר, בנימין, וואָרט אביסעל! — האָט סענדעריל גע-זאָגט, זיך געבאָרעט איבער דער בוועס-קעשענע פונ'ם לייביל און אַרויס-דערטאָפט פון דאָרט עפּים אַ אלט פערשוויצט שטיקעל יערקע, אַרומגע-וויקעלט מיט בענדלעך עמליכע מאָל היין און צוריק און פערקניפט אוואַרטי מיט אַ צוואַנציג קניפּלעך. — זעהסט-דו, בנימין, אַם דאָס קניפּעל האָב איך אוספּייעט אָנזאמלען אונטער מיין ווייב פאַר דער גאַנצער צייט, וואָס איך האָב פאַר איהר חתונה געהאַט. עס וועט אונז אין דער התהלה צוגיין קומען, האָ?

— אַ צונד, סערדצע, ביסט דו ווערט, מען זאָל דיר אויסקושען אימליכס אבר, אימליכס גליד בעוונדער, — האָט בנימין געוואָגט הויך-לעבעדיג אַרומגעחאָפט סענדעריל די יודענע.

— אַ פּערחאָפט זאָלסט-דו ווערען! קוקט נאָר אָן, איך בעט אַיך דאָס גרויסע ליבשאַפט, ווי מען נעהמט זיך אַזוי אַרום, און דאָ אין שטוב שטעהט אַ ציג און עסט די קארטאָפּלעס! ווערען זאָלען עסען דיין ליב. — האָט זיך פּלוצלים געהערט אַ געשריי.

דאָס געשריי איז געווען פון סענדערילס פּלונת'מע, זי איז געשטאַנען אָנגעצונדען אין אַ פייער, מיט איין האַנד געוויזען אויף דער ציג און מיט דער אַנדערער גערופּען צו זיך סענדערלען. סענדעריל האָט מיט אַ אַראָבגעלאָזטען קאָפּ זיך געלאָזט פּאַמעליך-פּאַמעליך אַריין-געהן אין שטוב, גלייך ווי אַ פּערזינדיגט קינד. וואָס מען וויל איהם מקיים פסק זיין

מסעות בנימין השלישי

— שטארק זיך, נשמה מיינע, דאָס איז איהר שוין דאָס לעצטע
מאָל, געדענק זשע מאָרגען... האָט בנימין שטילערהיים איינגע-
דיימט סענדערלען איז אויער און ווי אַ קעצעלע זיך אַרויסגערוקט
פֿון שטוב .

דאס פערטע קאפיטעל.

ווי בנימין מיט סענדערלען פערלאזען טונעיאדעווקע.

אויף מאָרגען גאַנץ פריה, אידער דער פאסטוך האָט נאָך פער-
נומען די בהמות אין דער משערעדע אַרין, איז אונזער, בנימין שוין גע-
שטאַנען גרייט נעבען דער ווינטמיהל מיט אַ פעקיל אונטערן אָרם.
אינעוועניג אין דעם פעקיל איז געלעגען אלע זאַכען, וואָס זענען נייטיג
געווען צו דער נסיעה, היינט: טלית און תפילין, אַסידור דרך החיים,
אַ חֲתוּקִילִי, אַתְּהִלִּים און יענע אַלע ספרים, אָהן וועלכע ער האָט זיך נישט
געקענט ריהרען, אזוי ווי אַ בעל-מלאכה אָהן זיין געצייג. די שבת־דיגע
קאַפּאַטע זיינע איז אויך דאָרט געלעגען, — מען מוז דאָך פאַר דער וועלט
אַ פנים האָבען און יוצא זיין פאַר לייט. אין קעשענע האָט ער געהאַט
אַ שופּצעהנמהאַלבען גראַשען, וואָס ער האָט פאַרן אוועקגאַנג אַרויסכע-
קומען ביי זיין פלוני'טע אונטער דער קישען.

הכלל, ער איז געווען, ברוך השם, פער־וואָרגט מיט אַלסדינג און
שוין געקענט זיך לאָזען אין וועג אַרין.

די וון איז דערווייל אויפגעגאַנגען ועהר שען און האָט אַראָבגעקוקט
מיט איהר ליכטיגען פנים אויף דער וועלט. איין קוק איהרער האָט צו
געגעבען אַ שטיק געוונד, מחיה געווען איטליכע זאָך בעווונדער. ביימער
אין גראָז האָבען עפּים ווי זיס געשמייכעלט איהרער די גרויסע טרעהרען
צו פון ביי-נאכט זענען זיי נאָך נישט אויסגעטריקענט, אַקוראַט ווי

קליינע קינדער צולאכען זיך פלוצלים פרעהליך אין מיטען געוויין פון א בלישטשעדיג צאצקעלע, בשעה טרעהרען ווי די באָב שמעהען זיי נאָך אין די אויגען. די פעלדפייגעלעך האָבען געשווינד זיך געטראָגען אין דער לופט, געשפילט און געזונגען אַרום בנימינן, גלייך ווי זיי וואָלטען געזאָגט:

— קומט, לאָמיר זינגען אי שאלען און דערפרעהען דעם פיינעם פאַרשוין נעבען דער ווינטמיהל, דאָס איז בנימין אליין, דאָס איז בנימין דער טוגעיאַרעווקער, דער אַלכסנדר מוקדון פון זיין צייט, וואָס ער פער-לאָזט זיין פאַטערלאַנד, וואַרפּט אַוועק ווייב און קינדער און געהט אין שלוחות, וואָהין די אויגען טראָגען! אָם שמעהט דער גרויסער בנימין, וואָס ער איז ווי די זון אַרויס פון זיין געצעלט און פרעהט זיך ווי אַ גבור צולויפען אין וועג מיט זיין פעקיל אין דער האַנד! ער איז שמאַרק ווי אַ לעמפערט און גרינג ווי אַ אַדלער צומאָן דעם רצון פון אונזער פאַטער אין הימעל! זינגט, שפילט: פרילילילי, טרריל, טריל! שאלט, זינגט און דערפרעהט זיין האַרץ!...

בנימינן איז טאַקי באמת פרעהליך געווען אויפ'ן האַרץ, ער האָט ביי זיך געטראַכט: „איך בין דאָך דער גליקליכסטער מענטש אויף דער וועלט, וואָס פעהלט מיר אָהן עין-הרע? וואָס געהט מיך אָב? מיין ווייב האָב איך, געלויבט איז השם יתברך, פאַרוואַרגט. זי האָט אַ שטיקעל פּרנסה. איך אליין בין אַ פרייער פויגעל, גלייך ווי די אלע פעלדפייגע-לעך דאָ. די גאַנצע וועלט איז פאַר מיר אָפּען. מיט מיין געניטשאַפּט, מיט מיין בעהאַרצקייט און מיט מיין שטיקעל ידיעה אין די שבע חכמות וועט אַזאָ יוד ווי איך נישט פערפאלען ווערען. היינט דער-ביי בין איך דאָך עפּיס אַ יוד, אַ שטיקעל בעל בטחון. אַוועקגעלעגט שוין אלע מעלות אין דער זייט, לעבען דאָך יודען אַב אַ וועלט מיט בטחון אליין און נאָם פיהרט זיי אויס.

בנימינן איז עפּיס זעהר גוט געווען אויפ'ן האַרץ אַזוי, אַז די לעפּ-צען זיינע האָבען זיך געעפענט און ער האָט בעניטות/דיג אויפ'ן ביי-קול אונטערגעזונגען אַ מאַרש פונם מלך עליון. זיין מאַרש האָט זיך פאַר-מישט מיט דעם געזונג פון די פייגעלעך, מיט דעם זושען פון די פליגען, מיט דעם שמוצערן פון די גרילען און האָבען אין אַ קאָנצערט זיך דער-הייבען ביז צום כסא הכבוד פון זיין ליבען נאָמען הויך אויף דעם זיבעטען הימעל!

דערווייל איז אַוועק אַ היבשע צייט און מענדעריל איז נאך נישטאָ.
 דאָס האָט אָנגעהויבען בנימינץ אַביסעל צו אַרען און צושטערט ויין שמחה.
 ער האָט געקוקט אין אַלע זיימען, זיך אַרויסגענומען די אויגען קוקענדיג,
 נאָר אומזיסט די מיה. מען הערט נישט, מען זעהט נישט, ניטאָ
 מענדעריל!

האָט איהם אַפֿשר דען די רשע'טע זיינע מכבד געווען מיט עפֿים
 אַ מלאכה? נאָר דערצו איז נאָך אָבער איצט נישט די צייט, נאָנץ טונע-
 יארעווקע שלאָפט נאָך אַצונד געשמאָק. קארטאָפֿלעס הייבט מען אָן צו
 שוילען העט שפּעטער, יודענעס געהמען זיך צום וואַרעמס ערשט נאָך,
 אָבקריגען און אָבשילטען זיך מיט די מאַנען, ערשט דערנאָך ווען מען
 שמייסט טוין אָבקינדער און מען היינטט אַרויס טריקענען די בעכיכעס...

אונזער בנימין האָט ניט געוואוסט וואָס צומאָן און איהם איז גע-
 וואָרען נישט פרעהליך, שמאַרק נישט פרעהליך. אומקעהרען זיך אַ היים?
 זע, דאָס איז מיאוס! אַלכסנדר מוקדון האָט צובראָכען די בריק, איבער
 וועלכער ער איז אַריבער קיין הינדיא, בכדי ער זאָל נישט קענען צוריק-
 געהן. לאָזען-זשע זיך אַליין אָהן מענדערלען? ניין, דאָס איז פֿריקער,
 זעהר פֿריקער! מענדעריל איז איהם געווען שמאַרק נייטיג, זינט ער האָט
 מיט איהם זיך סקאַמפעניעט איז איהם עפֿים ליכטיג געוואָרען אין די
 אויגען. אָהן מענדערלען זיך אַוועקצולאָזען וואָלט אויסגעקומען עפֿים
 טשוונה ווילד, עס וואָלט נאָר אַ פנים געהאַט ווי אַ שיף אָהן אַ רודער
 אָדער ווי אַ מלוכה אָהן אַ מיניסטער.

פֿלוצלים האָט זיך געלאָזט זעהן פֿון דער ווייטענס עפֿים ווי אַ מענ-
 שענגעשטאַלט. דאָכט זיך מענדעריל און פֿאַרט נישט מענדעריל, דאָכט
 זיך נאָר איינע אין אַ ציצען קליידעל און מיט אַ טיכעל אויפֿן קאַפֿ.

בנימינץ האָט אַ טיַאָבקע געגעבען דאָס האַרץ און איז געוואָרען
 טויט, בלייב ווי די וואַנד. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס געהט זיין
 ווייב, ניין, זי געהט נישט, זי לויפט, זי יאָגט, אָט קומט זי צולויפען,
 האַפֿט זיך אויף איהם אַרויף מיט גרויס כעס, לאָזט צו איהם אויס איהר
 שווער בימער האַרץ און שלעפט איהם אַ היים מיט אַ יאָמער, אַ קלאַנג.

„אין נאָם נאָר ווייסט“—אזוי דערזעהלט בנימין אַליין—„ווי איך בין
 דענסטמאַל געשטאַנען אין איינע צרות, אין געהאַקטע וואַנדערן, הונדערט
 פיפֿערנאַטערען וואָלט מיר דענסטמאַל ליבער געווען צוכעגעגענען ווי מיין
 ווייב; וואָרום אַ פיפֿערנאַטער בייסט נאָר דאָס לייב, דעם גוף, און אַ ווייב

בשעת פעם גריוזעט און בייסט די נשמה. השם יהכרך אָבער האָט
 מיך געשטאַרמט, איך בין באלד טאַקי בעהאַרצט אַנטלויפּען, זיך
 פאַרבאַרגען הינטער דער ווינטמיהל און געלוגט דאָרט ווי אַ לייב לוגט
 אויף זיין פֿאַרצוקונג".

אין עטליכע מינוט אַרום איז בנימין אַרויסגעשפרונגען פון זיין פּאַר-
 באַרגעניש מיט אַ שרעקליכען שפרונג און מיט אַ געשריי, ווי אַ ריינער
 משוגענער:

— האַ, סענדעריל!

סענדעריל איז געגאַנגען אָנגעטאַן אין אַ ציצען האַלאַטיל. אונטער-
 געבונדען ביידע באַקען מיט אַ פאַרשמאַלצענע טיכעל, אונטער ביידע
 אויגען בלוי, צוגראַבעלט, אַ שטעקען אין דער האַנד און אויף די פּליי-
 צעס אַ היבש פעקל.

ער האָט אין בנימינס אויגען געהאַט דענסטמאַל דעם זיבעטען חן
 ווי אַ שענע אויסגעפּוצטע כלה אין די אויגען פּונם חתן.

בנימין שילדערט זיין שמחה דענסטמאַל מיט די ווערטער. "ו
 אַ אינד וואָס געלויבט אויף קוואַלען וואַסער ווי אַ דאָרשטיגער אין דער
 מדבר, וואָס געפינט לעבעדיגע, קוועלענדיגע וואַסער, וואָס רינט אַראַב
 שפיץ סקאַלע, אַזוי האָט מיין גלויבטיגע לייב זיך געטאַן מאַן דער
 פּרעהען אויף סענדערילין, מיין בעשעהרמען, מיין גע-רייען געזעלען".

— וואָס איז די מעשה, סענדעריל? וואָס האָסט-דו געלאָזט אויף
 יך אַזוי לאַנג וואַרטען?

— סטייטש איך בין דאָך געגאַנגען צו דיר אַלְהיים, — האָט סענד-
 עריל בתמימות געענטפּערט, — ביז וואַנען איך בין דערגאַנגען און ביז
 וואַנען איך האָב אויפגעוועקט דיין זעלדען, איז דערווייל גע-
 אַ היבשע צייט.

— אויפגעוועקט זעלדען! — האָט בנימין אַ געשריי געגעבען משונה
 זיילד נישט מיט זיין קול, — סענדעריל, למאַי, משוגענער, האָסט דו
 אַזוינס געמאַן?

— וואָס סטייטש למאַי?! — האָט סענדעריל פּערוואַונדערט זיך,
 אָנגערופּען — למאַי, אַז איך האָב דיר פּריהער אָנגעקלאַפּט אין דעזי
 ס פּיזשאַרנע און דו האָסט זיך ניט אָנגערופּען, האָב איך מיך גענומען
 קלאַפּען אין דער שטוב-במיר סמוק, סמוק, סמוק. נו איז זעלדע, נישט

מיט—נישט לעבעדיג, אויפגעשמאנען, און איך האָב זי געפרעגט
מכּה דיר.

— סענדעריל, מיר זענען פאַרביי! דו האָסט פערקאָכט אַ גוטע
קאַשע. סמיטש, זעלדע וועט נאָבלויפען, זעלדע, אין וועט... .

— אי, שרעק זיך נישט, בנימין! זי האָט מיך אָנגעשיקט צו
אַלדי שוואַרצע יאָהר מיט אַזאַ כּעס, גלייך ווי איך וואָלט איהר געקוילעט
די קאַפּאַטע. געה מיט מיינעם אינאיינעם, אין דער ערד אַרײן בײַדע!
האָט זי געזאָגט און צוגעמאַכט די מיר. איך בין אַ היבשע צײַט געבליבען,
שטעהן אין הרויסען ווי צומישט. דערנאָך ערשט האָב איך מיך דערמאָנט
אַן דער ווינטמהיל און זיך געשמויסען, דו מוזט שוין, אַ פּנים, זײַן דאָ,
און דעריבער מאַקי האָט, אַ פּנים, דײַנע געזאָגט: געה מיט מײַנעם
אינאיינעם, אין דער ערד אַרײן בײַדע! זי האָט, אַ פּנים, מוז געדורגן
גען זײַן, געזעהען, ווי דו ביסט אַוועקגעגאַנגען.

— וואָס, וואָס, סענדעריל! זי האָט געזעהען? אפשר געהט זי,
געהט זי אפשר?

— הלילה, בנימין! זי האָט נאָר פאַרקײטעלט די מיר. אַז
זיך האָב פאַרײן אַוועקגעהן ווידער אָנגעקלאַפט און געפרעגט: זעלדע,
זעלדע, וואָס זאָגסט-דו עפּים אָן צו דיין מאַן, זעלדע? אָדער האָסט
דו אפשר, אַ קשיא אויף אַ מעשה, וואָס איהם מיטצוגעבען,
זעלדע? האָט זי נישט געענטפערט קײן גוט וואָרט. אַ פּנים, זי האָט
זעהר אַ האַרטען שלאָף, און שלאָפט געשטאַק אָהן עײַן-הרע. נו האָב
איך געזאָגט: זעלדע, דו שלאָפסט, שלאָף זשע, שלאָף געזונטער-
הײַט! זיי מיר געזונט, זעלדע! האָב איך געזאָגט און בין מיר
אַוועקגעגאַנגען.

סענדערילס לעצטע ווערטער האָבען אַזוי ייַד טראָפענס
אָבעמינטערט בנימין. ער האָט אָנגעהויבען פריי צוזאָהמען און
געסאָפעט גלייך ווי אַ שטיין איז איהם פונ'ם האַרץ אַראָב. דאָס
פנים האָט איהם געשיינט און זײַנע אויגען האָבען געפלאַקערט פאַר
גרויס פרייד.

— אַזײַנד, סענדעריל!— האָט ער עפּים ווילד אַקױטש געגען
געבען, — אַזײַנד מיט דער רעכטער פּוס!

אין דער צײַט האָט פון אַלוזשע אין דער זײַט זיך אַרויסגעלאָזט

טעגות בנימן השלישי

קול פון זשאבעס, גלייך ווי זיי האָבען זיך געזעגענט מיט אונזערע
פארשוניגען און זיי צוגעקוואַקעט אַ מאַרש. טוגעיאַדעווקער זשאבעס
שרייען משונה שטאַרק אין זייערע פערשימעלמע בלאַטעס, זיי זענען
בעריהמט אין דער וועלט גלייך מיט דינעפראָוויצער וואַנצען און
שטאַקאַנעס...

דאס פינפטע קאפיטעל .

וואס מיט אונזערע פארשוויגען פאסירט זיך
באלד ביים ערשטען ארויספאהר .

אונזערע פארשוויגען האָבען זיך אַ לאַן געטאָן ראַפּטאָם און גענאַנגען
געשמאַק ניד, גלייך ווי זיי וואָלטען זיך אָבגעריסען פון אַ קייט אָדער
גלייך ווי איינער וואָלט זיי פון הינטען געטריבען מיט אַ בייטש. מיט
זייערע ברייטע פּאַלעס, וואָס האָבען געשוועבטט אויפֿן ווינד, האָבען זיי
זיך געמעגט גלייבען צו אַ שיף, וואָס געהט געשווינד אויף איהרע אויס-
געשפּרייטע זעגלען. די קאַנדוקטערס פון געוויסע דיליושאַנסען אין אונזער
ווינקעל וואָלטען זיך, כילעבען, געמעגט ווינשען: הלואי דער גאַנג פון
אונזערע וואַנדערער אויף זייערע פּערד געזאָגט געוואָרען! סאַראַקעס און
וואַראַנעס, וואָס האָבען אַרומגעשפּאַצירט אויף דער ערד, האָבען מיט
דרך ארץ אָבגעטרעטען דעם וועג און זענען שרייענדיג צופּלויגען אין אַלע
זייטען מחמת גרויס פחד פֿאַר די צוויי-פּיטיגע מיני בעשעפּעניש, וואָס
האָבען זיך געזאָגט מיט גרויס חשק און התלהבות .

קיין פען איז נישט ביכולת צובעשרייבען, ווי גליקליך, איבער-
גליקליך זיי זענען דענסטמאָל געווען. עס האָט זיי עפּיס משונה הנאה
געטאָן אין זענען געווען שטאַרק צופּרידען — צופּרידען פון זיך אליין
צופּרידען פֿון דער גאַנצער וועלט .
סענדעריי, ווי עס האָט אויסגעזעהן, איז זעהר פּרעהליך געווען

וואָס ער האָט זיך אַרויסגעחאַפּט פון זיין ווייבס הענט און איז פּטור גע-
וואָרען אזא שווערען, ביטערען גלות. נעכטיגער טאָג בעזאָנדערענס איז
פאַר איהם, געבעך, געווען זעהר אַ שווערער, אַ ביטערער, אַ טאָג פון
צרות און יסורים, וואָס האָט איבערגעלאָזט אַ סליעד פון מינאַקעס אויף
זיין לייב, וואָס האָט מיט שטורעם אויסגעוואָרצעלט אַסך האָר פון זיין
בערדיל און וואָס האָט גאַנץ פריי פאַר דער גאַנצער וועלט זיך געהתמעט
מיט ברוין-בלויע צייכענס אונטער זיינע ביידע אויגען. נישט פאַר אַיך,
פאַנטאַפּעלמענער, געזאָגט געוואָרען אזא וויסמען פינסטערען פעטשאַמעק,
וועלכען סענדעריל, געבעך, האָט נעכטען פֿריה געחאַפּט פון זיין בחורמען!
אַ היבשע צייט זענען אונזערע פאַרשווינען געלויפּען כמעט אַהן
אַנשמה שאַ, שמיל, נישט צו ריידען איינער מיט דעם אַנדערען אַ וואָרט.
זיי האָבען זיך שטאַרק דערוואַרעמט און גרויסע טראָפען שווייס האָבען זיי
אַרויסגעטרעטען אויפֿן פנים. סענדעריל האָט אָנגעהויבען ביסלעכווייז זיך
אַבצושטעלען און געסאָפּעט ווי אַגאַנו.

— ניכער, ניכער, סענדעריל! — האָט בנימין איהם אַלץ אונטער-
געגעבען קוראָזש און איז געלויפּען מיט אימפעט פאַראַויס, ווי אַ נבור,
וואָס גורט אָן זיינע לענדען און לויפט מיט פֿייל-און-בויגען אין דער
מלחמה.

— נוואַלד, בנימין, האָב רחמנות אויף מיין נשמה! — האָט סענ-
דעריל געבעטען רחמים, — איך האָב מעהר קיין פח נישט דיר נאָכצו-
לויפּען. דו לויפּסט אַהן עין-הרע. ווי אַ הירש אויף די בערג און ווי
אַ צאַפּ פאַר דער מלחמה.

— ניכער, ניכער, סענדעריל! — האָט בנימין איהם אַלץ געשריגען
און געלויפּען פאַראַויס מיט גדלות אויף זיין בריהשקייט. — זעהסט דו,
סענדעריל, איך וואָלט אַזוי געלויפּען, געלויפּען ביז עק וועלט.

— נאָר צו וואָס, בנימין, איך בעט דיך, לויפּסט דו אַזוי? —
האָט סענדעריל געפרעגט, — מיר וועלען, כילעבען, גאָרנישט
פאַרזאָמען. אַז מיר וועלען אָנקומען אַהין שפעטער מיט אַ טאָג אָדער
אַפילו מיט עטליכע טעג איז אויך, כילעבען, קיין סכנה נישט. די וועלט
זעט נאָך אַזוי גיך נישט אונטערגעהן, זי האָט נאָך צושטעהן, פפי איך
האָב געהאַרט, ביז דעם אלף השביעי, שטאַרקע עטליכע הונדערט יאָהר.
— ניכער, סענדעריל, ניכער, אַ עברה די צייט. וואָס ניכער אַרויס-
דייסען זיך פון דאַנען, איז אַלץ בעסער. האַרעווע, סענדעריל, קנעל

אביסעל צו, נישקשה. דערפאר קומענדיג אהין וועסט דו אויסגלייכען דיר די ביינער, וועסט עטהמען און לעבען ווי א שררה.
 — דו ביסט, בנימין, זעהר גערעכט. דו ווילסט ניכער וואָס פאר אַ דאָנה איך האָב, זאָל זיין ניכער, ביי מיר האָסט-דו געפּוּעלט, נאָר וואָס מהוּט מען מיט די פּיס, מיט מיינע פּיס?
 אין ברירה, בנימין האָט געמוזט צוליב מאָן סענדערלעך און אַיינ-האַלמען אַביס על דעם גאַנג.

אַז די זון איז אַרויס פון איהר פּומערפּאַס און האָט געשמאַק גע-וואַרעמט, געבראַטען מיט איהרע ליכטיגע שטראַהלעך, זענען אונזערע וואַנדערער אַנדערגעפּאַלען געבען אַוועלדעלע ביי דער זייט פּונ'ם וועג. זיי זענען געלעגען אין איין שווייס און האָבען שטאַרק געסאַפּעט, געמאַכט מיט די זיימען. די פּרישע סיניאַקעס האָבען ביי סענדערלעך זיך צופּריעט און ער האָט געפּיהלט אַ וועהמאַג, ווי מען שמעכט מיט שפּילקעס.

נאָכדעם אַז זיי האָבען אַביסעל אַבגערוהט, איז די ערשטע זאַך זייערע געווען אַרויסצוגעהמען טלית און הפּילין און דאַווען. בנימין האָט זיך צושאַקעלט, געדאַווענט לעבעדיג, מיט אַ ברען, ער איז ווערטה געווען דערנאָך אַביסיל בראַנפּען, נאָר ווי האָט ער עס אַבער געקענט דאָ אויס-פּיהרען? ער וואָלט גערן געוועזען, ער זאָל האָבען האָמש אַ שטיקעל ברויט. דאָס האַרץ האָט איהם געיהלשט, דער אַפּעטיט זיינער איז גע-ווען זעהר גרויס נאָך אַזא געשמאַקען גאַנג, ער וואָלט געקענט אויפּעסען אַ וועלט און דאָ האָט ביי איהם, מעשה שטן, זיך נישט געפונען אַפּילו אַ ברעקיל ברויט ווי אַ כּוּית. ער האָט געוואָרפען מיט די אויגען אַהין און אַהער, אויסגעקאַקט די פינגער, געגענעצט, זיך געקראַצט, פּאַס-מאַקעוועט, געמאַכט אַלץ טאַ, טאַ, געלעגט, געצויגען די פּאות, דאָס בערדיל, נאָך אַ מאָל אַ קראַץ און נאָך אַ מאָל טאַ, ביז ער האָט זיך מיט געווען און אַרויסדערמאַפּט פּונ'ם קלומיקול עפּיס אַ פּערטעלדיגען ספר ווי אַ מחזוריל, אין וועלכען ער האָט אַריינגעקוקט און אונטערגע-ברומט מיט אַ אַקדמות-ניגונדיל.

— סענדעריל! — האָט בנימין אין-דערמיט מפּסיק געווען, — דו ווייסט, וואָס איך זאָג דאָ איצט אַווינס? דו ווייסט, פאַר וואָס איך זאָג עס איצט מיט דעם ניגונדיל?
 — דו מוזט אַוואַי הונגערדיג זיין, — האָט סענדעריל געענטפּערט בתּמימות.

— גראם-שטראם, — האָט בנימין זיך אָנגערופען, — אין אז איד
בין הונגערין, מילא ?!

— מילא, מילא, דעריבער זינסט דו, — האָט סענדעריל געענט-
פערט, — ס'איז דאָך דאָ אַ כפירה ווערמיל: קאָלי זשיד ספיוואַיע, קאָלי
זיין גאָלאַדני. דו, בנימין, מענסט דיר זינגען, זינג דיר, זינג, און איד
וועל מיר דערווייל עפּים אַנדערש-מאָן.

אינדעם ווי סענדעריל האָט גערעדט, האָט ער מאָקי אַריינגעשטעקט
די האַנד זיינע צו זיך אין פעקיל און אַרויסבעקומען פון דאָרס אַ מאַרבע.
— עמ, דו ווייסט נישט, דו פאַרשמעהסט נישט, אַקעגען וואָס איד
שהו עס, — האָט בנימין געזאָגט, — סענדעריל, נאַרעלע, איד וועל
דיר מפורש זיין דעם מעם דערפון.

נאָר סענדעריל אָבער האָט דערווייל זיך זינס געמאָן און פאַמעליך-
פאַמעליך אויפגעבונדען די מאַרבע. אַז בנימין האָט אַ קוק געמאָן, איז
איהם ליכטיג געוואָרען אין אַלע רמ"ח אברים. אין מאַרבע איז געלעגען
פון כל טוב, ברויט, שטיקלעך קוילעמטש, וואָס איז איבערגעבליבען פון
שבת, אונערקעס, רעטעכלעך, ציבעלעס און קנאָבעל! סענדעריל האָט
אין זינגען געהאַט אַלסדינג, אָנצוגרייטען ווי אַ גומע בעל הבית'מע און ער
איז ביי בנימין דערפאַר געהויבט, געקרוינט געוואָרען נאָך אַ סך מעהר
ווי פריהער. בנימין האָט אין האַרץ זיך שמאַרק געפרעעהט וואָס השם יתברך
האָט איהם בעשעהרט אַזא מייערען חבר אויף דער נסיעה, סענדערלען
האָט מיר גאָט צוגעשיקט, אַזוי האָט ער געמאַכט, ווי די קינדער ישראל
סן אין דער מדבר.

נאָכדעם אז זיי האָבען אונטערגעלעהנט זייער האַרץ, האָט מען-
רדיל אַיינגעוויקעלט דאָס ביסיל שפּיז, וואָס איז איבערגעבליבען, צוריק
אין מאַרבעלע מיט די ווערטער.

— דאָס ביסיל שפּיז וועט אונז צוניץ קומען נאָך אויף אַ מאָל און
דאָס מאַרבעלע אויף טויענד מאָל, אויף אונזער נאַנצען לעבען. דערמיט
וועלען מיר, אם ירצה השם, איבער די הייער אַרומגעהן. נישקשה,
גאָט ברוך-הוא וועט אונז העלפּען!

דאָס וואונדערליכע מישטיכעל, אין די מעשה-ביכלעך, וואָס מען
זאָגט: מישטיכעל, מישטיכעל, גיב מיר עסען! גיב מיר דאָס, גיב מיר
זיענץ! און דאָס מישטיכעל גיט, — אָט דאָס דאָזיגע חידושים-וואונדער-
ליכע מישטיכעל איז ביי אונז יודען די מאַרבע. פיל נפשות, זעהר פיל,
שפּייען זיך חידושליך-גרינג זייער גאַנץ לעבען נאָר פון דער מאַרבע און

לאָזען זי איבער בירושה קינדרס-קינדער. די מאַרבע איז אין תוך אַרײַן זעלץ איינע. נאָך בײַ פּערשיעדענע קלאַסען מענשען בעקומט זי אַ אַנדער מיין פאַרמע אין אַ אַנדער מיין נאָמען. ביים פּראָסטען עולם איז זי פשוט אַ מאַרבע, אַ פּראָסטע ליינווענטמענע מאַרבע, בײַם געהייבענעם עולם אָבער געהמט זי אָן אַלערליי מיני געשמאַלטען, ווי אַ שטייגער: אַ קעסטעלע, אַ קאַראַבאָקעלע, אַ פּלי-קורשיל, אַ חברה־לע, אַ פּושקעלע, אַ קהלש בײַ-מעלע, אַ גמילות-חסד-באַנקעלע, אַ מחברישער פּלודערעוועקעלע וכדומה, די אַלע זענען באמת מאַקי נאָך מאַרבעס, מאַרבעס, עכטע יודישע מאַרבעס!....

— סענדעריל! — האָט בנימין זיך אָנגערופען, געשמאַרקט פון סענדערילס ווערטער, — מיר בירע זענען אַ זיווג מן השמים, מיר בירע זענען ווי אַ גוף מיט דער נשמה. ווען דו זאָרנסט אין נשמות מכח עסטען און מרינקען אויף אונזער נסיעה, אַקעגען זשע זאָרג איך אין רוחניות-זאכען. נאָך אַ מאָל פרעג איך דיך, סענדעריל, דו וויסט, פאַר וואָס איך זאָג אַקדמות? איך האָב דערמיט אַ גרויסען פיוון. איך זאָרג מיך איצט, אַז השם יתברך וועט אונז בשלום ברײַנגען אַהין, צו די בני משה, זאָלען מיר קענען אַ מיל עפענען און מיט זיי זיך אויסטענהן. זיי ריידען עפּים האַלב תרנום, צום מייסטען ריידען! זיי דאָרט אַקדמות-לשון. אלדר הרני, וואָס איז פון יענעם ווינקעל צו אונז געקומען, ער האָט דאָך לויט ווי מײַן מײנונג, דאס דעם אַקדמות געמאַכט, ושריות שותא. סענדעריל איז דער מיימש איך הויב אָן צושפּרעכען. געדענק זשע, סענדעריל! דאָ אין הויך לארץ קען מען זיך בענעהען מיט אונזער לשון. מיך דייטש צאָבער דארט, דארט מוזען זיי קיין דייטש אונראי נישט קענען.

— איך פאַרלאז ביך אין די זאכען אינגאנצען אויף דיר, — האָט סענדעריל געזאגט בהכנעה, — רו ביסט אַ געלערנטער מענטש און קוקסט אריין אין דיינע ספרים, מסתמא וויסט דו וואס דו פּהוסט, וואָרן דו געהסט, אַ סימן, איך האָב דיך אַפילו נישט איבערגעפרעגט, צו געהען מיר מיט דעם גלייכען וועג. דו געהסט, וואָס פאַר אַ דאגה איך האָב, געה, איך געה דיר נאָך ווי אַ קזה נאָך אַ קעלבייל.

בנימין האָט משונה הנאה געטאָן סענדערילס גרויסער כּסחון אויף זיין חכמה. ער האָט ביי זיך אין די אויגען אויסגעוועהן ווי אַ שיפּסקאַפּי-שאַן, וואָס ער אַליין פּיהרט די שיף אויפן ים. דאָס פונדעסטוועגען האָט איהם נישט אָנגעהאַלטען זיך באַלד מאַקי צובערטראַכטען, אַז ער

זויסט באמת נישט וואו ער געפינט זיך, מעגליך אפשר בלאַנדזעט ער
און איז גאָר אַראָב פּונג'ס וועג.
דערווייל ווי ער האָט געטראַכט, האָט גאָט אָנגעטראָגען אַ פּויער,
וואָס ער איז געפּאָהרען פּאַרביי אויף אַ פּולען, אָנגעשאַסעוועטען וואָגען
מיט היי.

— סענדעריל, האָט בנימין געוואָנט, עס שאַדט כלל נישט אַ פּרעג
צוגעבען דעם ערל מכח דעם וועג. נעה אויף צוקאוועשטש ניב אַ פּרעג.
דאָ אין חוץ לאַרץ וועסט דו בעסער פון מיר זיך קענען אויסטענהן מיט
די פּויערים אויף זייער גראַבען לשון. דיין פּלוג'טע פּלעגט דאָך
עפטערס דיך מיטנעהמען מיט זיך אויפ'ן מאַרק.

סענדעריל האָט זיך אויפגעהויבען פון זיין אָרט, צוגענאָנגען מיט
גרויס דרך ארץ צום פּויער און געוואָנט פּהאי לישאַ:

— דאָכרי דיען! קאָזשי נאָ, טשעלאָוויטשע, קודי דאַראַגי אויף
ארץ ישראל!

— שטשאַ? ! האָט דער פּויער פּערוואַנדערט געמאַכט און אויס-
געשטעלט אַ פּאַר אויגען. יאַקי סרול? ני באַטשיל יאַ סרוליאַ?

— ני, ני! — האָט בנימין זיך נישט געקענט אַיינהאַלטען און זיך
אריינגעמישט פּונדערווייטען, — עמאָ ווי סרול, אַ ווין להבדיל ארץ ישראל
קאַזאַמע ווין, סענדעריל. זאָג איהם נאָך אַ מאָל בפּירוש אַרויס. ער האָט
אַ פּויערש קעפעלע. שאַרפּער, שאַרפּער, סענדעריל!

— אויף ארדרין-ישראל קודי דאַראַגי? האָט סענדעריל נאָך אַ מאָל
שאַרף איבערגע'חור'ט.

— אַ פּיעס וואָס זשירקי זנאָיעט, שטשאַ ווי מאַראַטשעמע מעני
נאַלאָווי, עמאָ דאַראַגי דאָ פּיעווקי, אַ וויני עלעסלאָאָל! עלעסלאָאָל! האָט
דער פּויער זיך נאָכגעקרימט. אַ שפּיי געמאָן און אַוועקגעפּאָהרען
זוימער.

אונזערע פּאַרשיינען האָבען זיך געלאָזט וויימער אין וועג.
בנימין האָט געפּיהלט אַ וועהמאָג אין די ליטקעס, די פּיס זענען
איהם געווען. לאַ עליכם, ווי אָבגעשנימען. דאָך האָט ער, נעבעך, זיך
נישט וויסענדיג געמאַכט, זיך געמאַכט האַרץ, אַלץ אוינטערגעבען
קוראָזש. אין מחמת איהם איז, נישט פאַר קיין יודען געדאַכט, זעהר
שויער געווען צוגעהן גלייך און געשווינד, האָט ער געמוזט אַלץ אוינטער-
שפּרינגען. אַוודאַ! איז דאָס נישט געווען אַזאַ גאַנג ווי פּריהער. עס איז
געווען געמוטשעט, נאָר פּונדעסטוועגען האָט ער געמאָן זיינס און איז

גענאנגען, וואָרום די קשיאָ איז דאָך, וואָס האָט ער דען געקענט מאַכען?
אנדערלעגען זיך, שונא-ציון, אויפ'ן וועג? מילא, וואָס וואָלט דערפון
דער תכלית געווען? היינט ווי לעגט עס זיך א יוד אין מיכען וועג גלאַט
אנדער? ער וואָלט נאָר מצער געווען סענדערלעך, און די נסיעה האָלט
חלילה, אויפגעהאלטען געוואָרען. הכלל, זיי זענען גענאנגען, גענאנגען
אזוי א גאנצען מאָג, ביז גאָט האָט זיי בשלום געבראַכט קיין פיעווקי אויף
נאַכטלעגער.

אריינקומענדיג אין פיעווקער קרעטשמע, איז בנימינס ערשטע זאך
געווען, זיך א וואָרף צימאָן ווי נרוים ער איז אין א ווינקעלע אויסצורדהען
די פים און האַפען דעם אָטהעם.

סענדעריל איז ווי אַ אַלטע בעל-הבית'טע גענאנגען צוכעשקעטיגען
זיך אין דעם בעל-הבתישקייט און שביעסען מכה וועזשערע.

דער אַרענדאָר האָט אָנגעקוקט סענדערלין פון קאָפּ ביז די פים און
האָט פון זיין גאַנצען הילוך אַרויסגעוועהן, אַז דאָס איז עפּים נישט גלאַט
אַזאַ פאַרשוין ווי אַנדערע, וואָס פאַהרען געוועהנטליך דורך. ער האָט
איהם אָבגעשטעקט אַ שלום עליכם, אין אויף דער שאלה; מה שמכם?
פון וואַנען איז א יוד? האָט סענדעריל געענטפערט בהימות, ער הייסט
סענדעריל, ער איז אַ שטיקעל ארץ-ישראל-יוד, ער איז אַמשמש ביי רב
בנימין, וואָס ליגט איצט מיט זיין כבוד דאָ אין אַ ווינקעל. דער אַרענדאָר
האָט געמאַכט אַ פרום-פנימיל, זיך אַביסיל פערטראַכט און געבעטען סענ-
דערלעך ויצען.

לאָמיר לאָזען די בת מלכה, דאָס הייסט סענדערלעך, שמועסען
מיט דעם אַרענדאָר און זיך אומקעהרען צום בן מלך, צו בנימינץ, זעהן,
וואָס ער מאַכט און וואָס ער טהוט.

אונזער בנימין אַז ער האָט זיך אַ וואָרף געמאָן אין ווינקעל, איז
געבליבען ליגען ווי אַ שטיין און נישט געוואוסט, אויף וועלכען עולם ער
איז. די אַדערען פון די פים זענען געווען שטאַרק אָנגעקוואַלען, דאָס
בלוט האָט אין זיי זיך צושפּילט, געזעצט און געטשיפעט, גלייך ווי מו-
רעשקעס וואָלטען דארט הויפענכוויי אַרומגעלויפּען און געביסען, געשטאַ-
כען. די שלייפען האבען געהאַקט, געקלאַפּט ווי האַמערס. אין די אייערען
האט פערדומפען גערוישט און דאס רוישען פלעגט זיך אַלץ אויסלאזען
צום סוף מיט אַ הילכעדיגען לאַנגען קלונג, ווי אַ תקיעה גדולה, אדער מיט
אַ שאַרפען שום, ווי בשעת מען לאָזט ראַקעטען. ביי אימליכען אַרויס-
פליהענדיגען ראַקעט פּונ'ם קאָפּ האָט מיט אַ מאָל איהם אַ בליטשע גע-

נעבן אין די אויגען טווענטערליי פיערווערק: געלע, גרינע, בלויע, העלע, רויטע, פאמסענע, נאך אי נאך קאלירען און און עק, און א סוף. אין א מינוט ארום ווערען די פיערווערק אויסגעלאשען, חושך-פינסטער ווערט איהם אין די אויגען און אין די אויערען רוישט ווידער ווי אין א מיהל.

ליגענדיג פערטראגען אזוי א היכשע צייט, הערט בנימין א קול פון געלקלעך קלינגען אין דרויסען פונדערווייטען, מיט אימליכער מינוט קומט דער קול צו אלץ געהענטער, געהענטער, ווערט אלץ העלער א שטארקער און פלוצלים גיט א סקריפ ווי א וואגען, אבשטעלענדיג זיך נעבען טויער. עס לאזען זיך הערען ביזן הימעל אריין מיני קולות גלייך ווי א גאנצע שמעטל האט דארט זיך פערקליבען אויף א וויכטיגער אספה, ביי-קולבלעך, פיסטלעך, געמבעס, היזעריג, הארלענדיג אי צוגעלייגטע שטימען, נישט צו וויסען וואס און צו וואס. קעץ וואס פערזאמלען זיך אין זייער צייט אויף די דעכער, ווייס מען, אז דאס זענען קעץ און צוליעב וואס זיי האבען זיך פערזאמלט, אין וואס זיי מיינען מיט זייער מיטאא-קען, האמטש דו קענסט נישט קיין קאצען-לשון. אבער דא, אי שווער צו זאגען, וואס שרייט מען און וואס וויל מען, ווייל דרינען אי אויסגע-מישט אי געלעכטער, אי א געקריעכצעריי, געזיפצעריי, אי א שושקעריי, אי א קוויטשעריי, אי א טאן פון א שייגעץ, אי דאס זיסע חניפה-קוללעל, אי א הוסטעריי, אי א נאזשנייצעריי, א געקלאפעריי און א געפאמטעריי. היינט געה פארשטעה וואס דאס אלסדינג אינאיינעם איז. וואס דאס בעטייט? באלד דארויף עפענט זיך די טיר און א האפטע מענשען שיטען זיך אריין אין שטוב מיט אימפעט.

בנימין רוקט זיך ווייטער, ווייטער אין ווינקעל און גורעט זיך שטארק און.

דערווייל ווערט אין שטוב זעהר ליכטיג פון א סך ליכט, וואס ברע-נען אין שבת-דיגע מעשענע לייכטער; א טייל זענען פערשטאפט מיט שנויצען און די ליכט שמעהען אויף זיי צוגעשטאמאלצען, נאך אויף משקולת, א טייל זענען מיט צוגרויסע, ברייטע, נישט קיין טיפע לעכער און די ליכט שמעהען אין זיי קרום אין דער זייט פארשטעקט פון אונטען מיט א קויל.

ביים עק פון א לאנגען דעמבענעם טיש זיצט א חברה כלי-זמר און סטראָיען, שמעלען אן זייערע בליים, דער פידלער פארעט זיך מיט דער פידעל, קיצעלט זי מיט פינגער און אימליכע סמרונע רופט זיך אב זים.

זום, זים אויף איהר קול, גלייך ווי זיי ריידען: נישקשה, מענסט אויב קיבלען, פון אונערש-וועגען זענען מיר פארטיג, צבי פון דיין סמיטשיק זאל נאך קיין מניעה נישט זיין, ער האפט זיך צום סמיטשיק, גלעט איהם און האלט איהם גרייט צום שפיל. דער פלימער שמיעסט-איבער שמיל מיט דער פלייט, זי פייפט איהם שטילערהייט אָן, און דער צימבלער לויפט זיך דורך איבער דעם צימבעל און קלאפט זיך פאמעליך מיט די העמעלעך. נאָך דער בלינדער פויקער זיצט אָנגערוקט מיט דער קומשמע איבער די אויגען און האפט אַ דרעמיל.

געבען די פלייזער שטעהט אויף אַ ביינקעל עפּים אַ מין פאַרשוינ וואָס קוים רעדט ער אויס אַ וואָרמ, שטיקט מען זיך פאַר גלעכטער. אפילו קינדער, וואָס שטעהען אָנגעשטאַפּט און קוקען אַרײַן פון די פענ-סטער, לאַכען משונה און קרימען זיך נאָך. דער פאַרשוינ גיט דערנאָך אַ געשריי: הררי! לכבוד די מחותנים ולכבוד דעם בעל הבית ולכבוד כל המסובים בפאָן, שפּילט אָב אַ לעבעדיגס, אַ פרעהליכס! און די בלייזער צולאָזען זיך באַלד אויף די כלים, פרעהליך, לעבעדיג, ווייבער מיט מאַנסבליין געהמען זיך צוגיף און טאַנצען אַ ראָד האָץ-האַץ.

אַלסדינג האָט זיך בעוועגט, אפילו וואַנצען אי מאַראַקאַנעס זענען אַרויס פון די שפּאַלמען, און זיך צוקראַכען איבער די וועג. טאַנצענדיג פאַלט איינער אַרויף אויף בנימינ'ן אין ווינקעל. דער מענצער קוקט איהם אין פנים אַרײַן און לאָזט אַרויס אַ געשריי: — אַ בנימין! איך האָב איהם דערמאַפט, כלעבען, די כשרע מציאָה, ער איז דאָ, ער איז דאָ!

אויף דעם געשריי לויפּען-צו נאָך מענשען. בנימין דערקענט צווישען זיי טונעלאַדעווקער פּיינע בריות און דעם דאָרטיגען רבי'ל. איין קול, איין געשריי:

— בנימין, קום טאַנצען! בנימין, קום טאַנצען.
— איך קען, אָסור, ניש, — בעט זיך בנימין רחמים, — איך קען זיך נישט ריהרען פּונ'ם אָרמ.

— נישקשה, נישקשה! — ענטפּערט מען איהם, — קום זאָגט מען דיר, דו וועסט קענען, וואָס האָט מען דאָ צוקענען? אָדם אַ מענש, קאַמשקע רוק זיך! ריהר זיך, בהמה, מיר וועלען, נישקשה, דערצעהלען.

— זעלדען! — גיט בנימין אַ געשריי אין איין אָטהעם, — איך בעט אַיך, דערצעהלט נישט זעלדען!

— ריהר זיך זשע, בהמה! — שרייעט מען איהם, — ריהר זיך
 בהמה, שטעל זיך שוין אויף די פיס.
 — דערבארעמט זיך, יודישע קינדער! — בעט זיך בנימין, —
 איך קען, כלעבען זיך איצט נישט ריהרען, איך האָב אַ טעם, פאַר וואָס
 איך קען נישט, ס'איז אַ סוד, וואָס איך וועל איהם מנלה זיין דעם רב.
 און ווי ער האַפט אַרום דעם רב פעסט מיט ביידע הענד אַיינציג
 דריבען איהם אין אויער אַ סוד, פיהלט ער פלוצליך אַ שרעקליכען זעץ
 אין דער זייט, אַזוי ס'איז איהם פערנאַנגען אין דער נאָז ווי פון הרין,
 ער גיט זיך פאַר וועטהאָג אַ וואָרף, רייכט די אויגען און זעהט, אין
 שטוב איז נאָר טונקעל, די לבנה שיינט אַרין פון די פענסטער. ער ליגט
 געבען אַ קעלבל, און האַלט זי אַרומגענומען שטיף מיט ביידע הענד.
 וואָס טהוט זיך דאָ אַזוינס? פון וואָנען געהט זיך דאָ פלוצליך
 אַ קעלבל? האָט זיך דען בנימין געקעלט? נאָר ווי שיקט זיך עס? אַג
 גענומען די סברא, בנימין איז אַ בהמה, צעהן מאָל, הונדערט מאָל
 אַ בהמה. נאָר ער איז דאָך אַבער אַ צוויי-פיסיגע בהמה און וואו איז דאָס
 געהערט אי געזעהן געוואָרען, אַז אַ צוויי-פיסיגע בהמה זאָל האָבען אַ קעל-
 בעל? אמת ביי אונז איז דאָ אַ סך קעלבלעך און דאָס רוב דווקא אין
 ליימישע הייזער, אַבער דאָס זענען דאָך פאַרט נישט מעהר ווי קעלבלעך
 אין אַ מענשענס געשטאַלט. זיי זענען נאָך דאָס רוב גראָד זעהר שטן מיט
 אַ שטן פנימל און מיט חג-גריבעלעך, אַבער דאָס קעלבעל, וועלכע בנימין
 האַלט דאָ און געהט זי שטאַרק אַרום, איז דאָך טאַקי פשוט אַ אמת
 קעלבל, היינט פון וואָנען, איז די קשיא, האָט זי זיך אַהער גענומען?
 אַ חידוש נפלא. נישט אַנדערש זי איז פונ'ם הימעל אַראָבגעפאלען!...
 גיין, רבותי! גלויבט נישט אין הימעלשע קעלבלעך, צווישען אַלע
 אונזערע קעלבער איז אַפילו נישט אי אַיין קעלבל פונ'ם הימעל אַראָבגע-
 שיקט געוואָרען. עס איז נאָר נישט אַזאָ חידוש נפלא, ווי איהר מיינט.
 איהר האָט זיך אויף דעם קעלבל נאָר נישט אַזוי צו וואונדערן און פון
 איהם אַזאָ פירוש צומאַכען. פראַסטע איז מאַסטע, גאָר אָהן קונצען, די
 מעשה דערפֿון איז אַזוי געשעהן.
 אַז בנימין איז נישט טויט — נישט לעבעדיג אַנדערגעפאלען אין
 זיינקעל, האָט ער פאַר גרויס מירינקייט נישט בעמערקט, אַז דאָרט ליגט
 אַ קעלבל. כשעה איהם האָבען זיך צושפילט די געבליטען, איז ער אַג-
 שלאָפען געוואָרען און איהם האָט זיך פאַרגעשטעלט אין חלום די גאַנצע
 חתונה מיט די מחותנים און מיט די פליזמר. ער איז געווען שרעקליך

אומרוהיג, זיך אלץ גערוקט, גערוקט אין ווינקעל, און בשעת ער האָט אין חלום אַרומגענומען דעם טונגעיאַדעווקער רביל, האָט ער נאָר אַרומגע-
האַפט פעסט דעם פיעווקער אַרענדאַרס קעלביל, און איהם אַיינגערוימט
אין אויער דעם סוד פון זיין נסיעה. דאָס קעלביל אָבער האָט עס נישט
גורם געווען, נישט געוואַלט ליידען, מען זאָל איהם אַזוי האַלזען אי
שטיקען. עס האָט אויסגעשטרעקט דאָס פיסעל, אָנגעהררם בנימינן אין
דער דרך און בנימין האָט זיך אויפגעחאַפט.

אַז בנימין האָט זיך אויפגעחאַפט, האָט ער נאָך אלץ געהאַלטען
אַרומגענומען דאָס קעלביל מיט ביידע הענד זעהר פערדולט אין צום שט.
ערשט אין אַרנע שפּעטער האָט ער פון זיך אַ שטוב געמאַן דאָס קע'ביל,
זיך אויפגעהויבען דערשראָקען און זיך געלאָזט געהן געשווינד. דאָס
קעלביל פון זיין זייט, ווי באַלד עס איז לייז געוואָרען פון פרעמדע הענד,
איז אייך אויפגעשמאַנען געשווינד און זיך געלאָזט מאַכען אַפליטה, איז
לויפנדיג אַרויף ראַפּטאַם אויף בנימינ'ן און ביידע זענען געפאלען איבער
אַ גרויסען געבער וואַסער, מראַך מיט אַ שרעקליכען קלאַפּ!

זעמאַרק דערשראָקען פון אַזאַ מראַך איז סענדעריל און דער אַרענדאַר
מיט אַ ליכטיל אין האַנד אַרויסגעלויפען פונ'ם אַנדערען חדר אין שטוב
אַריין. און זענען געבליבען פּערוואַונדערט!

ווען אַ לידעל-מאַכער זאָל געווען דענסטמאָל זיי ביידען אָנקוקען,
וואָלט ער אַזוי געמאַכט: „ליבעהאַרצעדיגע און זיסע, אי אין ווינקעל אי
אין דער לוזשע זענען זייניט צושיידט געוואָרען!“

נאָך דער אַרענדאַר און סענדעריל זענען גענווען פּראַסמע בשר ודם
נישט קיין לידעלמאַכער, און האָבען די ליבהאַרצעדיגע אי זיסע באַלד
צושיידט. דאָס קעלביל האָט מען אָבגעשיקט צו דער מוטער מיט שמעכ-
זוערמלעך פאַר איהר שלעכטער אויפפיהרונג, און בנימינן האָט מען פון
דער טבילה אַריינגעפיהרט אין אַ בעוונדערען אַלקיר און געלייגט אויף
עטליכע קוליקלעך שטרוי מיט אַ קישען צוקאַפען.

דאס זעקסטע קאפיטער.

בנימין האפט א פאטש.

בנימין אכרים זענען אביסל אָבגעגאַנגען אין דער ליל-מבילח נאָך דעם אָבשווייניקען זיך מיט אַ גאַנצען צעבער קאַלטע וואַסער, און אויפשמעהענדיג אין דער פריה האָט ער זיך געפיהלט פרישער אי געווינ-טער. ער האָט בעשיינפערליך אַרויסגעזעהן אַ פינגער פון וואַנדער אין נעכטיגער מעשה מיט דעם קעלביל, וואָס דורך איהם גראָד איז גע-קימען די רפואה צו זיינע וועהטאַגען. ער האָט בעוויזען סענדערלעך דערמיט, ווי אומגערעכט דער זינדיגער מענש איז, וואָס בעקלאָגט זיך בשעת עפּיס אַ אומגליק און פאַרשמעהט נישט, אַז דאָס אומגליק, קען זיין, פיהרט גאָר צום גליק און פון דער רעה קומט אַרויס אַ טובה; ווי דער אויבערשטער מאַכט פאַר אַ שליח אַלע זיינע בעשעפעניש, אַפילו אַ בהמה; ווי אַ דאָקטאָר קען אַ מאָל גאָר זיין אַ קעלביל; ווי אַ מיק אַפילו קען אַ מאָל פיקען אין קאָפּ, שטאַרק דאַקוטשען און שטעהן אין דער גרנגר. פאַר אַראיה דערצו דינט די מיק מיט טימוס הרשע אין די אַלטע, אַלטע צייטען. דאָס נעכטיגע בעגעגעניש איז איהם איצט געווען אַ גוטער סימן, אַז די נסיעה זיינע איז אין אַ גוטער מולדיגער שעה און ער וועט, אם ירצה השם, מצליח זיין צודערגרייכען וואָס ער ווינטשט.

— אַ וואַסערטרגער, וואָס געהט איבער מיט פולען, איז פון אייביג אָן אַ גוטער סימן, אַ פשיטא שוין אַ גרויסער אַ פולער צעבער, — האָט סעג-דעריל זיך אָנגערופען און צוגעבאַסעוועט מיט די רינד.

אָר מחמת דעם וועהטאָג, וואָס בנימין האָט נאָך געפיהל'ט אין די פּיס, און מחמת די קוליקלעך שטרױ, וואָס דאָרויף איז איהם ווייך גע- ווען צולייגען, איז בנימין פאַרבליבען דעם גאַנצען טאָג אין פּיעווקע. ער איז געגליכען געווען צו אַ שיף אין ים. וואָס האָט זיך געזעצט אויף אַ זאַמד און קיין גוטער ווינד איז נישטאָ אַראָפּצוטרייבען פון דאָרט. אויף מאָרגען גאַנץ פריה האָט בנימין זיך אויפגעהויבען פון זיין געלעגער און זיך געלעָאָזט ווייטער אין וועג אַריין.

אַ היבשע צייט איז בנימין געגאַנגען עפּיס ווי מרה-שחורה'דיג, שטיל-פערטראַכט, נישט צוריידען קיין וואָרט. דערנאָך האָט ער אַ פּעטש געגעבען זיך אין שטערען און געבליבען שטעהן שטאַרק בע- טריבט. ערשט אין אַ פּאָר מינוט שפעטער האָט ער געעפענט אַ מויל און אַרויסגעלעָאָזט מיט אַ קרעכץ די ווערטער:

— אַך, סענדעריל, איך האָב פאַרגעסען!
— וואו פאַרגעסען? וואָס פאַרגעסען? האָט סענדעריל זיך אָנ- גערופען און זיך אַ חאַפּ געטאָן צו דער טאָרע.

— אין דער היים, סענדעריל, אין דער היים האָב איך פאַרגעסען!
— אַי, בנימין, וואָס פּאַלט דיר איין? — האָט סענדעריל גע- מאַכט — מיר האָבען, דאַכט זיך, מיטגענומען אַלסדינג, וואָס נויטיג איז מענשען אין וועג אַריין: אַ טאָרע, נישט צופאַרזינדיגען, איז דאָ, טלית און תפילין מיט סידורים איז אויך דאָ, שבת'דיגע קאַפּאַ- טעס אויך דאָ, דאַכט זיך, אַלסדינג, ברוך השם, איז דאָ, אַלסדינג האָבען מיר פאַרנומען. וואָס געהט אונז דען אָב? און וואָס האָבען מיר אַזוינס געקענט פאַרגעסען?

— די זאַך וואָס איך האָב פאַרגעסען, סענדעריל, איז זעהר וויכ- טיג, נייטיג אין לעבען אַריין, הלוואי אַלסדינג זאָל אַבלויפען בשלום. נאָר באַם, חלילה, לא יעלה ולא יבוא, גאָט זאָל שומר ומציל זיין. אויפ'ן וועג וועט עפּיס, מעשה שטן, געשעהן, דענסטמאָל וועלען מיר ערשט דערפיהלען דעם גרויסען ווערט פון דער טייערער זאַך, וואָס איך האָב פאַרגעסען. אַרויסגעהענדיג פון דער היים האָב איך אין איילעניש פאַרגעסען צוזאָגען אַ שפּרוך, וואָס שטעהט געשריבען אין אַ ספר, אַרויסגענומען פון אַ גאַנץ אַלטען כתב יד. דער שפּרוך מוז גע- זאָגט ווערען פאַר אַ נסיעה אַרויסגעהענדיג פון דער היים, ביי דער ראָגאַט- קע, אין מען איז ערב, אַז ער איז אַ זיכערע שמירה אין וועג פאַר פּל אַ מיני סכנות און שלעכטע בעגעעניס, — אָט וואָס איר האָב פאַרגעסען!

— אפשר איז דיין גומער ווילען זיך אומקעהרען א היים? — האט סענדעריל געזאגט בתמימות.

— דו ביסט משוגע צי חסר דעה! — האט בנימין א געשריי געמאך און דאס גאנצע בלומ איז איהם אין פנים אריין — סטייטש, וואס זייסט, זיך אומקעהרען א היים? נאך אזוי פיעל מיה און אָנגעהען זיך אזא וועג פלוצלים אומקעהרען זיך! סטייטש, און די וועלט? וואס וועט זאָגען די וועלט?

— וואס הערען מיר, בנימין, די וועלט? — האט סענדעריל זיך אָנגערופען, — די וועלט האָט דען ריך געבעמען מאַכען אזא נסיעה? האָט זי דען מיט דיר א קאָנטראַקט געמאַכט אז דיר אויף הוצאות געגעבען, דו זאָלט געהן, וואַנדערעווען?

— גאנץ שכלדיג! — האָט בנימין זיך נאָכגעקרימט, — און אלכסנדר מוקרון, איהם האָט דען די וועלט געבעמען, ער זאָל געהן קיין הינדיע און מלחמה האַלטען דאָרט? אין די אלע וואַנדערער ביי אונז יודען האָט דען די וועלט געבעמען אַרומצוואַנדערעווען פון שטאָרט שטאָרט?

— וויים איך? — האָט סענדעריל געמאַכט מיט א שטייבעלע. — פונמיטוועגען האָבען זיי אלע געמעגט, כלעבען, זיצען אין דער היים. עס וואָלט, דאָרט זיך, בעסער און גלייכער געווען פאַר אימליבען. אַך, נאַרעלע, נאַרעלע דו, אלכסנדריל מוקרון, דו האָסט אין דער היים פון כל טוב, זיך, לעב דיר צופרידען און גלעט דיר דאָס בייכול. צו וואָס מווג דיר נאָך, נאַרעלע, הינדיען? סידי דאָכא דא ני ריבאכא, איז דא אַ עולמ'ס ווערטיל, און דער עולם זאָגט: אַ עולמ'ס ווערטיל איז, להבריל אַ גמרא. סעהר חידוש איז אויף אונזערע יודעלעך, זיי האָבען דאָך מאַקע יאָ געמאַגט האַלטען פון דער גמרא, זיצען אויף זייער אָרט און בלשעם-מיגען זיך אימליכער מיט זיין זאך. צו וואָס כּוונ דאָס אַרומצוואַנדערען. דאָס אַרומבלאָנקען זיך ווי אַדולער הוא-הא-הא, נישט צו וויסען אַליין פונם געוונד, פונם לעבען און נאָר אומזיסט-אומנישט רייסען שפיוועל? ווי איך בין א יוד, בנימין! איך זאָל אזא פאַרשוין בעגעגענען, האַלט איך איהם גלייך אויפן אָרט אָבגעזאָגט דעם עולמ'ס ווערטיל, להבריל, די גמרא מיין איך.

א היבשע צייט האָבען אונזערע פאַרשויען זיך אוועקגעהאַמפערט. סענדעריל האָט געפרעגט קשות און בנימין האָט איהם אַלץ אויבגעוויזען. אז ער איז אַ גאר און האָט קיין פּיצעל ידיעה נישט אין אַזעלכע זאַכען.

סענדערלי איז דענסטמאל געגליכען געזען צו אפערדיל, וואס תמיד דינט עס זיין האר געטריי און פאלגט איהם אין פיער, אין וואסער אריין, פלוצים מאכט זיך א מאל, פאלט אויף איהם אן פון דער העלער הויט עפיים אמאנקאליע, עס שפארט זיך איין, שמעלט זיך דיבאָס און וויל זיך נישט ריהרען פֿונים ארט, האמט מהו זיך דא, שונא-ציון, א מעשה אן, און ווען בנימין האט דענסטמאל ניט געשמיסען דעם אייג-געשפארמען סענדערלען מיט א בייטש, דערפאר האט ער איהם דורכגע-סויקערט מיט זיין זיס צינגעל און איהם אפגעשאמען מיט רייד, ביז בענדערלי איז געווארען ווייך ווי א טייג, א גוט פערדיל ווי פריהער, ער האט אויפגעשטעלט די אויערען, הערענדיג בנימינ'ס רייד, וואס האבען געבראָכען דעם מוח, אין לסוף האט ער זיך אנגערופען, זיי זען שטייגער איז געוועהנטליך, מיט די ווערטער:

— אויב דו ווילסט דוקא אזוי, וואל זיין אזוי, וואס פאר אדאנהן

זיך האב?

אז בנימין איז פארטיג געווארען מיט סענדערלען, האָבען זיי זיך אייטער געלאָזט אין וועג אריין און נאָכדעם אז זיי זענען זיך אָנגעגאנגען אויף געגען און זייטענוועגעלעך זענען זיי נישט מוים—נישט לעבעדיג אָנגע-קאָבען קיין טעמערווקע.

טעמערווקע איז די ערשטע גרויסע שפאָרט, וואָס אונזערע וואָס-דערער האָבען געזעהן אין זייער לעבען. דריבער איז קיין וואונדער נישט, וואָס זיי האָבען געקוקט אויף די גליכע אויסגעברוקירטע נאָסען אי אויף די גרויסע הויכע מויערען אין נישט געקאָנט זיך זאָם אָנקוקען. כמעט אויף די שפיצען פינגער זענען זיי געגאנגען אויף די טרעטואַרען און גע-הייבען די פיס עפיים משונה, גלייך ווי זיי וואָלטען זיך געהיט צושטאַרק נישט צובריהרען די גלאַמע שטייגער און נישט אָנמאַכען, חלילה, קיין שפאָרען, — פיס, וואָס האָבען נישט עפיים אַזאָ גוטע דאָליע ביי זייערע בעלי-הבתים אין די קליינע שמעדמלעך און וואָס מען מאַכט דאָרט פאַר זיי נישט עפיים גרויסע צערעמאָניעס! קליינשמעטילדיגע פיס, וואָס ווייסען געבען, נישט פון קיין פאַרלאָגע צוואַנגען אַפילו אין שמוב, וואָס קריבען געבען, ווי די תורים אין בלאָמע, וואָס זייערע בעלי-הבתים שמעקען זיי געהענדיג טיף אַהינצו אַריין אין דראַלען מיט זיי, פראַסמע-מאָסע, נאָר אַזוי שום מלאכות, — אַזעלכע פיס מוזען באַמת סבבאל ווערען ווי די שיפורע, אַז זיי דערפיהלען פלוצים אונטער זיך אַ בריס פון שטייגער און מוזען פאַר גרויס כבוד מאַכן אַביסיל אונטערשפרינגען און נישט ווייסען

א צייט זיך וואהרן-צומאן. פרישע ערשט אָנגעקומענע קליינשמעטלדיגע פֿיס וועט איהר באַלד דערקענען אויף די אויסגעברוקרטע גאסען אין די גרויסע שטערט.

אונזערע מונעיאדעווקער פֿארשוניגען זענען געגאנגען ווי מיט א פֿאר-קלעהמט האַרץ און בהכנעה אָבגעטרעטען פֿאר אימליכען דעם וועג. סענדעריל פֿלעגט אין אזא פֿאל אָנגעהמען בנימין ביי דער פֿאלע און אהם אַ שלעפּ טאָן אין דער זייט. אַ מאָל איז דורכדעם סענדערלען אויסגעקאָפּ מען צוזאפּען אַ שמיל מענציל מיט עמיצען, וואָס איז געקומען אָקעגען. יענער איז זיך געגאָנגען גלייך ווין וועג און האָט זיך אָנגעשלאָגען מיט סענדערלען, וואָס מחסת דעם אָבברעמען האָט ער איהם פֿונקט נאָר פֿארשטעלט דעם וועג. יענער האַפט זיך רעכטס, אָכער אונזער סענדעריל האָט איהם מקדים געווען און שטעהט שוין גרייט, ביידע וואַרפען זיך לינקס אין ווייטער רעכטס, ביז יענעם געראָט לכוף אויסצומיידען זיך. איינער, וואָס איז גראָד נישט אויפגעלייגט געווען צוטאָנגען מיט סענדער-לען, האָט איהם פֿראַסט אָנגענומען און אַ וואַרף געמאָן אין דער זייט, אז די צײַן ווענען איהם שיער נישט אַרויסגעפֿאלען.

אַלסדינג איז פֿאַר אונזערע פֿאַרשוניגען געווען נײַ, אַלסדינג האָט זיך ווי אויסגעוויזען, טײט אויף זײ מיט די פינגער, די דראָזשקעס שרייען די פֿאַעמאָגען פֿילרערען, די מויערען שטעהען האַפּעדריג, קוקען שטאַלץ מיט זייערע גרויסע גלעזערנע טאַפּלעס און די מענשען קרימען זיך, אַלסדינג שרייעט זײ נאָך: תּרבות, קבצנימלעך! תּרבות, קליינשמעטלדיגע יודע-לעך! תּרבות, תּרבות!...

— הערסט-דו, בנימין! — האָט סענדעריל געזאָגט, נאָכדעם אז ער האָט פֿאַרריסען דעם קאַפּ און געקוקט אויף די מויערען מיט דרך ארץ. — איך מײן, בנימין, דאָס איז עפּיס אַ סטאַמבול!

— געה שוין, געה, נאַרעלע, ווי קומט עס צו סטאַמבול? — האָט בנימין געמאַכט מיט אזא מינע גלייך ווי ער איז אַ סטאַמבולער אַגעבור-טיגער, — סטאַמבול, נאַרעלע, האָט תּ"ק מאָל תּ"ק געזאָגט, אימליכע גאס האָט תּ"ק מאָל תּ"ק פּופּצען-צוואַנציג-אָדער אפשר דרייסיג אָדער-דיגע הייזער און אין אימליכס הויז וואוינען תּ"ק מאָל תּ"ק מענשען! דו מיינסט, אז דו ביסט שוין פֿאַרמיג? נײַן, ווארט נאָר, ווארט, נאַרעלע איינער, היינט איז נאָך דאָ קליינע גאסען, יודיקעס, קאַטשעניווקעס, מאַטשעניווקעס, פּיסקעס יאַרען און פֿאַרילען פּחול הים!

— אַי, אַי, אַי! — האָט סענדעריל געמאַכט פֿאַר גרויס וואונדער-

ס'איז דאך עפּים נאָר אַ שרעק, כ'לעבען, אַזאַ גרויסע שטאַרט! נאָר איך בעט דייך, בנימין, פּונדוואַנען קומט עס אָט די אַלע גרויסע שטעמט? מענשען זאלען זיך צונויפּשטיקען אין איין אַרט און ליגען איינער איבער דעם אנדערען, גלייך ווי די וועלט איז וועניג און נישטאָ מעהר קיין ערד! עס מוז דאָך אַוודאַ דרינען עפּים זיין, וואָס מענשען דערווייטערען זיך פֿון דער ערד און ווילען אַלץ פליהען אין הימעל, אין די הויכע, הויכע פענסטער. זאָל עס אפשר זיין דעריבער, וואָס דעם מענשענעם נשמה וואַקסט פֿון הימעל, מחמת דעם ציהט עס איהם, נעבעך, אַלץ אַרויף, אַרויף, און ער האָט זעהר שטאַרק השק אויסצושפּרייטען די פּליגע-לעך און זיין אַלץ פֿון איבען? וואָס זאָגען דערצו עפּים דיינע חקרנים, בנימין? האָסטו נישט בעגעגענט משה דעם עפּים אַ שמיעס ערגיץ אין דיינע חקירה-ספרים?

— על פי חקירה, — האָט בנימין געמאַכט מיט אַ קנייטשיל, — איז וועגען דעם ענין דאָ אַ גאַנץ ווייטער שמיעס, איך האָב שוין דערפֿון אַפילו געהאַט אַ מאל צומאָן ביי אונז אין בית-המדרש אונטער'ן אוווען און דורכדעם איז פֿאַרענטפּערט געוואָרען די גמרא פֿון די צעהן טעם אַרעמקייט, וואָס זענען אַראַבגעשיקט געוואָרען אויף דער וועלט, ווי אויך דער פּסיק: כי מלא הארץ חמס, די וועלט איז פול געוואָרען מיט רויב. נאָר איך וועל עס דורך אַביסיל מסביר זיין על פי אונזער תורה. חומש האָסטו דאָך געלערענט, מענדעריל! לויט ווי עס שמעהט אין חומש, האָבען אונזערע עלטערן נאָר תחלת, אין די פריהערדיגע דורות, גע-וואוינט אין געצעלטען, נאָר בשעת דעם דור-הפּלגה האָבען אַלע מענשען זיך פֿאַרקליבען אין איין אַרט, זיך גענומען מאַכען ציגעל און אויסבויען אַ שטאַרט מיט הויכע כווערען אין הימעל. אין דערמיט אַרבייט מאַקי איז שוין אויף זיי אָנגעפּאַלען אַ ביזע מהומה, אַ געטימעל, איינער האָט נישט פּערשטאַנען דעם אנדערען און די גאַנצע פיהרונג דאָרט איז עפּים אויסגעקומען קאפּויר. אַנס וואָס נאָט האָט זיי באַלד צוטריבען, האָבען מענשען ווידער אָנגעהויבען צולעבען, עטהמען פרייער און די וועלט איז ווייטער אויפגעריכט געוואָרען, נאָר דער חמא פּונ'ם דור-הפּלגה האָט נאָך אינגאַנצען נישט אויפּגעהערט. פֿון יענער צייט אָן ציהט זיך נאָך אַלץ, בענוותיגו הרכים, די תּאיה ביי מענשען צושטיקען און צונויפּשטיקען זיך, אויסצומויערען זיך הויך, צומאַכען זיך אַ שם און פליהען אין הימעל. וואָס האָסטו דו אין מיר זיך אָנגעמשעפעט ווי אַלודיגע? — זאָגט אברהם צו לוטין, למאי זאָלען דיינע מענשען זיך קריגען מיט מיינע איבער אַ שפּאַן

ערד, די גאנצע וועלט שמעהט דאך פאר דיר פריי, געה דיר וואָהין דו ווילסט און לאָז מיך געמאך!

נאָר איידער נאָך בנימין האָט געענדיגט דעם שמיס, האָט זיך געלאָזט הערען אַ שמאַרקער געשרי פון אַ פאַרטישק, וואָס איז אונזערע פאַרשווינען אָנגעפאַהרען פון הינטען און האָט זיי שיער ניט מוזק געווען מיט דעם דישעל.

— אונזיאַקעס! האָט דער פאַרטישק געשריגען אין איין אָטהעם און געמאכט אויף זיי מיט דער בייטש, — וואָס קריכט איהר, צו אַלדו שוואַרצע יאָהר, ווי די ראַקעס און פאַרשמעלט דעם וועג! היי, היי, יאָלדען! היי, היי, פלאַכטען!

אונזערע פאַרשווינען, נעכעך, האָבען געהייבען פיס און געלאָפּען פאַר שרעק ווי די פערסטע מיז, דער אַהין און דער אַהער.

לויפּענדיג האָט סענדעריל זיך אַ זעץ געטאָן אין אַ שמוץ און זיך אויסגעצויגען, נעכעך, ווי גרויס ער איז, אויף דער ערד.

בנימין האָט אין אַילעניש זיך אָנגעשלאָגען אין אַ קויש מיט אייער, וואָס אַ קורעלאַפּניטשקע האָט געטראָגען. די אייער האָבען זיך צובראָכען אין אויף איהם האָט זיך געעפענט אַ גיהנם, אַ פּיסק, אַ פייער, אַ געשריי. יענע פון די צובראָכענע אייער, נעכעך, האָט איהם אָבגעשאַטען מיט טייטע קללות, זי האָט איהם געוואַלט אָבשמעקען אָדער זי האָט איהם שוין טאָק אָבגעשמעקט אַפּאַטש און שמאַרק חשק געהאַט אַינצופלאַנמען זיך אין זיינע האָר, — קורץ, בנימין האָט גענוג געלייזט ביז ער איז קוים מיט צרות לעבעדיג אַרויס פון איהרע הענד און געמאכט אַ פליטה אין אַ הינטערגעסיל, וואָס אַ הינצו איז אויך סענדעריל באַלד צוגעקומען.

— אַט האָסט-דו דיר אַ גרויסע שטאַדט! — האָט סענדעריל געזאָגט און אָבגעווישט מיט דער פּאַלע דעם שווייס פון זיין פנים, — דאָ געה נישט, דאָ שמעה נישט, דאָ רוה נישט, ווייסט זיי אַלע דער שוואַרץ-יאָהר!

— דאָס ציהט זיך נאָך אַלץ פּוּנים דור-הפּלגה, — האָט געענטפּערט בנימין, וואָס האָט געסאָפּעט ווי אַ גאַנג, — דאס אלסדינג, יאָב די ייִהכבּ דאָ, איז אַלץ דור-הפּלגה, מיט זיין בייזער מהומה, מיט זיין געטימלע, גנבה, גולה און רציחה!

— אַי, אין דער ערד אַרײַן מיטן קאַפּ! האָט סענדעריל אַ מאַך-

מענדעלי מזכר ספרי

געטאן, — קום, בנימין, לאמיר זיך אויסרוהען! דו זעהסט עפּים שרעקליך
אויס, עס פּייערט דיר עפּים אַ באַק, אַרום אין דער חצופה'ס מאַמען
אַריין! וויש נאָר אב, זיי מוהל, דעם פנים, די חצופה האט, אַ פנים,
בשעת מעשה דיר אויסגעשמורט מיט געלכען פון אייער!

דאס זיבעטע קאפיטעל.

אי צוליב בנימינן ווערט א איבערקעהרעניש אין דער פאליטיקע .

אין איינעם פון די מעטערוויקער קליזלעך האָט שטארק געקאָכט פֿון דער דענסטמאָליגער קרימער מלחמה, דער אונטעראויוען איז צו-פאלען אויף פֿאַרשידענע כּחות, אימליכע כּחה מיט איהר פרעזידענט און מיט איהר נאָנג אין דער פֿאָליטיקע .

הייקיל בעל-מוח און זיין קאָמפּאַניע איז זעהר בעשעפּטיגט געווען מיט דער כּומע וויטען, פּלעגט זי צולייגען אויף טעלערלעך און בעווייזען די הסברות אי די שפּיצלעך, וואָס אין איהר שטעקט .

הייקעל איז געווען אַ מאָל אַ שטיקעל זיגערמאַכער, ער האָט געהאַט אַ גרינגע האַנד צו מצה-דעלען, קיינער האָט נישט געקענט אַזוי ווי ער אַ סופּה מאַכען, דאָס לאַקשענברעט, די לאַפּעטע, די מילכעדיגע באַנק, דאָס טשאַלענטברעטיל און די צובראַכענע שטייג פֿון עופּות זענען אין קיינעמס סופּה נישט געווען אַזוי גוט צוגעפּאַסט ווי אין זיינער, דעריבער, זוען עס פּלעגט נאָר אויסקומען עפּים אַ רייד אין מאַשינען-זאַכען, פּלעגט דער עולם האָבען פֿאַר איהם אַבשיי און זאָגען :

— דאָס געהער זיך אָן מיט הייקלען, הייקעל ווייסט .

הייקעל פּלעגט אַלץ דערצעהלען וואַנדערליכע זאַכען פֿון משונה-ווילדע ענגעלשע מאַשינעס, אַז די האָר פּלעגען זיך שטעלען פּשוט קאַפּויר הערענדיג, און אַז איינער האָט איהם אַ מאָל מפּסיק געוויי די רייד מיט

עפ"י א קשיא און איהם געפרענט דעם שכל דערפון, פלעגט הייקעל דער-
קלערען דאס אינגאנצען קורץ און פראסט מיט עפ"י אזא מין שפרינזשיג-
קעלע און דערביי מאכען אזא מינע מיט א זיס שמייעלע, גלייך ווי ער
וואלט פארענטפערט א קלאץ-קשיא און יענעם געעפענט די אויגען. הכלל,
מיט א שפרינזשיגע האט הייקיל דערקלערט אלסדינג, אי דעם זיגער, אי
דעם טעלעגראף, אי א שפילפושקעלע און אנדערע מיני המצאות אויף דער
וועלט. איציק-פשמן אבער איז קיינמאל נישט צופרידען געווען מיט
הייקיל'ס שפרינזשיגעס. ער פלעגט קוקען דערויף עפ"י ווי אויף אפיקורסות
און מאכען מיט א געשפעט:

— באַלד וועט שוין הייקיל זאָגען, אז אַ גולם וכדומה אַזעלכע
מופתים זענען אויך דורך אַ שפּרינזשינקעלע... פּע, פּע, פּע, כּלעבען!
זיינע אַלע זאַכענישען זענען, פּשוט איז פּשוט, איך בעט אײך איבער,
גאַרנישט, מאַקע אכּתּע נאַרישקייטען.

און ווייל הייקיל בעל מוח איז געווען פערקאכט אין ווימען, דריבער
האט איציק-פשמן, הייקיל'ס בעשטענדיגער מתנגד אין אלע זאכען, זיך
אָנגעשטעפּט אין דער מוהמע ראָסיע און זיך אַרויסגעשטעלט פאַר איהר
מיט אלע קרעפטען. אימליכער פֿון ביידע צדדים האָט שטאַרק געאַרבייט
צובייגען אויף זיין זייט די איבעריגע קאָמפּאָניעס. איז הייקיל שוין גע-
שטאַנען אויף אַ שטיקעל שטייגער מיט שמואליק באַקסער, דער פּרעזידענט
פּונ'ס פּעטער ישמעאלס כּנּוּפּיאַ און האָט שוין כּמעט ווי האַלב זיך אויס-
געגלייכט מיט בעריל פּראַנצויז, נאַפּאָלעאָנע אַ הייסער חסיד, האָט איציק
אָנגעמאַכט אַ האַרמידער און צוגעצויגען צו זיך טוביה מאַק, קירח'ס
מענש, פּאַמּשטען זענען געפּלויגען פּון אלע זייטען, אימליכער האָט גע-
לאָזט זיינע ראַציעס, די וועלט האָט זיך געקעהרט און דאָס קלייזעל האָט
זיך פּשוט געוויגט!

אַט אין דער דאָזיגער צייט בשעת דער גרויסער מהומה זענען אונט-
זערע פּאַרשויגען אָנגעקומען קיין טעטעריווקע און זיך אָבגעשטעלט אין
דעם דאָזיגען קלייזעל אויף טאַנציע.

סענדעריל מיט זיין כאַראַקטער אימליכען נאַכצוגעבען האָט אין די
עניני הפּאָליטיקע אויך זיך נישט אַיינגעשפּאַרט און אימליכען צוליב גע-
טאָן אַזוי ווי ער וויל. דו ווילסט אַזוי, פּלעגט ער זאָגען, וואָס פאַר
אַ דאַגה איך האָב, זאָל זיין אַזוי. און דריבער טאַקע האָט ער שטאַרק
נושאַחן געווען און איז באַלד אימליכען געפּעלען. ביים ערשטען שלום-
עליכם איז ביי דעם עולם געבליבען, אז סענדעריל איז אָהן אַ גאַל, אַ זיי-

אהן חכמות, וואס האָט אין זיך נישט די מדה פון עקשנות. און ווען ס'ענדערט איז געווען אויפגעטראָגען מיט אלע גלייך גאָר אַהן אַ שום חלוקה צוקגען זשע איז בנימין געווען אַ איבערקלייבער און גאָר צום ערשטען איז איהם מעהר פון אלע עפּים געפעלען שמואליק באַקסער, צו וועלכען ער האָט ביסלעכווייז זיך צוגעלאָזט, ביז ער איז מיט איהם געוואָרען שטאַרק חבר. בנימין האָט איהם מגלה געווען דעם גאַנצען פלאַן פון זיין נסיעה און שמואליקן איז די זאך זעהר שטאַרק געפֿעלען, ער האָט מכה דעם איבערגעשמיצעט מיט חייקלען. חייקל האָט דאָס גענומען אויף זיין מוח; און הגם די זאך איז איהם אויסגעקומען אַביסל שווערליך, דאָך איז דאָס איהם געגאַנגען אין קאָפּ, ער האָט באַלד טאַקי אין אַ סעסיע מיט בעריל פראַנצויז און טוביה באַק אַפּירגענומען דעם דאָזיגען ענין און זיי האָבען זיך דערויף שטאַרק פאַרהירושט.

— בנימין, — האָבען זיי געזאָגט, — זעהט מאַקי עפּים ניט אויס-
זוי אַ געוועהנטליכער מענש, ער איז עפּים ווי צומראָגען, נישט אויף דעם
עולם, אַז ער רעדט, איז שווער צופאַרשטעהן, וואָס ער מיינט, ער פּער-
טראַכט זיך אַ מאָל, שטעלט אויס אַ פּאָר גלעזערנע אויגען און שטייבעלעך,
זיין הילוך און זיינע אלע פּאַסטעמקעס זענען עפּים משונה. דאָס אַלסדינג
בעווייזט, אַז ער איז העם, העם גאָר פון אַ אַנדערער מדרגה, נישט
גלאַט אַ מענש, אין איהם מוז בוודאי עפּים שטעקען, גלאַט פשוט קען עס
לגמרי נישט זיין, ווער ווייסט, אפשר איז דער בנימין גאָר נישט קיין בנימין,
אַ קשיאָ אויף אַ מעשה! . . .

אַז בנימין און ס'ענדעריל זענען פאַרסאָפּעט אַריינגעקומען אין קליי-
זעל נאָך דער מעשה מיט דער יודינע פון די אייער, איז דאָרט געווען
אַ שרעקליכער געפילרעד. די סעסיע פון אונזערע פּאָליטיקער האָט שטאַרק
זיך מפּלפּל געווען מיט איציק פּשמן, וואָס ער האָט זיך געריסען אויפן
גאַנגעל און איטליכען אַריבערגעשריגען.

— נאָט זעהט, וואָס שטעהט אין יוסיפון, — האָט איציק געשריגען
אין איין אָמהעם און געטייט מיטן פינגער אין אַ ספּר'ל, — אין יוסיפון
שטעהט, אַז אַלכסנדר מוקדון האָט געוואָלט געהן צו די קינדער יונדב
בן רכב, איז ער דערגאַנגען ביז צו די הרי חושך און ער מיט זיינע
גבורים האָבען דאָרט נישט געקענט לחלוטין געהן, זייערע פּים זענען גע-
זונקען אין בלאַטע ביז איבער די קניע. מחמת די זון שיינט דאָרט נישט,
איז די ערד אין יענעם אָרט שטאַרק זומפּיג. היינט פאַרשטעהט איהר
שוין, אַלכסנדר מוקדון, דער גרויסער אַלכסנדר מוקדון וואָס אי

געפֿלדגען אויף אַ אָרלער און וואָס איז שוין געווען ביי די טירען פֿונ'ם
גן-עדין, ער האָט נישט געקענט אַריבער די הרי-חושך, מכל-שכן אַייער
פֿארשוין, אזא נפש ווי ער! עס וועט איהם נישט העלפען דערצו אפילו
חייקל מיט אלע זיינע שפּרינזשינקעס.

— דו גראָבע קאָפּ איינער! — האָט חייקל זיך צולאָזט אויף אַ קול
אין געמיטשעט איציקין מיט'ן גראָבען פינגער, — וואו זענען דייע אוי-
גען? אדרבה זעה טאָקי וואָס דאָ שטעהט ווייטער, ער זאָגט: אַז אַלפסנדר
מוקדון האָט דאָרט געהערט עופות, פּינגלעך, רידען יוגית, איין פּויגעל
האָט איהם געזאָגט בזה הלשון: דיין מיה איז אומזיסט, ווייל דו ווילסט
קוכען אין גאַמעס הויז און אין דעם הויז פון זיינע קנעכט, די בני אברהם
יצחק ויעקב, — היינט פֿארשטעהסט-דו שוין, גראָבע קאָפּ איינער, פֿאַר
וואָס אַלפסנדר מוקדון האָט אַהינצו נישט געקענט געהן?

— מילאָ וואָס וועסט-דו אָבער טאָן, מיין גרויסער בעל מוח, אויב
עס קומט גאָר אויס ווי די יש אומרים דאָרט, אַז די עשרת השבטים מיט
די רוימע יודלעך אָדער די בני משה וואוינען גאָר דאָרט ערגיץ געבען
דעם לאַנד פֿונ'ם פֿריסטער יאָן? נו, היינט לאָז דיין נפש מוחל זיין
געפינען ערגיץ דאָס לאַנד פֿונ'ם פֿריסטער יאָן! מאָרגען נאָכץ קאָפּ-
טען קוגעל!

— עס, נאַרישקייטען, איציק! כּלעבען, נאַרישקייטען.
— וואָרט גאָר, וואָרט, מיין בעל-מוח! עס איז עפּים נאָך דאָ
אַ סמבטיון אויך! וואָס וועט ער טאָן מיט דעם סמבטיון, וואָס ער שליי-
דערט אַגאַנצע וואָך שטיינער? לאָמיר שוין אָנגעהמען אין דער סברא,
אַז ער איז שוין אַריבער די הרי חושך, ער האָט שוין געפונען דאָס לאַנד
פֿונ'ם פֿריסטער יאָן. נו קומט ער צו צום סמבטיון, ספּררו! עס רעגענט
מיט שטיינער, אוממעגליך צושטעלען אַ פּוס, דאָס דאָ וועט דאָך איהם
נישט העלפען אפילו דיין ווייטע, זי זאָל זיך אפילו שטעלען מיט'ן קאָפּ
אַראָב און מיט די פּיס אַרויף.

— הע, הע, דו טשעפעסט שוין זיך אין ווימען! אַט וואָהין דו
ביסט פֿאַרקראָכען.

— וואָס איז דאָס אין-אמת'ן פֿאַר אַ גאַנג, איציק, אומזיסט-אומנישט
שפעטען פון די מלכות, — האָט בעריל פֿראַנצויז זיך אַריינגעמישט מיט
פֿאַרדראָס, — מיר רעדען דאָך איצט פון בנימינץ, זידעל דיר בנימינץ און
מיש ניט אַריין די מלכות, איך בעט דיך!

— פֿאַר וואָס זידלען בנימינץ? האָט זיך אָנגערופען טוביה מאָק,

בנימין געהט, דאכט זיך, אויף א ררך, דורך איהם קען נצטח ווערען יודען א ישועה.

— א, מאַק, מאַק! — האָט איציק געמאכט מיט תרעומות און געשאַקעלט מיטן קאָפּ, — אויף דיר, מאַקוניו, האָב איך מיך, כלעבען, נישט געריכט; אַז דו זאָלסט האַלטען מיט זיי און מאַכען אזא פירוש פון בנימינץ. וואָס האָסט-דו אין איהם אזוינס דערזעהן?

— הערט נאָר, איך בעט אײך, אַ גאַנג פון אַ מענשען: וואָס האָסט-דו אין איהם אזוינס דערזעהן?! — האָט שמואליק באַקסאַר זיך נאָכגעקרימט מיט אַ געשפּעט, — משוגע ביסט-דו היינט, איציק, צו וואָס? זיין אָבנע-לאַזענקייט, זיין צומראַגענקייט, זיין קוקען, זיין ריידען מיט זיין גאַנץ בענעהמען בעווייזען, דאָכט זיך, זעהר גוט, ווער ער איז אזוינס, דאָס פנים איז דער בעסטער שפיגעל. אויב דאָס אַלסדינג איז ביי דיר קיין בעווייז נישט, ווייס איך שוין ניט, וואָס הייסט ביי דיר אזוינס אַ מענש. אדרבה איך בעט דיר, קאָמ איז ער איצט אַליין אָנגעקומען, קום איהם, זיי מוחל, אָן און זאָג, אויב דו ביסט נישט משוגע, טאַקי ריין חסר דעה... איהר זעהט, עפּים פּלאַמט איהם דאָרט אַ באַק אין דריי געלע פּאסקעלעך ציהען זיך איהם ווי אַ שוין אויפ'ן פנים! נו, איציק, וואָס פאַר אַ פנים האָסט-דו איצט?

איציק איז צוגעגאַנגען געהענטער צו בנימינץ, האָט איהם אָנגע-קוקט פון קאָפּ ביז די פיס, איהם אַ שפּיי געטאַן פּמעט אין פנים אַריין און איז אַוועקגעגאַנגען אין אײן פעם.

פון דעם דאָזיגען שטיק אָן וועגען בנימינץ האָט בעקומען די פּאָ-ליטיקע אַ אנדער פנים, שמואליק באַקסאַר מיט בעריל פּראַנצוו האָבען געשלאָסען בלאַט מיט חייקלען, וויטע האָט אַרויסגעשיקט אין ים טרויענט גרויסע אָקרענטען, מיט שרעקליך ווילדע מאַשינעס, דער פעטער ישמעאל איז אַריבער דעם פרוט און נאַפּאַלעאָן האָט געשאַסען מיט באַמבעס אויף סעוואַסטאָפּעל, טוביה מאַק איז געשאַנען אויף משקולת, נישט אַהין — נישט אַהער, גערדעהט מיט דער צונג נישט צו-וויסען, משטיינס-געזאַנמ, אויף וועלכער וועלט ער איז, און איציק פּשמן איז געבליבען איינער אַליין ווי אויפ'ן וואַסער, ער האָט, נעבעך, געאַרבייט אויף אַלע פּלים און שיער נישט געשפרונגען אַרום פון דער הויט. אַ קאַשאָוועס איינער אַ קעגען אזא חברה! דערפאַר האָט ער זיך פאַרעסען אויף בנימינץ, ער האָט פון יענער צייט אָן זיך אַלץ צו איהם געזוכט און איהם געטאַן אין דער גאַל אַרמין.

נאָט איז מײן ערות, דערצעהלמ בנימין אין אַ אָרט, אז איך האָב
 מיך נישט געמישט אין דער פּאַליטיקע, וואָרום איינמאַל צו וואָס טויט
 עס? צווייטענס, וואָס געהר זיך עס מיט אַ יודען אָן? פֿון-מיינטוועגען
 האָט געמעגט זיין אזוי אָדער אזוי, אַלץ גלייך. סענדעריל מיינער האָט
 אין אזעלכע זאַכענישען זיך אויך, אָסור, נישט געמישט און פונדעסטווע-
 גען האָט מיך איציק נישט געלאָזט רוהען, איך האָב פון איהם נישט
 געהאַט קיין מאָג און קיין נאַכט. אַ מאָל פלעגט ער מיך אַרומשמעקען
 הינטען מיט פּעדערען, אָדער וואַרפען אויף מיר שטילערהיים אַ קישעלע,
 אָדער פּערשליידערן ערגיץ מיינס אַ שוך, אז איך האָב מיר דעם קאַפּ
 פּאַרדרעהט זוכענדיג; בין איך ביי דער נאַכט אַנשלאָפען געוואָרען אויף
 מיין געלענער, פלעגט ער מיט אַ שטרייעלע מיר קיצלען די פּיאַמעס, אז
 איך פלעג אזוי אונטערשפּרינגען, אָדער ער פלעגט מיר לאָזען אַ פּאַמפע
 אונטער דער נאָז, איך פלעג זיך אויפּהאַפען נישט טויט — נישט לעבעדיג
 און קייכען-הוסטען מחמת דעם רויך אפּשר אַ שעה פּסדר, גלייך ווי איך
 בין שולדיג געווען אין דעם, וואָס די דריי קומפּאַניעס האָבען געמאַכט
 ד' אַחת'.

דאס אכטע קאפיטער .

ווי אונזערע פארשו נען זענען ארומגעגאנגען איבער די הייזער .

דעם גרעסטען טייל כאָג זענען אונזערע פארשוניגען טרוד געווען מיט דער פרנסה, זיי האָבען געמאכט וויזיטען אין די טעמערייווקער הייזער און האָבען אין אַ קורצער צייט קונה שם געווען אזוי, אז מען פלעגט אויף זיי נאָכטייטען מיט די פינגער און בעגעגענען זיי דער מיט אַ גלייך-זוערטייל, דער מיט אַ שמייכעלע . אַ אנדערער אויף זייער אָרט וואָלט זיך ישטאַרק איבערגענומען פון אזא פבור אין צופויקט אומעטום פון זיין גרויס-קייט, אָהן עין הרע, אין דער וועלט, ווי מען האָט זיך געשמאָלצען פשוט אָנקוקענדיג איהם, ווי מען האָט זיך געלאָבט מיט אימליך זיינס אַ וואָרט און מיט וואָס פאר אַ שמייכעלע מען פלעגט איהם אויפנעהיטען און אַרויסבעלייטען פון דער טיר. נאָר אונזערע פארשוניגען אָבער זענען ביי זיך געווען פראָסטע מענשלעך און האָבען פון אזא פבור זיך נאָר גישט געמאכט. בנימין איז געווען פארטראָגען אין זיינע זאכען און סענ-דערלען איז געלעגען אין זינען, די טאָרבע זאָל זיין פול און אין דער קע-שעניע זאָל זיין עטליכע גראָשען אויף הוצאות. צי גיסט-דו מיט אַ שמיי-כעלע, צי מיט אַ קרייס, וואָס מאַכט עס אַ יודען אויס, אַבי גיב . היינט איז פורים טאָרגען איז אויס .

גיב מיר אַ גראָשען און טרייב מיך אַרויס !

אָם דאָס איז דאָס בעקאַנטע יודישע לידעל, וואָס שילדערט זעהר

גוט זייער פראַקטיש, זייער עניוהת און וואָס מענדערלי פלעגט עס געהערניג אויפ'ן וועג זעהר אָפט שטילערהייט אונטערזינגען.

א-גוט מאַרגען, גאָט העלף! פלעגט מענדערלי זאָגען ביים אַריינקן-מען ערגיץ אין אַ שטוב, נאָכשלעפענדיג הינטער זיך בנימינ'ן פאַר דער פאַלע, דערנאָך פלעגט ער איהם דעילאָנגען אַ שטופּ פאַראויס, איהם אַיינרוימען אין אויער, ער זאָל זיך ניט שעהמען און אַליין אַנידערשטע-לען זיך אין דער זייט מיט גרויס דרך ארץ.

אַרומגעהענדיג אויף אַזא שטייגער, זענען אינווערע פאַרשויגען איינ-מאָל אַריין אין אַ שטוב, אין וועלכער זיי האָבען געטראָפען עפּים אַ יונגען-מאַן טענה'נדיג מיט דעם בעל-הבית. עס האָט אויסגעזעהן פון די רייד, ווי דער יונגער-מאַן גיט דעם בעל-הבית צופאַרשטען די וויכטיגקייט פון עפּים אַ ענין, וואָס דורכדעם קלינגט מיט איהם איצט די וועלט, ווי ער לויבט זיך פאַר איהם אָב, ווייזט פאַפירען און פערלאָנגט פון איהם עפּים אַ זאך, נאָר דער בעל-הבית קרימט זיך אָבער, טענה'ט ווי ער קען און צאָפעלט פשוט זיך אויסצודרעהען פונ'ם יונגען-מאַנס הענד. דער בעל-הבית האָט זיך אָנגעהאַפּט אין אינווערע פאַרשויגען אַזוי ווי אַ דערטרונ-קענער אין אַ שטוב. ער האָט געשווינט זיך צוגעלאָזט צו זיי אין דער האָפנונג, אפשר האָבען זיי צו איהם אַ ניימיג געשעפט און וועלען איהם דערווייל בעפרייען פון דער גויט. נאָר קוים אָבער האָט ער דעהערט, ווער זיי זענען און וואָס זיי ווילען, איז ער געבליבען שמעהן צומישט, שטאַרק פערואוואַנדערט, ווי איינער בשעת דאָס אַנשיקעניש טרעט איהם פלוצלים צו פון אַלע זייטען.

— אָט האָט איהר נאָך נוסעים! — האָט דער בעל-הבית זיך אָנגערופען נאָכדעם אַז ער איז צו זיך געקומען און זיך געווענדט צו דעם יונגען-מאַן, — די דאָזיגע יודען, זעהט איהר, זענען איך נוסעים! נאָט אַיך ניין, נוסעים אויף אינווער קאָפּ!

דער יונגער-מאַן מיט אינווערע פאַרשויגען האָבען איינער דעם אַנדער-דען זיך אָנגעקוקט.

— הערסטו, — האָט מענדערלי אַ ציה געמאַן בנימינ'ן פאַר דער פאַלע און איהם אַיינגערומט אין אויער, — מעגליך, אַז דער דאָזיגער יונגער מאַן וואַנדרעוועט אויך אַהינצו. ער קען נאָך, הלילה, פאַרלויפּען פריהער און אונז אָבטאַן אויף טערקיש.

— אפשר זייט איהר טאַקי אַלע איין קאָמפּאַניע? — האָט דער בעל-הבית זיך ווייטער אָנגערופּען.

מסעות בנימין השלישי

— חלילה, חלילה! האָט בנימין מיט סענדערלען ביידע אין איין קול געשריגען, — מיר געהען בעזונדער, געהען מיר!
— געהט איך געזונטערהיים בעזונדער, ביי מיר אָבער הייסט איהר איין קאָמפאניע, — האָט דער בעל הבית געזאָגט און ארויסגענומען אַ מטבע פון דער קעשעניע.

— גיט, זיט מיחל, אונז, אונז גיט, — האָט סענדעריל געכעמען און אויסגעשמרעקט די האַנד, — מיר וועלען שוין דעם יונגען-מאָן ארויסגעבען זיין חלק. קומט, יוגער-מאָן, מיר וועלען איך ארויסגעבען, איך האב מיניג.

אין-מיטען-דרינען האָט זיך געעפענט די מיר פֿין דער קיך און אַ שרעקליכער קול האָט זיך געלאָזט פון דאָרט הערען משונה ווילד:
— דאָס איז ער, ער! אָט דער, וואָס שטעהט געבען דעם קליי-געם דארען יודעל, זיי האָבען דענסטמאָל אויך ביידע זיך אַרומגעשלעפט. איך האָב איהם דערקענט, דעם שענעם נפש, אין זיין פנימל, אין זיין געל בערדיל, אויסגעצופט זאָל עם איהם ווערען! אין זיין צוחראַשמעט הערצעלע, אַ פאַרחאַפט, רבינו של עולם, לאָז ער ווערען, לאָז עם מיט איהם קויקלען, מאָרדעווען און אויסרינען דאָס מאַרד פֿון זיינע מרפה'נע ביינער, אויסרינען!

— קום, בנימין, אוועק! — האָט סענדעריל געזאָגט שלעפענדיג בנימינ'ן פאַר דער פּאַלע, אַ רוח אין דער חצופה'ים טאַטען אַרײַן, זי האָט גאָך אַלץ צומאָן מיט די צובראָכענע אייער!

דאס ניינטע קאפיטעל

ווי זוכת-ראבות האבען פאר אונזערע פארשוניגען זיך געלעגנט:

זיפצען און קרעכצען מוז מען, אז מען לייענט די געשיכטען פון די גרויסע בעריהממע קאפ-מענשען, ווי זיי האבען, נעבעך, געליטען שטארק זייער גאנץ לעבען פון דער וועלט, פאר וועלכער זיי האבען מקריב געווען זייערע טעג און יאָהרען און זי בעגליקט מיט זעהר נוצליכע זאכען, וואָס זיי האָבען מיט זייער שכל דערגאַנגען. די וועלט איז כטבע אַ קינד, וואָס האָט ליב זיך צו האַלטען נאָר אין דער מאמעס פאַרמוך, נישט אַבצוטערמען פון איהר אויף אַ האָר; וואָס האָט ליב אלץ די אַלטע נאַרישע מעשיות, וועלכע די ניאַנקעס און אַלטע באַבעס חוריען זיי איהם איבער הונדערט מאל אין מאָג; וואָס מיינט, אז בעסערס פֿון זיינע שפּילכלעך איז טאַקע נאָר נישטאַ, אין דריגען שטעקט די גאַנצע חכמות, וואָס קען נאָר זיין, און אז דער בעהעלפער קומט איהם נעהמען אין חדר אַרײַן, אויסצולעהרנען איהם עפּים, שרייעט ער גיזאַלד, גלייך ווי מען וואַלט איהם געקוילעט. די וועלט האָט ליב צו לעבען אַזוי, ווי זי איז געוועהנט, עפּים אַ נייע קומט איהר אויס משונה ווילד, זי שרייעט דערויף מעשים און זידעלט, מאכט מיט דער בלאַטע גלייך דעם, וואָס פּראַכט אַזוינס אויס. ערשט דערגאַך, אז דאָס נייע איז שוין נולד גע- וואָרען, עס האָט זיך אַיינגעלעבט און ווייזט בעשיינפערליך אַרויס דעם גרויסען נוצען וואָס אין איהם ליגט, ערשט דענטמטאַל האפט מען זיך

אין דעם שמארק אָן, מען האָט דערפֿון גרויס הנאה און פאַרצוט פּלל יענעם, נעבעך, וואָס האָט עס מיט נויטשווייס ממציא געווען. נאָך זעהר שטן פון דער וועלט, אז זי האָט זיך זייער דערמאָנט איהם צומאָכען האַטשע אַ מלא און צושטעלען איהם אַ מצבה. מילאָנען מענשען לעבען היינט נליקליך און עטהמען פריי אין אמעריקא, און קאָלומבוס בשעת איהם איז אַריין דער געדאַנק צו ענדעקען אמעריקא האָט, נעבעך, שמארק געליטען, די וועלט האָט איהם געהאַלטען פאַר משוגע און אויס איהם חזק געמאַכט.

דעסגלײַכען איז אויך געווען מיט אונזער בנימין פון טונגיארעווקע. נאָר אָנקוקענדיג איהם האָט מען איהם געהאַלטען פאַר אַ משוגענעם און הערענדיג זיינע רייד איבער דער נסיעה האָט מען זיך געשטיקט פאַר געלעכטער, מען האָט מיט איהם געטריבען קאַטאָועס, אימליכער האָט מיט איהם געהאַט צוטאָן און אויס איהם געמאַכט אַ קאַטער. אַנס, וואָס בנימין האָט עס אַזויפיל נישט פערשמאַנען. זיסט וואָלט ער זיך פאַר-עסען, חס ושלום, קראַנק געוואָרען און אַשפּי געטאָן אויף דער גאַנצער נסיעה!

מיר היפּערען איבער אַ סך זאַכען פֿון דעם עולם'ס המצאות'לעך איבער בנימין, בכדי דאָס זאָל אויף אינו אַלע נישט פאַלען פאַר קיין אייביגען פּלעק און דאָס זאָל אינו נישט זיין צו קיין חרפה, צו קיין בושה אין דער געשיכטע פאַר די שפּעטערדיגע דורות. מיר מאַכען זיך נישט וויסענדיג פֿון די אַלע זאַכען, האַטע פּאַקרישקע, און געהמען זיך ווייטער צו אונזער דערצעהרונג.

„אין טעבעריווקע, זאָנט בנימין, איז דאָ אַ גרויסע קהלה יודען, זאָלען זיך פּרוכפּערן און מעהרען. ווער זיי זענען, וואָס פאַר אַ מיני מענשען זיי זענען און פֿון-וואָנען זיי האַכען זיך גענומען, דאָס פרעגט זיי בחרם, ווייסען זיי אַליין נישט, זיי האַכען נאָר בקבלה פֿון טאַטעס, זיידעס און עלטער-עלמער-זיידעס, אז זיי וואַקסען פֿון יודען, און ווי עס זעהט אויס פֿון אַ טייל זייערע מנהגים, פֿון זייער הלבשה, פֿון זייער לשון און פֿון זייער האַנדעל וכדומה זענען זיי, אַ פּנים, טאַקי מחויב צו זיין יודען, נאָר צוגנויפּגעלאָפּענע, אָפּגעריסענע פֿון פּערשיעדענע שבטים, וואָרום איינער מיט דעם אַנדערען געהר זיך פּמעט נישט אָן. לאָג אַ שטיי-גער, איינער פאַלען, וועט דער אַנדערער איהם נישט אויפֿהייבען, האַטשע ער זאָל, נאָ-ציון, די כּפּרה ווערען, די מיהה-משונה איינגעהמען דאָ אויפֿן אָרט... צווייטן זיי דאָ אַ טייל, וואָס פאַרשטעהען זעהר גוט מאַניפּאַרנע-

לשון. מאניפארנע איז מאני-פאָרניסימו'ו, דאָס הייסט מאני-לשון, פאָרני-ציניגעריש. מאניפארנע-יודען קענען חכמת היר, קוקען יענעם אין דער האַנד אַרײַן און ציהען געוועהנטליך דערפון זייער פּרנסה, דערצו נאָך קענען זיי אנדערע מלאכות, לעמפלעכמאכערס און טאָקערס זענען זיי טאָקי איינע אין דער וועלט. חידושין נאָך מוז מען זיך, ווי זיי מאכען אַ מאָל יענעם אַ לעמפעל און טאָקען-אַב זאכען עפּים נאָך שלא פּדרך הטבע. אויך האָבען זיי אַ מהנה פון זיין ליבען נאָמען אַבצוואַגען אַ מאָל אַ פּזמון, און דווקא שמילערהייט, מיט אַזעלכע מיני תּנועות, אַזש טרערען שבעלען זיך דורכדעם אין די אויגען און זיי נעהמען דערמיט ביי יענעם פּשוט צו דאָס היות... מען זאָגט, יאָקבי זיי שמאמען פון די ערב רב פון דער גזע כּפתורים.

בכלל, זאָגט בנימין, זענען די איינוואוינער דאָרט עהרליכע לייט' גוטע מענשען, זיי פלענען מיך אויפּנעהמען תּמיד מיט אַ שמייכעלע און משינה הנאה האָבען מיט מיר זיך אַבצוגעבען, מען האָט געזעהן בע-שינפּערליך, אַז זיי זענען מיט מיר שטאַרק צופּרירען. איך וויגש זיי פּנים גאַנצען האַרץ, אַז גאָט און לייט זאָלען פון זיי אייביג אויך אַזוי צופּרירען זיין, אָמן.

אַ חידוש נפלא, דערצעהלט ווייטער בנימין, דאָרט אין דער סביבה בעגעגענט מען אַ מאָל פּאַרשוינען, וואָס זענען אַביסיל ווי הוירעוואַטע, מען דערקענט עס זיי פּאַלד אין דעם אָנבליק. אַ טייל זאָגען, אַז דאָס איז אַזאַ פּאַראַדע, ווידער אַ טייל ווילען האָבען, אַז דער אָרט איז דערצו מסוגל. בנימין וויל דרינגען נישט מכריע זיין, דאָס געהר זיך אָן מיט די געלעהרענטע, זיי זאָלען די זאך פּאַרשען און אונז דערקלערען אַקראַפּי וואָס דאָס בעטייט. נאָך ווי די מעשה איז, זאָגט בנימין, אַזוי צי אַזוי, די זאך אַליין איז קיין נייע נישט אויף דער וועלט. נאָך דער אַלטער מתתיהו דעלעקאַרטי, העט-העט אין די פּריהערדיגע יאָהרען בריינגט אין זיין ספר "צל עולם" בזה הלשון:

"אין בריטאַניה איז דאָ אַ פּאַלק מיט אַ עק פּון הינטען ווי ביי בהמות, אויך זענען נאָך דאָ ווייבער, הויכע, גרויסע ווי די ריזען און זיי זענען בעוואַקסען מיט שמשעטיגעס (חור-האַר) ווי די חוירים. אין צרפת האָט זיך געוויזען אַ פּאַלק מיט הערנער. אויף יענע בערג זענען דאָ קרובע ווייבער און די וואָס איז מעהר קרום איז אַלץ שענער": "טאָקי ממש ווי מען בעגעגענט נאָך ביי אונז, היינטיגע צייטען, זעהר פיל ווייבער, וואָס קומען אויס קרום, שטאַרק בולט, מחילה, פון הינטען,

מיט א ראנגען עק, וואָס באַמבעלט זיך און שלעפט זיך זיי נאָך אויף דער ערד. דאָס וואָס איז געווען, זאָגט דער פּסיק, דאָס וועט אויך זיין און ס'איז נישטאָ קיין נייע אונטער דער זון!

מעטערוויקע, זאָגט בנימין, איז גרויס מיט שענע מויערען און לאַנגע גאַסען, אַנקוקענדיג זי ביים ערשטען מאָל, דאַכט זיך אויס, די לעבט, עס קאָכט דאָרט און רוישט, נאָר דערנאָך אז מען ווערט אַביסיל אַיינגעוועהנט, זעהט מען, אז זי איז אין תּוך אַרײַן אַמין גרויסע טונגיאַ-דעווקע. די אײַנוואוינער דאָרט עסען, לעגען זיך שלאָפען, שמעהען-אויף זיי געוועהנמליך אלע טאָג אין איין צייט. די צייט ווערט גערעכענט דאָרט נאָך דעם עסען, פּונם אָנבײַסען, אַ שטייגער, ביז וואַרעמס און פּון וואַרעמס ביז וועטשערע, מחמת אָנבײַסען, וואַרעמס און וועטשערע זענען דריי קרעטשמעס אין זייער לעבען, וואָס אַהינצו גאָרט מען זיך צווערשלעפען אויף אַפּאַפּאָס און עפּיס טאָן נאָכדעם אז מען האָט פּער-בראַכט אַ שטיק צייט מיט גאָרנישט אין אַפּוסמען סטעפּ. מען זאָגט, יאָקבי מעטערוויקער לופט מאַכט כּמכּע פּויל, אָבּהענדיג און שלעפעריג. ווען עס פּאַלט אַהינצו אַרײַן עפּיס אַמענש מיט קוראַזש, מיט אַ חשק עפּיס צו ווירקען, געהאַט עס אין אַ קורצער צייט בײַ איהם צו אי דעם קוראַזש, אי דעם חשק, און עס בלייבט איהם מעהר נישט איבער ווי דער חשק צועסען, צושלאָפען און אויפצושטעהן בכּדי זײַטער צועסען און צושלאָפען.

בנימין האָט דאָרט געוועזן די סטאַנציעס פּון די קליין-שמעטעלדיגע סבאַרשטיקעס און פּאַווערענעס. אוועקפּאַהרענדיג פּון דער היים האָבען זיי אַרויסגעוויזען קוראַזש און שטאַרקייט נאָך פּיעל מעהר ווי מען בע-דאַרף. מען מוז פּאַהרען, האָבען זיי אַלץ געדרונגען און אײַנגעשמיעסט דעם עולם, מען מוז פּאַהרען, זיך סטאַרען אַרביימען און אײַנלאַדעווען מבח דעם געלד אויף געוויסע קהלשע הצטרכות אין מבח נאָך אַנדערע שטעטישע זאַכען, האָטש זייער סטאַרען-זיך, איבײַמען און סאָן וועגען דעם איז אינגאַנצען אַיבעריגע זאך, טאַקי גאָר ווי אַ פינפּמע דאָר צום וואַגען, ווייל דערויף איז דאָ אַ סמעטע, אין אַלסדינג וועט געמאַכט ווערען גאָר אָהן זייער הילף. נאָר זיי האָבען אָבער פּאַרט בעקומען שטאַרק חשק, עס האָט זיך זיי טשוּנה פּאַרנעלוטט, האָבען זיי גענומען ביים עולם געלד פּאַר זייערע ווייבער און קינדער אי פּאַר זיך אויף הוצאות אין מאַרש אין וועג אַרײַן אין אַ גוטער, אין אַ מולדיגער שעה. אין מעמע-דיווקע קומענדיג איז זיי, מעשה שמן, באַלד פּערגאַנגן, דער חשק, —

וואו בריהשקייט, ווען בריהשקייט! האָבען זיך אנדערנעוועצט אויף דער סטאַנציע פּויל, אָבהענדיג, נאָר געגעסען, נעכעך, געטרונקען און גע- שלאָפען, גלייך מען האָט זיי אַ פשוט אָנגעטאַן. אין דעם צושטאַנד פאַר- בריינגען זיי, נעכעך, דאָרט זייערע טעג און יאָהרען, דער עולם שיקט זיי אַלץ צו, אויף דער בקשה, געלד און ווייטער געלד און זיי הינגען טאַקע אַלץ, געניצען, עסען, שלאָפען, נעכעך, ווי די פאַרציבערטע פריינצען, און ס'איז פשוט אוממעגליך זיי פון דאָרט אַרויסצורייסען, אפילו קיין בעל שם און קיין טאַטער קענען דערצו אויך נישט העלפען.

בנימין האָט אָנגענומען אַ יצר הרע זיך צובעקענען מיט די בע- ריהמטע געלעהרנטע און שריפטענשמעלער וואָס אין מעטעוירוקע. עפּים איז ער דאָך אויך אַ שטיקעל קענער, אַ חקרן, וואָס קוקט אַרין אין די קליינע אותיותלעך און ווייסט, וואָס איז אַזוינס אַ יודישער חקירה-ספר, פון וואָנען די דאָזיגע לייט האָבען געשעפט זייער תורה, זייער ידיעה אין די שבע חכמות. היינט ווי שיקט זיך עס, קומען אַהער און זיך נישט זעהן מיט זיין סאָרט מענשען? חוץ דעם האָט זיך איהם געוואָלט טאַקע איבערשמיעסען מיט זיי וועגען זיין נסיעה, אַועלכע לייט וועלען איהם דאָך פאַרשמעהן און קענען אָבשאַצען דעם ווערטה זיינעם. ער האָט גע- האָפּט, זיי וועלען איהם נאָך נעכען הסכמות און איהם הייבען ווי אויף דרוקעס, זיי האָבען דאָך ליעב אַרויסצוגעהן מיט זייערע הסכמות אויף קלייניגקייטען, שמאַכטעלייען, כפרט נאָך אויף אַזא זאך, אויף אַזא ווייכ- טיגע זאך, דאָ וועט דאָך די פען זייערע זיך צולאָזען גאַלפּ, גאַלפּ ווי אַ פּערד.

נאָר צו וועלכען פון זיי בנימין איז געקומען, האָט ער איהם אַלץ געטראָפען אָדער ער עסט, אָדער ער שלאָפט! איינמאַל איז איהם געראָטען צומרעפען איינעם פון די לייט — אַ ווילדער שרייבער, משונה אַ בעריהמער בריה — ווי ער איז געזעסען אָנגעלעהענט אויף אַ באַנקע- טעל אין אַ אַבגעזונדערט חדריל.

— גוט מאָרגען!

— גוט יאָהר! וואָס וויל אַ יוד?

— עט, אַזוי, אַ ביסל שמיעסען!

אהין-אהער, עפּים פלאַטשיק דער עסק. דער בריה איז עפּים ווי צוקראָכען, קוים וואָס ער ריהרט מיט די ליפען, די נשמה ליגט איהם אויף דעם שפיץ נאָו און עס קלעפען זיך איהם די אייגען. בנימין מינטערט איהם, רעדט איבער איהם ווי ער קען, נאָר אומיסט די סיה. ער איז

קאמט ווי אייז. ערשט דערנאך האָט ער זיך אַביסיל אויסגעטשוּכעמט אַ שטאַרקען געניץ געטאָן אין אַרײַנגערופען דאָס ווייב.
— ווען וועט מען שוין געהן עסען? — האָט ער זי אַ פּרעג געגעבען און אויסגעקנאַקט די ביינער מיט אַ געשמאַקען געניץ, — לאַז מען שוין געבען עסען, וואָרום איך וויל, האָט ער געזאָגט, איך וויל אַביסיל צו לעגען מיך שלאָפּען....

הביל, מעמערוווקע איז אַ נומע ספּאַלניע, אַלסדינג שלאָפּט דאָרט רוהיג: אי דאָס געלערענטקייט, אי דער האַנדעל, אי די בענק, אי די פּראָצעסען (לאָדענישען) און אלע מיני געשעפטען. ווי מען זאָל זיי נישט פּריווען וועקען, קען מען זיי אַלץ נישט דערוועקען. אַפילו ווען עטליכע מענשען פּערקלייבען זיך אַ מאָל אינאיינעם, נעהמט זיי באַלד אָב דאָס לשון, ויצען, געניצען און קוקען איינער דעם אַנדערען אָן ווי די גול'ס, און די גאַנצע געזעלשאַפּט ווערען אַנשלאָפּען. ערשט ווען מען דערלאָנגט די וועטשערע, ריהרט זיך אין זיי אַ אבר, זיי ווערען לעכערדיג, נעהמען זיך געשמאַק צו דער אַכילה, עסען אָב — און אַ נומע נאכט! זיי געהען אַ היים שלאָפּען....

אונזער בנימין האָט עס געפיהלט שפעטער אויף זיך אַליין, ער האָט דערנאָך אין טעטעריווקע נישט מעהר געטאָן ווי געגעסען און גע-שלאָפּען און דער חשק פון דער נסיעה איז איהם עפּיס ווי פּערגאַנגען. ער איז געווען אין אַ גרויסער סכּנה פּערפּאַלען צו ווערען דאָרט, אַזוי ווי אַ שיף, וואָס האַפט זיך אַרײַן אין דעם שטילען ים, און אָבשלאָפּען דאָרט זיין לעבען ביז איצונד, ווען מיט איהם זאָל זיך נישט געווען מאַכען אַ מעשה, וואָס האָט ווי אַ שטורעמוינד, אויף זיין גליק און אויף דער וועלטס גליק, איהם מיט גוואַלד אַרויסגעטריבען פון דאַנען ווייטער צו זיין נסיעה.

די שנאה פון איציק פּשטן צו בנימין האָט וואָס אַ טאָג אַלץ מעהר געוואַקסען. ער האָט די לעצטע צײַט ווי אַ זלדניע זיך איינגעגעסען און בנימין און זיך גענומען שטאַרק מפּלל צו זיין מיט איהם איבער זיין נסיעה, איהם לעגען שטיינער אויפ'ן האַרץ, אַז דענסטמאָל, ווען דאָ אויף די דאַלאַניע וועט וועקסען האַר, וועט ער קומען צום סמבטיון, און ערן זיי רויטע יוד'עך ווי ער זעהט זיין אויער.

בנימין אָבער האָט זיך נישט געלאָזט שפּײַען אין דער קאַשע און אויסגעדורנגען, אַז ס'איז דאָ אין דער וועלט אַ בורא, וואָס פּאַרלאָזט נישט די, וואָס האָבען אין איהם אַ בטחון, נישקשה, ער וועט, אם ירצה.

דעם, מיט גאָטס כח דערנעקן אַהינצו, שונאים אויף צושפּרינגעניש, און אַז בנימינן פּלעגט טענהינדיג זיך צושפּילען די געבלימען פּלעגט ער זוערען פּלאַם-פּייער און אין-דערמיט שמייעס אַריינזאָרפען אויף אַ קול: פּיפּערנאַטער, לינדענוואָרס, אייזעל, מוילאייזעל וכדומה! דאָס האָט גע-דייסען אַזוי פּיל ווי: כילט אויף די ציין, אָט בין איך שוין העט ווייט, אָט בין איך שוין דאָרט אין דער מוכר און געה און געה אין געה!...

איציק פּלעגט דריי כּאָל אויסשפּייען אין זענען: ער איז פּשוט משוגע, חסר דעה, כּען בעדאָרף איהם פּיהרען צום טאָטער. און האָט צום סוף אַזוי ווייט געבראַכט, אַז קוים האָט בנימין זיך געוויזען אויף דער גאַס, זענען איהם ווייסע-חברה נאָכגעלאָפּען ווי נאָך אַ משוגענעם מיט שטיינער, איהם געמאַכט אַ אוראָ און געשריגען: פּיפּערנאַטער, לינדענוואָרס!

איינמאָל, אַז בנימין מיט סענדערלען זענען פּאַרנאַכט גענאַנגען ביידע אין גאַס, איז חברה זיי בעפּאַלען ווי די היישערעקען אין זיי שטאַרק דעקומטשעט, אַזוי אַז זיי האָבען געמוזט אַנטלויפּען מיט הינטער-געסלעך. אין איינעם פּון די ענגע געסלעך, האָבען זיי לויפּענדיג באַרג-אַראָב איבער אַ לאַנגער, שמאַלער קלאַסקע איבער אַ מייך זיך בעגעגענט דאָרט סאַמע איםפּרערמיט מיט אַ מענשען, וואָס איז זיי געקומען אַקעגען. אויסמירדען זיך דאָרט איז נישט געווען קיין שום מעגליכקייט, סידען אַראָבשפּרינגען און צושלאָגען דעם קאַפּ, אָדער ווייניגסטענס זיך אויסברעכען אַ פּום. די ביידע זאָבען אָבער האָבען אונזערע פּאַרשוניגען בעדאַרפט האָבען נייטיג אין לעבען אַריין. אָהן אַ קאַפּ אָדער אָהן אַ פּום וואָלט דאָך קיין סברא נישט געווען צומאַכען זייער נסיעה. און בנימין מיט סענדערלען זענען געבליבען שמעהן מיט אַראָבגעלאָזענע געזער.

— אַי, שלום עליכם, בנימין! — האָט יענער פּאַרשוין, וואָס אין געקומען אַקעגען, אַזאָג געגעבען מיט אַ פּאַרדראָס אי מיט אַ געלעכטער, אינאיינעם. — אַ גומע בעגעגעניש, כילעבען, אַזוי ווי געוואונגען!

— שלום עליכם, עליכם שלום, רב אייזיק דוד! — האָט בנימין געענטפּערט נישט מיט זיין קול שטאַרק צומישט.

דער דאָנגער פּאַרשוין איז געווען רב אייזיק-רוד רב אָהרן יוסיליס שרה-ולאָטעס, דער חכם פּון טוגעיאָרעווקע.

-- שענע מענשען! — האָט רב אייזיק-רוד געמאַכט מיט הרעמות. —

מען פאהרט אוועק פון דער היים בננבה, גלאט אוועק פאר וואס, פאר ווען ווייס איך? אלסדינג מוז דאך זיין עפּים מיט אַנאנג, מיט אַ דרך דמבע, וואס הייסט גלאט אוועק און מאכען ווייבער, נעבעך, אהן א שום נאנג, פאר וויסע ענונות, מאכען ווייבער! ווייס איך, ס'מישט אדרבה, שוין אוועקגעשמעלט אלסדינג אין דער זייט, פרעג איך אייך נישט מעהר, נאך א מאל טאקי, אדרבה, ס'מישט, ס'מישט?! פארקעהרט זאגט, וואס טהוט איהר דא? איך מוין טאקי דרך אויך, סענדעריל, נישקשה, איך זעה דרך ווי דו שמעהסט פון הינטען, דיין ווייב, סענ-דעריל, וועט דיר, נישקשה, נעבעך, גוט סכבד זיין וועט זי דרך, דיין ווייב, ווי א הערינג, אזוי אין פעס איז זי, וואלט זי דרך צוריעט, דיין ווייב, דאס הארץ אבער האט איהר געזאגט, אז דא מוזט איהר אוודאי זיין, האט איהר געזאגט דאס הארץ, דיין ווייב, און זי האט געוואלט נישט אנדערש פאהרען נאר אהער, האט זי געוואלט נאר מיט מיר, דיין ווייב.

— הא, ער איז דא! — האט א געשרי נעמאן א יודענע, וואס איז אונטערגעקומען פון הינטען צו רב אייזיק-דודין.

כענדעריל האט אין קול דערקענט זיין בחור'פע, ער איז געווארען פויט ווי די וואנד און געבליבען אהן א נשמה פאר שרעק, ער האט מיט ביידע הענד זיך אנגעחאפט אין בנימינס פאלע, ער זאל נישט אראכפא-לען פון דער קלאטקע, אזוי האט איהם זיך דער קאפ פארדרעהט, עס האט איהם זיך געדאכט, אט נעהמט איהם שוין אן זיין ווייב און פעמט שימען זיך איהם ווי האַלץ.

— קוקט נאר אן די נשמות, די שענע נפשות, א, די כפרה זאלען זי ביידע ווערען! הא, וואו איז ער דארט ערגיץ, מיין ימח-שמוניק? לאָזט מיך נאר צו איהם צו א ביסל, לאזט מיר, איך וועל אוהם ווייזען, וואס פֿאר א נאט מיר האבען!

אזוי האט אין איין אמהעם געשרווען סענדערילס ווייב און געשמופט רב אייזיק-דודין.

— נאר אהן געשרי, אהן רעש! — האט רב אייזיק-דוד זי גע-בעמען, — האט נאר צייט, אז איהר האט אזוי פיל געווארט, ווארט, זשע נאך אביסיל, קיין ענונה, מיט נאמס הילף, וועט איהר דאך שוין קיין ענונה נישט זיין, און ווייטער, ווי זאגט מען עפּים, הא? אויך די

אייגענע מעשה, א יודענע בלייבט מאקי א יודענע. דאכט זיך, א קלאגע, און פארט א יודענע. לאָביר שטימען די אייגענע זאך פארקעהרט. מילא מה רעש? מאיז נישט מעהר גלאט פארדראָסני: גלאט אוועק פאר וואָס, פאר ווען? אלסדינג מוז דאָך זיין עפּים מיט אַ גאַנג, פאר שטעהט איהר מיך? נאָר אז ס'איז שוין אזוי, זיך דאָך שוין מאקי אזוי היינט ווי באלד ס'איז אזוי, איז דאָך מאקי די קשיא, צו וואָס גאָך שרייען? דער תירוץ איז אָבער, איך בעט אַיך איבער, ווי אַ אייגענע סומער: א יודענע, מחילה, בלייבט מאקי א יודענע.

רב אייזיק-דוד האָט זיך ערשט צו-ווינט און געוואָלט, זיי זיין שטיינער אין, דעם שטיעם זיינעם איבערשטיעסן ווידער פארקעהרט, דערנאָך ווייטער אַ מאָל פארקעהרט און אריינגעבען דרינען אַ ביסל פעפער מיט ציבעלע, נאָר פון ביידע זייטען קלאַמקע זענען געשטאַנען אַ סך מענשען, וואָס זענען דערווייל אָנגעקומען. זיי האָבען פונדערווייט מען זיך שטאַרק געבייזערט דערויף, וואָס יודען האָבען זיך אנדרעגע-שטעלט דאָ שטיעסען, גלייך ווי עס געהט זיי נישט אָן די גאַנצע וועלט, און לאָזען קיינעם נישט אַריבערגעהן.

די קלאַמקע איז אזוי שטאַל געווען, אז צוויי מענשען האָבען דאָרט זיך נישט געקענט מיידען. די וואָס פון איין זייט האָבען תמיד געמוזט וואַרטען ביז יענע פון דער אנדערער זייט וועלען פריהער אַריבער. דריבער האָט מענדערילס ווייב מיט רב אייזיק-דוד'ן געמוזט צוריק געהן צו יענער זייט קלאַמקע, פון-וואָנען זיי זענען אָנגעקומען, דעסגלייכען מענדעריל מיט בנימין'ן האָבען אויך צוריקגעקעהרט זיך צו דער אנדערער זייט און ערשט דערנאָך האָט פון דער דאָזיקער זייט מאקי, דער עולם אָנגעהויבען איבערצוגעהן די קלאַמקע.

— איך בעט זיך, מענדעריל, וואָס שטעהען מיר דאָ אזוי, און וואַרטען?—האָט זיך אָנגערופען בנימין, וואָס איז פריהער צו זיך געקומען.— עפּים שטעהען מיר דאָ, אזוי גלייך ווי מען בינדט צו אַ יונגעל מיט אַ עק פאַדים אין טויל און מיט דעם אנדערען צום פיסל פון טיש. נאָרעלע, איצט האָבען מיר צייט ניצול צו ווערען.

— גערעכט, ווי איך בין אַ יוד! האָט מענדעריל אַ זאָג געמאָן פּרעהליך, ווי איינער וואָס רייסט זיך אַרויס פון דער קלעהם. — ניכער, ניכער, בנימין! אויב דו ווילסט, איך זאָל נישט אַריינפאלען אין איהרע הענט. דאָס איז נישט קיין קלאַמקע. נאָר זכות-אָבות האָבען דאָ פאר אונז זיך געלענט.

מסעות בנימין השלישי

אונזערע פארשוינען האָבען געמאַכט געשווינד אַ פליטה און
אין עטליכע מינוט זענען זיי שוין געווען ווייט ערגיץ אין אַ אנדער
צק שטאָרט. זיי האָבען נישט געמאַכט לאַנג שיהות, פאַרנומען באַלד
זייערע פעקלעך און זיך געזעגענט מיט טעטעריווקע.

דאס צעהנטע קאפיטעל.

אורא, היינטע יודלעך!

— היי, וויאָ, וויאָ! — האָט אויף דער קעלניע פון אַ בויד הייזערט געשרינגען אַ שמייסער אין איז שיער מיטן דיזשעל נישט אַרויפגעפּאָהרען אויף צוויי ווייבלעך, וואָס זענען געשטאַנען אין דערמיט גאַס, סאַמע די לעבעדיגסטע פון גלופסקער גאַסען, ביידע מיט מאָרבעלעך שפייז פלייש, רעטעכלעך, ציבעלע, קנאַבעל, אונזערען אָרם, און האָבען איינע דער אַנדערער אַינגערוימט סודות אי אױסגעגאַסען דאָס האַרץ שרייענדיג אויף אַ קולכיל, אַז מען האָט איהם געקענט הערען ווייט פאַר אַ מייל.

די ווייבלעך זענען אין מיטען שמיעס זיך צולויפּען, איטליכע אין אַ אַנדער זייט גאַס, און זיך געשטעלם פונדערווייטענעם צוענדיגען זייער שמיעס אַריבערשריייענדיג מיט אַ ניגון איבער בוידען, דראָזשקעס, טע-ליגעס און פּוהרלעך האַלץ, וואָס האָבען זיך געצויגען איינע הינטער דער אַנדערער אין אַ גאַנץ לאַנגער שורה, אַזוי אַז אַ היבשע צייט איז ריין אוממעגליך געווען די גאַס איבערצוגעהן.

— חסיאָ-ביילע! נו וועסט-דו היינט ביי דער נאַכט קומען אַהינצו — צו דער קאַרטענוואַרפּערין? איך וועל דאָרט זיין מיט מייענס... דינער וועט אויך אַהינצו קומען, ער האָט מיך געבעמען, איך זאָל דיר זאָגען, עס וועט דאָרט זיין פּרעהליך. קום, נאַרעלע, וועסט, כלעבען, הגאָה האָבען! נו, חסיאָ-ביילע, וועסט דו קומען?

— מיין ביל-הכיתמע, ברענען זאל זי, וויל מיך היינט מכבד זיין מיט ראָשמשניגען ברויט און איבעררייבען גרייפלעך. איך וועל מיך אָבער אויסדרעהן און קומען. נאָר איך בעט דיך, דאָבריש, לאָג עס זיין כסוד, זאָג נישט קיינעם.

— וואָרט נאָר, חסיאָ-ביילע, וואָרט! דער רוח וועט דיין בעל-הביתמע נישט נעהמען, אז דער וואָרטעס וועט שפעטער מיט אַ שעה אַרויסקומען. זי וויל פרעסען? ני, לאַז זי עסען ווערעס, קריינק! איך האָב נאָר פארנעסען, חסיאָ-ביילע! זיפ נישט איבער אַזוי די מעהל. די מעהלערקע איז ניט צופרידען פון דייע קלייען. וויפיל איז דיר געבליבען היינט פונ'ם אָנקיפּען?

— שייגען, שייגען! האַפט איהם נאָר דעם שייגען! וואָס איז עס פאַר אַ מאָדע האַפען? אַ פאַרהאַפט זאל ער ווערען!

— וואָס איז דאָרט, חסיאָ-ביילע? וואָס שרייעסט-דו אַזוי?

— אַ קאַראַנאַנשטישק, דאָבריש! ער הייט כּוּ מיר שיער-שיער נישט אַרויסגעשלעפט דאָס מאָרבּעלע שפּייז פון אונטער'ן אָרם. אַ מערכה וואָס איך האָב בעציימען מיך אַרומגעקוקט.

— זעה נאָר, זעה, חסיאָ-ביילע! וואָס איז דאָרט אַזאַ צונויפּלויפּע-ניש? עס מוז שוין ווייטער ערגיין ברענען, ס'איז שוין היינט די צווייטע שרפה. ביז נאכט קען זיין נאָך עמליכע שרפות.

— מען הערט נישט קלינגען, דאָבריש, אַ שרפה וואָלט מען דאָך געקלוגען.

— שאַ, אָט געהט די מעקלעריין. איך וועל זי אַ פרעג מאַן. סימע-דוואַכיע! סימע-דוואַכיע! וואָס לויפט מען דאָרט עפּים אַזוי?

— איך ווייס נישט, קיין צער! אפשר ווייסט נחמה-גיסע. נחמה-גיסע! וואָס איז דאָרט פאַר אַ רעדיל, סערדצע? אייערע קאַטשקעס שרייען עפּים, אז מען הערט נישט וואָס מען רעדט. האַדיל איז היינט געלענען געוואָרען, זי וועט ביי אַיך צונעהמען די קאַטשקעס, היהנער האָט איהר אויך? זעהר פעטע קאַטשקעס, אייער איז היינט נישט געווען זיך צודער-קויפען. וואָס איז דאָרט אַזוי מהומה?

— ווייס איך? עפּים רויטע יודלעך. עפּים האָב איך געהערט שרייענדיג: רויטע יודלעך.

— וואָס, עס זענען אָנגעקומען רויטע יודלעך! אַי-אַי! מען מוז דאָך געהן אָנקוקען אויף חידושים, — האָבען אַלע מיט אַ מאַל אַ געשריי געמאַן און זיך געלאָזט לויפען הענרום-פענרום צום רעדיל מענשען.

— אדא, פיסערנאטער, לינדענוואַרם! אדא, רויטע יודלעך! האָבען צווישען דעם רעדעל מענשען געשריען אַ גאַנצע האָפּטע ווייסע-חברה.

די דאָזיגע רויטע יודלעך — דאָס זענען געווען אונזערע פאַרשוניען פּנימין מיט מענדערלעך, וואָס אין אַ קורצער צייט נאָך זענער מעשה, זעלבע עם האָט מיט זיי זיך געמראָפּען אויף דער קלאַטקע, זענען זיי אָנגעקומען קיין גלופסק און האָבען דאָרט במשך פון אַ פּאַר וואָכען שטאַרק קונה-שם געווען. עם האָבען זיך געפונען אַ סך עהרליכע יודען, וואָס האָבען פֿון זיי פשוט אָנגעקוואַלען, ממש אזוי ווי פון דעם שוסטעריל, וואָס ער איז אין יענער צייט דורך וויינע מופתים אין גלופסק פּלוצלים נתגלה געוואָרען.

מאָלצע און טריינע, צוויי געוויסע אַלטע יודענעס, פּשויע נשמות, וואָס פּלענען, ווי איטליכען איז בעקאַנט, אלע טאָג פאַרנאכט שבת-דיג זיך אַנטאָן מיט דער יופּע אי מיט דעם שטערענטיכעל און אַרױסגעהאַל אונטער דער שטאַרט בעגעגענען משיח'ן, — אָט זיי זענען דאָס געווען די גליקליכע אין איין פאַרנאכט צו-בעגעגענען אויף יענער זייט ראַגאַטקע אונזערע פאַרשוניען ביי'ם אָנקומען זייערען פון טעמעריווקע און אין אַ נומע שעה אַריינצופיהרען זיי אין גלופסק. באלד טאַקי ביי דעם ערשטען בע-געעניש האָבען שוין די ביידע יופּעס זיך [דערוואוסט אַלסדינג, וועמען נאָם האָט זיי דאָ בעשעהרט. מאָלצע מיט טריינען האָבען פאַרוואנדערט זיך אָנגעקוקט, איינע די אַנדערע זיך געשטאַרבעט: נו, טריינע? — נו מאָלצע? האָבען זיי זיך געשושקעט, דאָס האַרץ אָבער האָט אינו גלייך געוואָגט, אַז דאָס זענען עפּים ניט גלאַט קיין מענשען. מאָלצע און טריינע האָבען זיך געשמאַלצען אין אונזערע פאַרשוניען, זיי זענען עפּים ווי יונגער געוואָרען, עם האָט זיי זיך געפרעהט דאָס האַרץ הערענדיג פון דער נסיעה, זיי האָבען געקוקט אויף זייערע בעשעהרטע און זיך אַלץ געשמור-כעט מיט אַ שמיכעלע: נו, טריינע? — נו, מאָלצע?... מאָלצע האָט זיי אונטערגעאַרבייט זאָקען, טריינע האָט זיי פּערלאַטעט העמדער, צוגע-געט בענדלעך און זענען געווען גליקליך, איבערגליקליך, אַקוראַט ווי פּלה-ווייו, אַמאָל אין די יונגע יאָהרען. הפּלל אונזערע פאַרשוניען האָבען אין גלופסק אויף זיך געפונען מבינים. אַזעלכע לייט ווי זיי קען טאַקי נאָר איין גלופסק שאַצען און פאַרשמעהן זייער טייערען ווערטה.

אַהין אין גלופסק אַריין, איהר יודישע קינדער! וואָס וואַלנערט איהר זיך, נפשות, שענע מענשען, און ווערט זיי במלנים פּערפאַלען אין

די קליינע שטעטלעך אונטערין אויווען? ! אין גלופסק אריין, צו אלדע שווארצע יצהר! דאָרט וועט איהר געפינען אייער גלייכען, דאָרט ווער- מען אויף אייך אייערע מאַלצעס, אייערע מריינעס און פשרע נשמות, דאָרט קענט איהר וואַקסען, דאָרט קענט איהר אויפגעריכט ווערען, דאָרט קענט איהר געפעלען, שטארק גילטען, אַ פנים האָבען און ערשט לעבען! . .

אין גלופסק, אַ רוח אין אייער טאמען אריין.

אַמ ווי אזוי אונזער בנימין שילדערט די שטאָרט גלופסק?

זו איהר קומט אָן קיין גלופסק דורך דער טעטעריווקער גאס, וואָלט איהר מוחל זיין איבערשפרינגען דאָרט אַיין בלאַטע, ווייטער אַביסיל די צווייטע, נאָך ווייטער אַביסיל די דריטע, סאַמע די גרעסטע, וואָס אַהינצו לויפען אַריין, מחילה, רינשטעקלעך אי בעל-בגרושע פאַמויניצעס און ברענגען מיט זיך אָן פון כל טוב. אימליכען מאַג עפּיס אַ אנדער מין סחורה, אַנדערע סאַרטען חפצים פון אַלערליי קאָלירען און פאַרשיעדענע מיני ריחות, ווי עס פאַסט צום ענין, און דורכדעם איז זעהר גרינג צו טרעפען דעם מאַג. גיסען זיך אַהין, אַ שטייגער, געלע לוזשקעלעך פון זאמד, מיט וועלכען מען וואַשט די פאַלען, און טראָגען מיט זיך אָן לישקעס פון פיש, דרויב פיסלעך, קעפלעך פון זיהנער, אַביסיל האָר מיט פאַרברענטע שטיקלעך קאַפיטעס, — וואָלט איהר האָבען אַ סימן: היינט איז פרייטאָג, געהאַט אַ בעזעס מיט אַ ראַשקע און לויפט, זייט מוחל, אין מרחץ אַריין. טראָגען זיך אַהינצו אָן שאַלעכץ פון אייער, פון ציבעלעס, פון ועשר, סוכעוּשילעס פון לצבער מיט עקען פון הערינג און גרויסע אויכנעהוילטע טאַרכביצען, — אַזא, גוט שבת אייך יודישע קינדער! וואָל אייך וואויל בעקומען נאָכץ קונעל. זעהט איהר אַבער די רינשטעקלעך קוים-קוים וואָס זיי ריהרען זיך, זיס שלעפען זיך דאָרט פאַרברענטע שטיקלעך קאַשע, פערדאַרטע שטיקלעך טייג, אַ צערטיסענע שמאַמע מיט אַ צופאַלענעס וויכעטש, איז אַ סימן: דאָס איז היינט זונטאָג. דער וואַסערפיהרער האָט נאָך גישט געבראַכט קיין וואַסער, קוים וואָס מען האָט אויסגעווינען אַביסעל פון דער פאַס אויף אויסצו-וואַשען ווי-סאיז האַטש די משאַלענטמטעפּ מיט די מאַקעטערס. און אַזוי אין אַלע איבעריגע טעג פון דער וואָך האָט אימליכע לוזשע איהר בעזונדער פנים, איהר בע-זונדער געשטאַלט מיט איהר בעזונדער ריח.

און אז איהר זייט בשלום איבערגעקומען אי די דאָוונע בלאַטע אַיך, וועט איהר, רבותים, געהן פאַרבי אַ היבשען בערגיל מיסט, דאָס

אין אַ איבערנעבליבען זכר פון אַ אָנגעברענט הייזל, וואָס אויבען שמעהט געוועהנטליך אַ בהמה, גלייך ווי אַ קעכבייער כניד, אין גאַנץ זעהן זיך מעלה גרה, כאַכט מיט דעם מויל און קוקט תמיעוואטע אויף דעם גאַנצן צען עולם יודען, וואָס לויפֿן אונטען ווי די פּער'סמיטע מיט אַלערהאנד שטעקענס, שטעקלעך אי פּאַראַסאַנען. טהומ דערביי אַ מאָל אַ סאַפּע, אָדער אַ קיהישען זיפֿן, מאַקי נאָר גלייך ווי זי וואָלט געוויפֿט און גע-קרעכצט, משמיינט געוואַנט, אויף דעם דאָזיגען עולם, אויך אויף איהר שליםמול, וואָס זי איז, געבעך, אַריינגעפאלען אין יודישע הענד... איבערקומעדיג אי דעם בערגיל, וועט איהר געהן גלייך, גלייך, אַלץ גלייך. אפשר וועט איהר, לא יעלה ולא יבוא, זיך אַ זעץ געבען אין די שפּיצעכדיגע שטיינער פּונם ברום, וואָס ליגען צווייעם, צושפּרייטעט משונה-ווילד, און חס ושלום, פּאַלען, זאָלט איהר מוהל זיין אויפּשטעלן. אויב איהר וועט קענען, און אַלץ מאַקי געהן, געהן, באַם איהר האָט נאָר נישט אויסגעבראַכען מין פּוס, חלילה, ביז איהר וועט קומען אויף עפּים אַ מין פּלאַץ. דאָרט אויף דעם פּלאַץ וועט איהר געפיגען דעם תּמצית פּון גלופּסק.

און ווען ס'איז נאָר אַ סכּראַ טעטעריווקער גאַס אָנצורופּען דעם מאַגען פּון גלופּסק, קען מען נאָכדעם שוין מיט רעכט זאָגען, אַז דער דאָזיגער פּלאַץ איז אירר האַרץ, וואָס דאָרט קלאַפט זיך תּמיד מאַג אי גאַכט און וואָס דאָרט איז איהר חיות, דאָס גאַנצע לעבען. דאָרט שטעהען קלייטען קלייטעלעך, שאַפּקעס און די בעקאַנטע גנבה-שאַפּקעלעך, וואו בעלי-מלאכות זענען דאָרט אַב דעם יתיר: שטיקלעך מאַטעריע, מאַסמעס, בענדלעך, סאַמעט אין שטיקלעך פעלץ. דאָרט רודעוועט זיך זעהר שטאַרק, עס שוויבעלט און גריבעלט, אַ געדיכטער עולם אָהן עין הרע: יודען שטופּען זיך און זאַפּען, געבעך, פּון איטליכער זייט דישלעס פּון וואָגענס און פּאַרקעס. דאָקטורים זאָגען, באַשר אַז מען פּאַלמעסט אַ גלופּסקער יודען, געפינט מען דאָס רובּ ביי איהם אין לייב שטעקט אַ דישעל. נאָר אויף גלופּסקער דאָקטורים קען מען זיך נאָך נישט סומך זיין, די רופּאים שפּילען דאָרט אַ סך אַ גרעסערע ראַליע. דאָרט הערט מען תּמיד אַ קול: ״הייסע באַבקעס, יודעלעך! אַהער, הייסע רעטשאַניקעס! קנאַכעל, ציכע-לעס, יודישע קינדער! פּין אָבגעריסענע יונגלעך, וואָס געהען אַרום און שרייען מיט עפּים אַ משינה נינון. דאָרט האַפט מען אַ מאָל פּאַרנאַכט אַ דאָווען, מען איז מחדש גאַנץ הויך די לבנה און מען שרייעט דערביי צו איטליכען, וואָס געהט נאָר פּאַרביי: שלום עליכם, פעטער! דאָרט

שטעהען טרענערס ארוימענארטעלט מיט גראָבע שטריק, אויסנעדינמע סאָדעמטן מיט אלטע האַלאָועס און אויסנעריבענע שינעלען, טאָנערעמני-קעס מיט אלטע חתונות, קאָפּטענס, לייבלעך און נאָך אלערליי שמא-מעס. אין מיטען שטעהט דער פּאַני סטאַראָזש און עסט געשטאַק אַ שטיק יודישען קוילעטש, וואָס ער בעקומט שבת פאַר די ליכט אָבשנייצען, און היט זיך, להבריל, ווי אַ שמורהניק, בשעה ער ניט אַ ביס, עס זאָל, הלילה, קיין ברעקיל נישט אַראָבפּאלען. קעשענע-גנבים דרעהען זיך דאָרט אַרום צומאַכען די קונץ. עפּיס אַ פּערשמירט מיידעל מיט צושיבערמע, צופאַטעלטע האָר שפּרינגט פּלוצלים פּון דער העלער הויט אַרויס, רעוועט, בעט אַ נדבה אויף אַ צוויפעמען קול, האַפט אָן פאַר דער פּאַלע און שרייעט, האַרדעלט וויינענדיג, נלייך ווי איהר וואָלט זי געקוילעט און צו-גענומען ביי איהר געלד. אַ פעקיל ווייסע-חברה לויפט דאָרט מיט אַ אַרע נאָך עפּיס אַ משונענעס, וואָס זינגט טרויערדיגע לידלעך, האַלב יודיש, האַלב פּויליש, און טראָגט אויפֿן קאָפּ אַ צוקנימטש קאָפּעלישעל. דאָרט שטעהט אַ כּחור מיט עפּיס אַ מיין קעסטלעל, יודען קוקען אַהינצו אין לאַך און ער רעדט דערביי מיט פּיסקעס זיין געוועהנמליכען פּומון; דאָס איז לאַנדאָן, דער פּיפּס פּאָהרט דאָ רייטענדיג אין רייטע הויזען און אלע שטעהען פאַר איהם אַהן אַ הימעל! איצט זעהט איהר, ווי נאַפּאַלעאָ מיט זיינע פּראָנצויזלעך שלאָגען זיך מיט דעם פּרייס און די פּרייסען צולויפּען זיך ווי די טאַראַקאַנעס! אַט אַצונד קומט פּיר, ווי איינע פּאָהרט אינאיינעם מיט דעם תּוּגּר אין איין קאַרעטע, דער גראַספּעציר האַלט די בייטש און טרייבט אָן. די פּערד האָבען זיך איבערגעשראַקען, אויסגע-קעהרט די קאַרעטע, דער תּוּגּר, געבעך. איז געפּאַלען, זיך אַ גוטען זעץ געטאָן, און זי זוכט אין איילעניש ווי זיך אויסצודרעהען! נו אַ סוף, גענוג שוין צוקוקען פאַר אַ האַרטען גראַשען. דאָרט זיצען שורות-ווייז אויסגע-זעצט יודענעס מיט מולטערס, פּול אָנגעלעגט מיט בינדלעך קנאַבעל, מיט אוגעקעס, קאַרשען, אַגרעסען, וויימפּערלעך, אַרץ-ישראל-עפּעלעך, פּל-גדרי-באַרלעך און מיט נאָך אַנדערע זאַכען. אין דער זייט שטעהט אויף היהנערשע פּיסלעך אַ אלטע איינגעהייקערטע בודקע, אַהן טיר און פענסטער, וואָס פּיי אלטע גרייז-גרויע יודען דערצעלען, איז אַ מאָל דאָרט געשטאַנען אַ בודאָטשניק און די גאַנצע שטאָרט איז דענסטמאַל גע-לאָפען אָנקוקען די בודקע מיט דעם סאָלדאָט אויף חירושים. געבען דער אלטער בודקע, מיט וועלכער גאַנץ גלופּסק איז זיך מיחס ווי מיט עפּיס אַ אלטען קרעפּאַסט, דאָרט אונטער עפּיס אַ קליין דעכיל בעדעקט מיט

עמליכע פארשימעלטע ברעבלעך, מיט איבערגעפילטע שמרוי און ראָ-
גאָזשעס, אָנגעשפּאַרט אויף פּיער קרומע אויסגעבויגענע סלופּעס, זיצט
דוואַסיע די סעדעכע, אַרומגערינגעלט פון אלע זייטען מיט מולטערס.
ביי איהר געפונט זיך המיד איהר גרויסער פייערטאָפּ, וואָס ווינטער זיצט
זי אויף איהם, ווי אַ קוואַטשקע אויף די אייער, דעם גאַנצען מאָג פּסדה,
נאָר וואָס זי האַפט איהם אַ מאָל פון אונטער איהר אַרויס אונטערציובלאָזען
די קיילען און אַרויסצוגעהמען פֿונ'ם אַש געבראַמענע קאַרטאָפּלעס.

פון יענע יודען, אַזוי געהט אַרום צווישען עולם אַ גאַנץ אַלמע
אַגדהאָ, פון יענע יודען, וואָס שלמה המלך האָט געשיקט אויף שיפען
קיין אופיר נאָך גאַלד און אַנדערע מיני אויסלענדישע סחורות, זענען
אַ סך, מחמת כמה מעמים, איבערגעבליבען דאָרט. זיי האָבען מיט דער
צייט געעפענט אין אינדיען זעהר פייערע קליימען אי גרויסע קאַנטאַרען.
האָבען געהייבען ביי די דאָרטיגע דייטשען שטאַרקע הקפות און אַלערליי קאָ-
מיסיעס און דאָס מול האָט זיי אַ לאַנגע צייט שטאַרק געדינט. דערנאָך אָבער
האָט זיך איבערגעדריעהט דאָס רעדיל און אונזערע סוחרים האָבען זיך געשמעלט
און געמוזט עוקר זיין. אַ טייל פון זיי זענען פּערפאַלען געוואָרען אין דער
מדבר, אַ טייל זענען בשלום אַריבער די גרעניץ, האָבען זיך געזעצט אין
אַקרענטען און געזעגעלט אויף דער פּיאַטינגילעווקע, וואָס איז אין יענער
צייט אַריינגעפאַלען גלייך אין ים אַריין. אַזוי האָבען זיי געזעגעלט, גע-
זעגעלט ביו פּלוצלים איז אויפגעשטאַנען אַ שרעקליכער שטורמווינד, די
חוצאליעס האָבען זיך אויפגעהייבען ביו דעם הימעל, האָבען צושלאָגען די
אַקרענטען און אַרויפגעוואָרפען די מענשען אויפ'ן ברעג. דאָרט האָבען
זיי אויסגעבויעט אַ שטאָרט און זי אַ נאָמען געגעבען גלופּסק.

די חוקרי קדמוניות, וואָס קענען מיט זייער גרויס חכמה מאַכען
פון אַ גאַרנישט אַ מושקאַמקויל, האָבען פון דער דאָזיגער אַגדהאָ געמאַכט
אַ גאַנצען פירוש און אויסגעדרינגען מיט טויזענטער שאַרפע שפּיצלעך, ווי
זייער שטייגער איז, אַז דרינגען ליגט אַ שטיק אמת. די ראיות, וואָס זיי
ברענגען דערויף, זענען: ערשמענס, דער פּאַסאָן פון די הייזער, וואָס
איז עפּים משונה-ווילד, נאָר אויף דעם אַלמען שניט, ווי מיט טויזענטער
יאָהר צוריק, אַז מענשען זענען נאָך געזעסען אין געזעלמען און זיך גע-
וואַלגערט אין לעכער. פּיעל הייזער זענען דאָ אין גלופּסק, וואָס זעהען
נאמת אויס נאָר ווי לעכער און אַ סך האָבען אַ פנים ווי די געזעלמען
פונ'ם מאָמער; פון זייער אָנבליק און פון זייער שטעהן זעהט אויס, ווי זיי,
זענען איינער מיט דעם אַנדערען עפּים נישט שוה בשוה. די שטעהסט

אריינגערקט, וויל איך מיר שמעהן, דיר אויף צו להבעים, ארויסגערוקט;
 די שמעהסט פאָפערעק, איך וויל מיר שמעהן קאפּויר; דו ווילסט
 אין דרויסען אַ טרעפּיל און איך דווקאָ אַ לייטעריל, ווער עם בעדארף,
 וועט נישט קראַנק זיין קלעמערן. און אז דו האָסט שוין יאָ עפּים
 משונה הויך פאַרריסען דיין פֿערלאַטעם דעכעל, נו האַלט איך
 מיר מיין דעכעל דווקאָ אַראָבגערוקט. געשמאַיע דיר פאַרפּיל |
 וועמען עם געפעלט נישט, לאָז זיך צומאַכען די אויגען... קורץ, דאָס
 אַלסדינג איז טרמו אויף אַלטע, נאַנץ אַלטע צייטען. — צווייטענס די
 מנהגים פון די איינוואוינער. צווישען זיי זעהט מען נאָך עד היום אַזעלכע
 מנהגים, וואָס קומען אַרויס פון די היידען, צווישען וועלכע זיי האָבען
 אין פריהערדיגע צייטען זיך אויפגעהאַלטען. דער פּתב און חכמת החשבון
 איז דאָרט נישט שכיח, אזוי אז אַלע עניני הקהלה און אַלע חברות דאָרט
 ווערען געפיהרט אָהן ביכער און די פיהרער גיבען קיינעם נישט אָב קיין
 חשבון. — דריטענס, די פּתות, די מענשען מוילען זיך דאָ אויך אין פאַרשידענע
 פּתות, ווי אַ סאָל ביי די אינדיאַנער: ווי אַ שטייגער, די פּתה האַפלאַפּער,
 סאַטע דער צימעס, וואָס געוועלטיגען ביר רמה; די פּתה בלאַטהאַלטער,
 זאַשמישניקעס, וואָס האַלטען שטאַל און אייען, קריגען און שלאָגען זיך
 פֿאַר די האַפלאַפּער מיט דעם שונא און געהטען דערפאַר ביי זיי געוויסע
 זשאַלאַטויאַניעס און אומזיסט פלייש. די פּתה וואַלקער, אַרויפפיהרער
 אויף אַ גליטש און וואָס אַליין דרעהען זיי זיך אויס גלאַט ווי אויף
 אַ טעלער. די דאָזיגע לייט צופאַלען אויף קוממיות-זאָגער, וועלטיכע
 מענשען, וואָס האָבען צוזאָגען אין עניני המסחר, און אויף צבועקאַנער,
 בלי-קורש, וואָס האָבען צוזאָגען אין עניני האמונה; די פּתה גלופאַ-
 טרוסאָ-בעזיאַויקאָ-קאַבצאַנער, דער פּראָסטער אַרעמער עולם, וואָס איז
 שטאַרק נכנע די אַלע איבעריגע פּתות און בעקומט פאַר זיי דאָס ניין-
 יעהריגע קדחת. — היינט, פערטענס, די טבע, וואָס מען האָט אַ סאָל
 בשעת גראָבענדיג די גרעבליע, דאָרט געפונען. פון איין זייט איז זי גע-
 ווען שטאַרק אָבגעריבען. קיים-קיים וואָס מען האָט אַרויסגעזעהן עפּים ווי
 אַ שטיקעל פאַרטוך צוגעמשעפעט צו אַ שמעקען, אונטען עפּים עהנליך
 אויף אַ מלמעריל, פון וואָנען עם האָבען אַרויסגעשמעקט שטיקלעך קעפּ.
 פון דער אַנדערער זייט איז די טבע געווען כמעט גלאַט, נאָר אז מען
 האָט זיך גוט צוגעקוקט, האָט מען רערקענט אַלטמאָדישע כּתובות
 אותיות יאָש'לג וענפּ. די געלעהרענטע האָבען אויף דער דאָזיגער אויפ-
 שריפט זיך געבראַכען די קעפּ און אַריינגעלעגט דריגען פּשמים, אימליכער

אף זיין נאנג. א מייל האָבען געהאַלטען אין דער סכרא, אז די י און די ג' ביים אָנהייב און סוף וואָרט יא של ג זענען נאָר נישט קיין אותיות, נאָר שטיקלעך פון משאטשקעלעך, וואָס זענען פון דער צייט אָבערזיבען געוואָרען, בכּן מאַכט עס אשל א כּוים וענפ און א צווייג און דאָס אין דער שטעקען מיט דעם פּאַרטוך. ווידער א מייל האָבען עס דערקלערט נאָר אַנדערש אין די געלעהרענטע האָבען דערמיט מרעיש עולם געווען, ביז דערנאָך איז געקומען איינער מיט אָפענע אויגען, און האָט דרינגען דערוועהן נאָר ראשי תיבות, וואָס זיי מאַכען יהודי אופיר (אָדער אינדיאָה) שכּאז לכּאן (אָדער לק"ק) גלופּסק ונתישבו על נהר פּיאטינגילעווקע. דער שטעקען מיט דעם פּאַרטוך און מולמעריל מיט די קעפּ, דאָס בעטייט אַ אָקרענט מיט'ן זענעל און מיט פּאַטשוינען. דער דאָזיגער געלעהרנטער האָט איבער דעם געמאַכט זעהר אַ דיקען סכּר און ווענדעט זיך דאָרט צום עולם מיט אַ בקשה, אַז מען זאָל רייניגען דעם טיך, וועט מען דאָרט זיכער געפינען אַ סך אַלטע זאַכען, וואָס וואָלטען געעפּענט די אויגען אין דער חקירה מכּח גלופּסקער יודען. נאָר די דאָרטגיגע אַייגוואוינער שיינען זיך אָבער אויסצורייניגען די בלאַטע און זאָגען, דאָס וואָס מען האָט פון אַלטע צייטען אָנגעמאַכט, דאָס כּוז בלייבען, קיין מענשענס אויג טאָר אין דעם פּאַרכאָרנעניש נישט אַריינקוקען...

אין דער שטאָרט אליין געפינען זיך אַקענען אַ דרייסיג-פּערציג לוזשעס, שוין מיט לעווארעס אינאיינעם, זיי פּעראייניגען זיך דורך הילען מיט די אָבגרונגען פון דער פּיאטינגילעווקע און אין געוויסע צייטען, כּפּרט נאָך פּאַר אַ פּאַר-פּסח, צושפּילען זיי זיך שרעקליך שטאַרק און פּאַרפלייצען די נאַסען מיט אַזאַ טיפּער, שימערער בלאַטע, אַז ביי די הויך געוואַקסענע מענשען אפילו ווערט געהענדיג פּאַרשלוכפּערט דאָס היטעל. גלופּסק ווערט אין די פינסטערע נעכט בעלייכט פון איין קליינער לאַמטערנע, זי ווערט אויך כּעוואַכט פון אַ פּאָר בוראָטשניקעס. פּונ-זעסמוועגען פּאַלט מען דאָרטען פּאַרט ביי דער נאַכט און מען ברעכט האַלז אי לייב, און ננכות טרעפען זיך דאָרט אויך זעהר אָפט, האַמט ס'איז דאָ אַזאַ שמירה. דערפון איז טאַקי געדרונגען, אַז מען קען זיך כלל נישט איינהיטען, מען קען זיך נישט כּעוואַהרענען, וואָס ס'איז כּעשעהרט דאָס איז כּעוועהרט, עס העלפען נאָר נישט דעם מענשענס חכמות מיט זיינע אַלע החבלות. דרום, זאָגט כּניסין, כּעדארפּען מיר צומאַכען די אויגען און זעהן תּמיד אויף נאָטס כּעראַמטא מיט דעם כּטחון, כּסתמא וועט ער זיינע סלאכים געביטען אונז צו היטען און אויף די הענד אונז צו טראָגען. עס

מטעות בנימין השלישי

פאלט נישט דער שפאן ביו ס'איז עפּים דראָן. בער-ארף מען מעָהר, זאָנט
ער, זיי איך האָב בעוואָהרענט מיין טלית-און-תפילין-זאק, איך האָב איהם
אנידערגעלענט אין בית המדרש אויף דער פּאַלעצע, וואָס קאָן שוין
דאָרט זיך, זיין טעהר אַ זיכער אָרט ווי דאָ? פונדעסטוועגען, און נאָם
האָט נישט געוואָלט אָבזיטען, האָט מען איהם אינאָנעם מיט די איבע-
דיגע אונזערע זאכען פון דאָנען איך אַוועקגע'גנב'עמו

דאס עלפטע קאפיטער .

חידושים ונפלאות אויף דער פיאטיגנילעווקע .

אויף דעם טייך פיאטיגנילעווקע אז אונזערע פארשיינען האָבען דאָס ערשטע מאָל אַ קוק געגעבען, זענען זיי נבהל ומשהומם געוואָרען. זיי האָבען אזא מין טייך נאָך קיינמאָל אין די אויגען נישט געזעהן. סעג-דעריל האָט געזאָגט, דאָס מוז אַוודאי זיין דער גרעסטער טייך אין דער גאַנצער וועלט. וואָרום אנדערש האָט איהם גאָר אין קאָפּ זיך נישט גע-לעגט. אַ קאמפּאָוועס אזא טייך, וואָס איז אפשר אַ הונדערט מאָל גרעסער פֿון טונעיאַדעווקער. גאָר סענדעריל איז געווען אַ פּראָסט מעגשיל, מעהר פֿון טונעיאַדעווקע האָט ער נישט געוואוסט, אין די קליינע אותיות לעך אַריינקוקען האָט ער נישט געקענט, דריבער איז אַלסדינג, וואָס גאָר עפּים נישט אזוי ווי אין טונעיאַדעווקע, ביי איהם געווען אַ חידוש נפּלאַ אוז פּלעגט מיינען, אז דערמיט עקט זיך שוין מאַמי די וועלט. בניסין אָבער, וואָס פּיל געלעהרענטער פֿון איהם, וואָס האָט אַן זיינע מיני הקירה-ספּרימלעך שוין געחאפּט, ווי מען זאָגט, אַ לעק פֿו די שבע חכמות, וואָס האָט געוואוסט אַ ביסעל די בעשרייבונג פֿון דעם גן-עדן התחתון, פֿון די משונה-ווילדע בעשעפעניש אין הינדיאיה וכדומה נאָך אזעלכע מיני זאכען, הגם ער פּלעגט ביים ערשטען מאָל אָנקוקענדיג עפּים ניס זיך אויך שטארק חידושען אין האַרץ, גאָר ער פּלעגט דערביי מאַכען אזא מינע מיט אַ שמעלעכע, גלחך ווי אַינער רעדט: עט, נא-

רישקיימען, דאָס איז נאָך גאָרנישט אַקענען יענין, וואָס איז נאָך דאָ...
 ער האָט סענדערלעך בעוויזען, אז די פּיאַטינגילעווקע איז פּשוט בלאַטע,
 איך בעט אײך איבער, מינוף אַקענען דעם ירדן, וואָס איז פּיל כּאָל
 גרעסער פּון איהר, זי וואָלט דעם שור הבר נישט געקלעקט אפּילו אויף
 איין צאָהן, און פּונם נאָמען ירדן מאַקי איז אויך אזוי די משמעות,
 וואָרום ירדן איז דאָך דער מיימש: אַ גוּמאָ, אַ סך, אַ ירדן!

— ווייסט-דו, סענדעריל, וואָס מיר איז אײַנגעפּאַלען? — האָט בנימין
 געזאָגט נאָכדעם אז ער איז געשטאַנען אײַנמאָל שטאַרק פֿערטראַכט נעבען
 דער פּיאַטינגילעווקע, — מיר איז אײַנגעפּאַלען צו לאָזען זיך פּון דאַנען
 מיט דעם וואַסער.

— נאָט איז מיט דיר! — האָט סענדעריל זיך אַ חאַפּ געמאָן פֿאַר
 נרוים שרעק, — דערמאָן זיך נאָר, בנימין, אז אונזער מיך נעהט אַלע
 יאָהר צו אַ מענשען; היינט מי יודע וויפּיל מענשען מוז דער דאָזיגער מיך
 אַ יאָהר צוגעהמען. האָב רחמנות אויף אונזער לעבען, אויף דיין ווייב און
 קינדער, בנימין!

— במחון, במחון, סענדעריל! במחון איז אַ יודישע זאָך, מיט
 במחון איז יעקב אָבינו מיט זיין שמעקיל דעם ירדן איבערגעגאַנגען, מיט
 במחון, זעהסט-דו, עפענען דאָ אַ יודישע קינדער אויף גרויסע געוועלכען.
 אַלסדינג, וואָס דו זעהסט דאָ, איז אַלץ לייטער במחון. אַפּילו טרעפּ
 און סטעלעס, ווי אויך פּיל גרויסע הייזער, האַלמען זיך דאָ נאָר
 אויף במחון...

— נאָר פֿאַר וואָס ווילסט-דו דווקא מיט דעם וואַסער, — האָט
 סענדעריל געפּרעגט, — אז מיר קענען דאָס אײַגענע אויך מיט דער יבשה?
 — איך האָב דאָרויף אַ סך טעמים, — האָט בנימין געענטפּערט, —
 אײַנמאָל וועט, ווי מיר דאַכט זיך, די נסיעה מיט דעם וואַסער זיין אַי
 געהענמער, אַי גיכער. מיר בעדאַרפען זעהן אָנקומען אַהין ווי צום גיב-
 סמען. וואָס פּריהער איז אַלץ בעסער. פֿאַר וואָס? דאָס ווייס
 איך שוין, דאָס איז שוין מײַן זאַך! מיך קוועטשט, סענדעריל,
 מיך קוועטשט זעהר שטאַרק, עס פּיקט מיר אָט דאָ, דאָ אין
 קאַפּ, איך וואָלט שוין געוואָלט דאָרט זיין מיט לייב און לעבען. ווען עס
 וואָל מעגליך זיין, וואָלט איך ווי אַ פּייגעל אין דער לופּט אַהינצו געפּלוי-
 גען... צווייטענס, אז בנימין פֿון טור עלאָ האָט בימיו זיך געלאָזט
 אויף זיין נסיעה, איז ער תּחלת אויך געפּאַהרען מיט דעם שייך עבראָ.
 אזוי שמעהט בפּירוש געשריבען אין זיין ספר. מסתּמא אז ער איז פֿאַר-

ציימען געפאָהרען מיט רעם טייך אין נישט מיט דער יבשה, בעדאָרף דאָך מאַקי זיין דיוקא אזוי אין נישט אנדערש, מסתבא האָט ער געוואוסט וואָס ער מהוט און איז אזוי פיל קלוג געווען ווי מיר אלע, כלעבען. רב בנימין איז אַ קדמון, אַ פריהערדיגער פאר אונז, כווען מיר איהם הערען נאָר אַהן קשיות...

— אויב אזוי, — האָט מענדעריל געמאכט, — איז שוין מאַקי רעכט. ביי מיין יודישקייט, בנימין! נישט נאָר אויפֿן טייך, אפילו ווען רב בנימין וואָלט פארציימען געפאָהרען רייטענדיג אויף אַ קאָמשיערע, וואָלטען מיר דאָ נישט בעדאָרפט לאַנג טראַכטען, זיך גענומען אויפגע-זעצט און אויך געפאָהרען אויף אַ קאָמשיערע.

— און דריטענס, — איז בנימין אַריינגעפאלען סענדערלע אין די רייד, — שצדט טאקי כלל נישט, מיר זאָלען זיך געוועהנען צופאָהרען מיט רעם וואַסער איידער נאָך עס וועט אינו שפעטער אויסקומען צופאָהרען אויפֿן ים אוקיינוס. איך וואָלט נאָך אפילו געוואָנט, אז איידער מיר ווע-לען זיך אָבפאָרטיגען דאָ אין גלופסק, וואָלט, אָסור, נאָר נישט קרום געווען צופרויען גלאט אזוי דורכצופאָהרען זיך אביסיל אויפֿן טייך. דאָר-מען, דאָרטען, זעהסט-די, שמעהט איינער מיט אַ שיפעל, אָט, כלע, בען, לאַמיר צוגעהן און איהם עפּים געבען, וועט ער מיט אונז אביסיל פאָהרען.

אין עטליכע מינוט אַרום זענען אונזערע וואַנדרעווער בעהאַרצט אַריין אין אַ שיפעל און האָבען זיך געשיפט איבער די פּיאטינגילעווקע. תחלת האָבען זיי אפילו זיך געשראָקען, סענדערלען האָט זיך פאַרדרעהט דער קאַפּ און ער האָט געצאָפעלט מיט הענד און פּיס, אָט, אָט, האָט ער געמיינט, קעהרט זיך דאָס שיפעל אום און ער פאלט אַריין אין די טיפע אָבגרונטען פּונ'ס טייך, ס'איז אַעק פון זיין לעבען אין זיין ווייב בלייבט אַ אייביגע ענווה, נאָר דערנאָך איז איהם געוואָרען אביסיל בעסער. — נישקשה, סענדעריל, — האָט בנימין איהם געטרייסט, אז זיי זענען אַרום אויפֿן ברעג, — זאָל דיך נישט אַרען וואָס דער קאַפּ דרעהט זיך און עס ווערט עפּים נישט גוט. דאָס איז די ים-קראַנקהייט, וואָס איז-ליכער מוז זי לידען, אז ער פּאָהרט דעם ערשמען מאָל אויפֿן ים. דעם צווייטען מאָל, וועסט דו זעהן, וועט זיין בעסער און דו וועסט שוין נאָרנישט פּיהלען.

פון יענער צייט אָן פלענען אונזערע פאַרשוניגען זעהר אָפט פּאָהרען אויפֿן טייך און דערפון גרויס הענג געהאט. זיי זענען ביי זיך געוואָרען

אזוי שטארק, אז איבערשיפען זיך דעם ים, האָט זיך זיי געדאַכט.
אזי אַ שפּיל.

בנימין פלעגט דורך סענדערלען זיך אַריינלאָזען אין אַ שמיעס מיט
דעם לאַדאַמשיניק און איהם פּערוואַרפען מיט שאלות, ווי אַ שטייגער:
פּרעג נאָך, סענדעריל, דעם קאַפּיטאַן, וויפּיל מייל האָבען מיר פּון דאַנען
ביז דעם ים? פּרעג איהם, אויב ס'איז דאָ עפּים וויכפּעס? וואָס פאַר
אַ מיני לייט וואוינען דאָרט? צו וואוינען צווישען זיי יודען? וועמען צאָה-
לען זיי מס און צי ווייסען זיי פּון אַ גלות? אָדער, אַ שטייגער, אזוי:
פּרעג, סענדעריל, אויף אַ ציקאַוועשטש, דעם ערל וועגען די בערג
ניסבון און דעם פּיפּר אל טורד? צי ווייסט ער עפּים מופּח די עשרת
השכּמים? אַ קשיאָ אויף אַ מעשה, אפשר האָט ער עפּים געהערט.
וכדומה נאָך און נאָך אַזעלכע שאלות פלעגט אַלץ בנימין הייסען פּרעגען.

נאָך דאָס ביסיל גויאיש, וואָס סענדעריל האָט זיך אויכגעלערענט
ריידען געהענדיג מיט זיין ווייב המיד אויפ'ן מאַרק, איז קאַרג געווען פאַר
אַזעלכע הייכע ענינים. דינגען זיך פאַר אייער, ציבעלעס, קאַרטאַפּל,
דאָס האָט ער נאָך ווילסאיז געקענט, אָבער אויסמענהן זיך מיט אַ קאַ-
פּיטאַן איבער געלערענטע זאכען, דאָס האָט ער לחלוּמין נישט געקענט.
ס'איז געווען אַ צער בעלי חיים, ווי סענדעריל, נעבעך, פלעגט זיך מו-
שען אין אזא שמיעס, ער פלעגט ריידען מיט הענד און מיט פּיס, אַר-
בייטען אויף אַלע פּלים און אָבגעהן מיט שווייס, אז איין נאָט דאָס
געמענט אויף איהם רחמנות האָבען. זיין קאַפּיטאַן פלעגט שפּייען,
מענה'ן, אָנקוקען איהם ביזו פּון איין זייט, און בנימין פלעגט איהם דורען
אַ קרוש, שטורכען און קוקען איהם אין טויל אַריין פּון דער אַנדע-
דער זייט.

— ווין משערוואַני זשידקי ווין פּיטאַיע, פלעגט סענדעריל אַרויס-
געהן מיט אזא שפּראַכע, אַ שטייגער, ווינקענדיג מיט דער האַנד
אויף בנימינען.

— איז משערוואַני זשידקאָו יא זנא לייבקי, שמולקו באַנאַטיע
זשידקי. — אזא תּשובה פלעגט סענדעריל בעקומען פּון זיין קאַפּיטאַן.

— ני לייבקאָ, ני, ני! ווין משערוואַני זשידקי פּיטאַיע
טאַמאַטשאַק, ווי זאָגט מען עפּים, ני, טאַמאַטשאַק, נעבען בער-
געלע ניסבון.

— ניסבאָנא, זשידקאָ ניסבאָנא?

— זאג איהם, ס נדערלי, פלעגט בנימין שרייען, זאגען זאלסט דו איהם א בארג! כאל איהם אויס ווי דו קענסט.

סענדערלי פלעגט צונויפשטעלען הויך די הענד, אויסצומאלען דער- מיט א בערגעלע און שרייען דערביי: העט, העט וויסאקא! —

— טפו! פלעגט דער ערל אויסשפרייען, אויסכטלען אויף סענדער- לען חלוקות און איהם צבשיקען צו אלדי שווארצע יצהר.

פון זיינע נסיעות אויף דער פיאמינגילעווקע דערצעהלט בנימין חידושים, וואונדערליכע זאכען, וואס האבען אין דער וועלט א רעש אָג- געמאכט. מיר וועלען דערפון דא נאָר אַ מקצת אַרויסשטעלען.

שיפענדיג זיך איינבאל אויף דער פיאמינגילעווקע, האָט בנימין דאָרט דערזעהן אין-דערמיט טייך אַ נאַנץ גרויסען אָרט, וואָס איז געווען גרין בעוואַקסען און מיט זיין גרינקייט די אויגען פאַרנומען. ער האָט געסיינט, דאָס איז אַ וויספע בעוואַקסען מיט גראָז אי מיט שמעקענדיגע קרייטעכצער. אז ער האָט אַרויכגעשמעלט אַ פּוס און שוין געוואָלט אַ שפּרונג געבען אויף דער וויספע, האָט דער קאַפיטאַן פון דער לאַדקע איהם פּלוצלים אַ האַפּ געמאַן פון הינטען מיט אַ געשריי און אַ שליידער גענעבען איהם צוריק אין דעם שיפעלע מיט דעם גאַנצען פּח אַווי, אז ער איז אַ היבשע צייט געבליבען ליגען שטאַרק פאַרדולט. ער האָט מעהר נישט געהערט, ווי אַרום דעם שיפעלע קאַכט, רעשיט זיך, גלייך ווי עס ראַנגעלט זיך מיט עפּיס, און עס געהט מיט גרויס מיה זיין וועג. און אז ער איז שפּעטער צו זיך געקומען, האָט איהם דער ערל געזאָגט, ער איז געווען אין אַ גרויסער ספּנה דערטרונקען צו ווערען אין דעם גרינקייט, וואָרום דאָס גרינקייט איז נישט קיין וויספע, ווי ער האָט געסיינט, נאָר דאָס איז נאָר דער צווייט, וואָס די פיאַמינגילעווקע צוויי- טעט אלע יצהר.

איך אָבער, אַווי שרייבט בנימין, האָב מיך נישט געקענט לאָזע אַינריידען. אז דאָס זאל זיין צווייט. אמת טאָקי, אַריח עפּיס האָט עס געהאַט, נאָר זינט איך לעב האָב איך נישט געהערט און אויך אין סיינע ספרים נישט בעגעגענט, אז וואָסער זאל צווייטען. ווען עס זאל צווייטען, וואָלט דאָך דאָרויף בעראַפּט וואַקסען דערנאָך עפּיס אַ מין פּרי, וואָס מען מאַכט דאָרויף אַ ברכה כּוּרָא פּרי הַמִּים! איך האָלט נאָר אין דער סכּראָ, אז דאָס איז דער משינה גרויסער ים-פּיש כּלִיִּינ"א, פֿין וועלכען ס'איז דאָ זעהר אַ שטערקער שמייעס אין דעם ספר, צל עול'ס מיט די-אָ- זינע ווערטען: "דער שרעקליך גרויסער ניש בעדעקט זיך מיט גראָז און

מיט ערר, ביז ער זעהט אויס ווי אַגרויסע וויספע, און אַמאָל מיינען די וואָס זענלען אין יב, אז דאָס איז אַ שענער באַרג, ווי שטעלען זיך דאָ-רויף, מהוען וואָס ווי בעדאַרפען, קאָכען מאַכלים, און אז דעם פיש ווערט וואַרעם פּונם פייער, טוקט ער זיך אונטער אין די אַבנרוזמען און אַלע וואָס האָבען אויף איהם געלאַנגערט ווערען דערטרונקען. דערמיט מאַכט און אַ שטאַרקע אייזערנע ראיה צו יענע ווילרע קרנים, וואָס האַל-מען, אז די גלופסקער איינוואוינער וואַקסען פֿון הינדיאיה. זענלענדיג פֿון דאָרט איבער דער פּראַטיגולעווקע אין די אַלטע יאָהרען, האָבען זיי מיט זיך פאַרשלאַפט דעם כּל ינ"א, וואָס האַלט זיך אויף באַסת אין אינדיאיה און וואָס ווין טבע איז גאַנצולויפֿען נאָך די שיפען.

אז בנימין האָט איינמאָל אַריינגעקוקט אין סייך, האָט ער דאָרט דערוועהן טיף אין וואַסער עפּים מיני בעשעפעניש, אַקוראַט גלייך צו די בעשטאַלמען פֿון ווייכער.

נאָך גאַנץ לאַנג, זאָגט בנימין, האָב איך געלייענט אין ספרים, אז אין וואַסער זענען דאָס-מענשען, און דער מחבר פֿון „צל עולם“ זאָגט דערויף בתורת עדות אזוי: דער קאָפּ, דער נוף, דאָס פנים און די בריסט ווי-ערע זעהען אים ווי אַ בתולה און זענען זעהר שען און ווי הייסען שרייניא. פֿון אַלטע אמתע מענשען, וואָס מען מעג זיי גלויבען אויפֿן וואָרט, האָב איך אויך געהערט דערצעהלענדיג, אז זיי האבען אַליין געווען אַזעלכע ים-מענשען ביי קאָמעריאַנטען, וואָס פלעגען געוועהנטליך נאָך דער קא-מעדיע זיי וויזען יעדערען פאַר עטליכע גראַשען, נאָר היינט האָב איך עס דערלעבט צוועהן מיט מיינע אייגענע אויגען. איך האָב מיט גרויס וואַנדער געוויזען אויף די בתולות דעם ערל און ער האָט מיר געוויזען אויף עפּים וועשינס, וואָס זענען געשטאַנען ביים ברעג טיך און געוואָ-שען גרעט. איך ווייז איהם אונטען אין וואַסער, און ער ווייזט מיר אוי-בען אויפֿן ברעג. און ווייל מיר האָבען איינער דעם אַנדערענס לשון נישט פֿערשטאַנען, האָט ער ניט געוואוסט, וואָס איך ווייז איהם, און איך האָב ניט געוואוסט, וואָס ער ווייזט מיר, און איך האָב פֿון איהם פּפּח דעם גאַרנישט געקענט דערגעהן.

נישט ווייט פֿונם ברעג זעכען דער שטאָרט האָט בנימין געוועהן זיין ים אין סייך, וואו דאָס וואַסער איז משינה געדיכט, ערטרעווייז און אַס פֿערנלווערט עפּים נאָר ווי דרילעס און ערטרעווייז איז דאָס וואָס מיר נאָך געדיכטער. פֿון דעם דאָזיגען וואַסער פּיהרען די וואַסער-פּיהרער צו די בעל הבתים אין די הייזער. דאָרט ווערען די געדיכטע דרילעס

צופיהרט מיט פראַקט וואַסער אין דער פאס אין מען קאָנט דערמיט
צילע כאכלים.

איך אליין, זאָגט בנימין, האָב דאָס געקעכטס פון אַזאָ וואַסער
געגעסן, איך זאָל אַזוי עסען פון דער סעודה של ליוהן, עס האָט גע-
האָט דעם זיבעטען טעם. אַ ראַסעל-פלייש דערפון איז אַ מאַבל כלבים,
איך האָב אָנגעלעגט מיט דעם וואַסער. פולע קעשינעס און געהיימען סעני-
דערלען סאַכען דערפון אַ פעקיל, מחבת אויף אונזער ווייטער נסיעה אין
ימים און אין מדבריות קען עס זעהר גוט צוגיין קומען.

לוסטיג און פּרעהליך זענען איינמאַל נאַכטמאַג אונזערע פּאַרשוינען
געגאַנגען נישט ווייט פון דער שטאָרט, האָבען געלאַכט, געשאַמט,
געקוקט איינער דעם אנדערען אין די אייגען אַרײַן און עפּים זעהר שטאַרק
הנאה געהאַט. עס האָט אױסגעזעהן נאָר ווי אַ פּאַרליכט פּאַר-פּאַלק באלד
נאָך דער הונגה. וואָס שפּאַצירט זיך פּרייַ אויף דעם גרינעם גראַז אין
קויקט זיך מיט איטליכס וואָרט, מיט איטליכען קוק. נאָר וואָס זשע אין
מיט אונזערע פּאַרשוינען עפּים אַזוי די שמחה געווען? פּאַרט וואָס האָט
זי עפּים אַזוינס משונה הנאה געטאָן אַזש זי זענען געשפּרונגען, האָבען
אונטערגעווגנען און געמאַכט אַשטמעלען ווי די רימע משונענע? אַט וואָס
רבותים, בלי נדר, מאָרנען איז ביי זי בירע געבליבען צופּאַרלאָוען
גלופּס אין אין אַ גוטער שעה צוועגלען העט אַהין... .

און ווי זי געהען זיך דאָ אַזוי לעבעדיג-פּרעהליך, קומט זי אונטער
פּלוצלים אַ פּוהריל, אויפֿן וואָגען זיצען צוויי יודלעך, איינער מרייבט אָן
און דער אנדערער זיצט אָנגעבויען אויף דער זייט, דאָס הימעל איז
איהם פּאַררוקט און ער האַלט אין מויל אַ שטרייעלע. — זעהר גוטע
סימנים, אַז דאָס יודישע קעפּיל מראַכט דענסטמאַל עפּים אַ אויבער-
הסברהלע און דרעהט זיך משינה שטאַרק.

די צוויי יודען האָבען אָנגעקוקט אונזערע לוסטיגע פּאַרשוינען, זי
בעמראַכט פון קאָפּ בױ די פּיס אין זיך אַרייַנגעלאָזט דערנאָך מיט זי
אין אַ שטיעס. די ערשטע שאלה איז, ווי דער שטיינער איז געווען: כּן
וואַגען זענען עס יודען? דערנאָך — מה שמיכם? און דערנאָך דאָס איי-
בעריגע צעמעל שאלות, וואָס יודען פּרענען געוועהנטליך איינער דעם אַנד-
דערען ביים ערשטען בעגעגעניש. מעהר האָבען אונזערע פּאַרשוינען נישט
בערפּרט, זי האָבען געעפענט אַ מויל און זיך גענומען דערצעהלען
אַלסדינג, ווי מען זאָגט, וואָס אויף דער לונג — דאָס אויף דער צאנג,
די יודען האָבען זיך אָנגעקוקט מיט אַ שטייכעלע, זיך געשושקעט אַכיסל

אין דער יוד מיטן פארוקט הימעל אי מיט דעם שמרעוילע אין טייל
האט דערביי געמאכט. — עמ, נישקשה, עם וועט אבלופען, נאר אין
ערנסטן פאל איז נאך עמליכע ממתקים...

— וויסט איהר וואס? — האבען די יודען צום סוף זיך אנגער-
פען — אינזער שטארט מען, כלעבען, אויך די זכיה האבען ציועהן ביי
זיך אזעלכע צוויי פינע מענשען, מיר בעטען איך זעהר שען, אמ, כלע-
בען, טהום אונז אן דעם כבוד און ועצט זיך, זייט מוחל, באלד פאקי
מיט אינו אויף, נישט לאנג געטענה'ט, מיר זענען איך ערב, או מען
וועט איך ביי אונז זעהר שען צונעהמען מיט עסען, מיט פרינקען און
מיט וואס נאר מעגליך.

— מיר וואָלטען עם איך בנאסנות צוליב געמאָן, האָט בנימין גע-
ענטפערט, נאָר ביי אונז איז געבליבען מאָרגען בלי נדר פון דאָנען זיך
בלאָזען מיט דעם וואַסער.

— האָט נישט קיין פאראיבעל, האָבען די יודען געוואָגט, איהר
ערט, כלעבען, נאָרשקייטען, אויך מיר אַ וואַסער די פּיאַסיגליעווקע 1
י איז, מחלה, אַ פּישגריבעל, אַ מינוף, אַ פּערשטונקענע בלאָמע,
אַ פּאַרצווייטעמע, פּאַרשימעלטע לוזשע. ביי אונז האָט איהר דעם דנעפר,
וואָס פּאַלט גלייך אין ים אַריין. פון אונז וועט איהר טאָקי, אם ירצה
השם, ניד אין געשווינד קומען אהין אין אַיער רוהע אַריין. עקשנט זיך
נישט, כלעבען, היידא אַרויף אויפן וואָגען.

— וואָס זאָגסטו, סענדעריל? — האָט בנימין זיך אָנגערופען. —
לאָמיר אפשר טאָקי די יודען צוליב מאָן און פּאַהרען.

— וואָס פאַר אַ דאָגה איך האָב, — האָט סענדעריל געענטפערט. —

אָז דו ווילסט פּאַהרען, זאָל זיין פּאַהרען.

עם האָט נישט געדויערט לאַנג, זענען אונזערע פּאַרשוניגען
געזעסען אין וואָגען שטאַרק צופרידען אויף דעם כבוד, וואָס מען פאַר-
בעט זיי צונאָסט, און האָבען זיך פּירגעשטעלט גדולות. אַ וועג האָבען
זיי געהאַט זעהר אַ פּרעהליכען. די יודען האָבען אויף זיי געהאַט אַ אויג
און פשוט געהיט וויער מריט, האָבען זיי צוגעפילעוועט מיט עסען און
פרינקען אזוי ווי אַ קינפעטעריין. אונזערע פּאַרשוניגען האָט זיך אַווינט אין
זייער לעבען נישט געהלומט.

אויף דעם צווייטען מאָג פּאַרנאָכט זענען זיי אָנגעקומען בשלום קי
דנעפּראָוויץ. די יודען זענען מיט זיי פּאַרפּאַהרען אויף אַ סטאַנציע אַ
געמאַכט פאַר זיי אַ נומע וועטשערע

— הינט זייט איהר פון א וועג מיר, שלעפערניג, — האָבען די
 יודען געזאָגט, — בכּן איז גלייכער, איהר זאָלט זיך לעגען פאַר פּריה
 אויסרוהען. מאָרגען, אם ירצה השם, אז איהר וועט אויפשטעהן געזונט
 פריש און שמאַק, וועלען מיר אײך פיהרען צו עטליכע גרויסע לײט,
 פּערזאָנלעך פאַר אײך אַ גוט וואָרט, און אז זיי וועלען אײך אויפֿנעהמען,
 זײט איהר שוין פאַרוואָרט מיט אַלע אײערע הצטרכות און וועט קענען
 גיך און באלד מאַכען אײער ווייטע נסיעה. אַ גוטע נאַכט!
 — אַ גוטע, נאַכט, אַ גוט יאָהר! האָבען אונזערע פאַרשיגען געענט-
 פּערט, באלד טאָק האָבען זיי אָבגעלייענט קריאה-שמע, זיך געגלעט
 אַ ביסל דעם בייכעל, געגענצט, געקראַצט זיך, ווי דער שטייגער איז,
 און זיך געלעגט מיט אַ פּויערליך געביטה שלאַפען.

דאס צוועלפטע קאפיטעל.

ווי מען פיהרט אונזערע פארשוניגען אין באד.

— גוואלד ווירי, האַמט אַבזאָגען ווירי! — האָט סענדעריל פּונם
שלאָף נישט מיט זיין קול געשריגען און איפגעוועקט מיט זיין
געשריי בנימינן.

בנימין איז נישט מיט — נישט לעבעדיג אַראָבגעשפרונגען פון זיין
געלעגער, האָט און דער גיך אָבגענאַסען געגעלואַסער און איז צוגעלוי-
פּען צו סענדערילען זעהן, וואָס טהומ זיך מיט איהם אַווינס.

אין דרויסען האָט אָנגעהויבען צוגרויען אויף מאָג און אומעטום איז
געווען שטיל, מען האָט נאָר געהערט אַ חראָפען פון שלאָפעדיגע מענשען
אין דעם גאַנצען שטוב, אימליכער האָט געהראָפעט אויף זיין שטייגער:
דער אויף אַ קול פון אַ באַנדורע, יענער אויף פּרומויט, איינער האָט עס
געטאַכט שטיל בקיצור, דער אנדערער האָט עס געצויגען העכער, הע-
כער אויף דריי גאַרען, דערנאָך אויסגעלאָזט מיט אַ דרעה, מיט אַ ביווער
זי אַנגער פּרעגט אַ שטאַרקע קשיאָ, און צוגעפּויקט מיט די באַקען.
אינאיינעם איז עס געווען אַנאַוועקאַנצערט, אין וועלכען די געווער האָ-
בן געשרי געאַרבייט אויף אַלע פּלים און צוגעשפּילט לכּבוד די בערהאַסטע
זי אַיַוויצער וואַנצען, בשעת זיי האָבען געשטאַק געגעסען די שלאָפענ-
דיגע אין געטרונקען זייער בלוט — יודיש בלוט!

דעפּראַוויץ האָט אַ לאַנגע צייט געפאַסעט איהרע וואַנצען, איהרע
פּעניטענציעסער דאָרט אין דעם שרעקליכען נאַיפּהאַרהויז, אין דעם

וויסטער אָבגעוונדערטער יודישער אכסניא וואו אַ וואַנץ אין עפּיס אַ קוואַר-טאַל איז אַלץ אַהינצו געקראַכען און געוויגען, געצאָפּט יודיש בלוט. . . קומענדיג קיין דנעפראָוויץ איז שײן אַ יוד מוכן ומוזמן געווען, אַז ס׳וועט איהם קאָסטען אַביסיל בלוט און אַהן אַזאָ חאַבאַר איז גאָר קיין סבראָ נישט זיך אויסצודרעהען. ביים שוין, ביים, דו, דנעפראָוועצק, שטינק שוין, שטינק, דו ווענצעלע, שרייב שוין, שרייב דינע בלוטיגע צייכענס און טראָג זיך, געה צו אַלדי שוואַרצע יאָהר! -

- וואָס שרייעסט דו אַזוי סענדעריל? - האָט בנימין איהם גע-פרעגט צוגעהענדיג צו זיין געלעגער, - אוודאי אַ וואַנץ האָט דיך גע-מוזט שטאַרק אַ ביס טאַן? אַ שרעק, וויפּיל דאָ איז וואַנצען, זיי האָבען אַ גאַנצע נאַכט מיך נישט געלאָזט אַ אייג צוטאַן, ערשט נישט לאַנג וואָס איך בין אַנשלאָפען געוואָרען.

- אַי - אַי, גיכער, לאַמיר גיכער אַנטלויפען! - האָט סענ-דעריל געשריגען נאָך אַלץ פּערדולט.

- גאָט איז מיט דיר, סענדעריל! וואָס רעדסט-דו? מילא מה רעש, אַז אַ וואַנץ גיט אַ ביס; דאַרויף איז זי דאָך אַ וואַנץ און דו ביסט אַ מענש. . .

סענדעריל האָט אַקעגען אַ פאַר מינוט אָנגעקוקט בנימינץ ווי צומישט, דערנאָך זיך אויסגעריבען די אויגען און געזאָגט מיט אַ זיפּץ.

- אוי, עס האָט מיר זיך געחלומט זעהר אַ שרעקליכער חלום: הלוואי דערפון זאָל זיך גאַרנישט אויסלאָזען.

- עט, מאַלי וואָס אַ מענשען חלומט זיך אַ מאַל, - האָט בנימין געמאַכט, - מיך האָט זיך היינט אויך געהלומט - עפּיס אַ פיפּערנאָ-טער קומט צו מיר געשווינד צו, קוקט מיך שטאַרק אָן און זאָגט צו מיר: איהר זייט עס רב בנימין פון טונעיאָדעווקע? קומט, זייט מוחל, מיט מיר אַהין, אַהין, אַלכסנדר מוקדון שטעהט דאָרט מיט זיין חיל און חלשט מיט אייך זיך צובעקענען. איך גיב מיך אַ לאָז, דער פיפּערנאָטער לויפט פאַראַוויס, איך נאָך איהם. „איהר לויפט, אַהן עין הרע, געשווינד ווי אַ פּייל אויסען בויגען, איך קען אייך גאָר נישט אָניאָגען“ הער איך עמי-צען שרייענדיג הינטער מיר. איך קעהר מיך אום און דערזעה אַלכסנדר מוקדון. אדוני מלך! שריי איך, חאַפּ איהם ביי דער האַנד, קוועטש און קוועטש, עס פאַרגעהט מיר אָבער פּלוצליים אין דער נאָז עפּיס אַ מיך שרעקליכער געשטאַנק טאַקי נאָר צום חלשען. איך חאַפּ מיך אויף און

פיהל אין דער האנד א צוקוועטשטע וואגן... מ'זאל עם ווערען! מ'זאל
שפ'י, כ'לעבען, דריי מאל אויס, סענדעריל, און פאָרנעס דיין הלום.
וואָס האָט דיר אַזעלכעס זיך געחלומט?

— מ'זאל, מ'זאל, מ'זאל! האָט סענדעריל בהמימות דריי מאל אויס-
געשפּיגען און דערצעהלט זיין הלום:

— מיר האָט זיך געחלומט, ווי איך געה מיר גלאַט אזוי אויף דער
נאָס און פאַרנעה מיר העט ווייט. פלוצליך ניט מען מיך פון הינמען
א האַפּ און מען וואָרפט מיך אין אַ זאָק אַריין, מען טראָגט מיך אזוי אין
דעם זאָק, מען טראָגט מיך, מ'רָאָגט, ביז מען האָט מיך ערגיץ עפּ'ס
פאַרמאָגען. איך פיהל, ווי עמיצער בינדט דעם זאָק אויף און דערלאַנגט
מיר אַ פאַטש, טאַק וואָס אַ פאַטש הייסט, אַז צוויי צייהן זענען מיר
אַרויסגעפאַלען. אַדאַס האָסטו דיר ערשט אַיין אַדאַרויף, הער איך
ווי מען זאָגט, אינגאַנצען וועל איך דיר סליקן שפּעטער". איך ניב
אַ בליק, מיין ווייב אין אַ ספּאַדיק שמעהט מיר אַקענען שטאַרק אין פעס,
די אויגען ברענען איהר ווי אַ העליש פייער און פּונ'ס מויל זעצט איהר
אַרויס אַ שוים. וואָרט נאָר אַביסיל, וואָרט, תכשיט מיינער, זאָגט זי
מיט אַ בייזען געלעכטער, איך וועל געהן געהמען די קאַטשערע און דיר
וויזען, וואָס פאַר אַ גאַט מיר האָבען". ווי זי געהט געהמען די קאַ-
טשערע, אַז מיינער האַפט די פּיס אויף די פלייצעס און אַוועק, אַוועק,
אַוועק, איך לויף, איך לויף און קום צולויפען אין עפּ'ס אַ קרעטשטע.
אין דער קרעטשטע איז פינסטער, גליטשיג, נישטאָ קיין נפש. איך
לעג מיך אין אַ ווינקעל, מאַך צו די אויגען און שלאָף. ווי איך שלאָף,
קומט דער זיידע רב סענדעריל, עליו השלום, צו מיר צוגעהן, זעהר
אומעמיג, מיט פאַרוויינטע אויגען אין זאָגט: אַסענדעריל מיין קינד, שלאָף
נישט, ווי גאַט איז דיר לויב, סענדעריל, שמעה אויף, שמעה אויף, סענ-
דעריל, סענדעריל, און לויף פון דאַנען אַוועק! אַוועק, סענדעריל, וואָהין
די אויגען טראָגען, דו ביסט אין אַ כּפּנה! איך וויל אויפשטעהן, אָבער
איך קען מיך נישט ריחרען, גלייך ווי מען האַלט מיך צו. איך געהט מיך
צום קאַפּ און מאַפּ אויף מיר אָן עפּ'ס אַ קאַפּקע. הע — הע, איך בין
נאָר נישט סענדעריל, איך בין, מחילה, נאָר אַ יודענע, אָהן אַ סיכּן
באַרד, מ'רָאָג עפּ'ס אַ מיין ייפּע און מיין בויך, מיין בויך, נישט פאַר
קיין יודען געדאַכט, מ'הוט מיר שרעקליך וועה! נישקשה, רופּט איינער
עפּ'ס זיך אָן, ביי אַ ערשטלינג געהט עס תמיד אַביסיל שווער צו. איך
פעמער, פעמער! שריי זיך אין אַיט ייגעס. אַיזו נאָר ניט פאַר מיינע

בחה, אָט, אָט פאל איך חלשות „א קולאק אין דער פאטיליזע אין דערצו זעהר א גוטע סגולה, דערמיט קען איך דיך מינטערן, זאגט דער פעטער, און לאזט מיר מאקי אראָב עטליכע קולאקעס. נא דיר פאר פריהער, פאר איצונד, אי פאר שפעטער.“—מאכט ער דערביי, דרעהט זיך אויס און ווערט פארשווינדען. איך ליג אין איינע צוהת, ליג און ליג, ביז נאָט העלפט מיר, איך גיב מיך אַ רים מיט גוואַלד און שמעה אויף. איך לויף צו גיך צו דער מיר. זי איז פארשפארט, איך קלאַפ, קלאַפ און קלאַפ, אומזיסט די מיה. פלוצלים שפרינגט די טהיר זיך אויף און ווי איך שמעל אַרויס אַ פוס, האַפּען מיך גולנים און פיהרען מיך אַוועק עפּים אין אַהיל. דאָרט נעהמען זיי אַרויס אַ חלף און ווילען מיך קוילען. ווי זיי האַלטען דעם חלף מיר אויפן האַלז, שריי איך: גוואַלד! לאָזט מיך האַטש אָבזאָגען ווידוי! אָט דאָס האַסט-דודיר, בנימין, מיין חלום, הלוואַ ער זאָל זיין צו גוטען.

— שפּיי אויס, סענדעריל, נאָך דריי מאָל, — האָט בנימין איהם אַעצה געגעבען, — און שלאָג דיר דיין חלום פונ'ם קאַפּ אַרויס, איבע-ריגענס, אויב דו ווילסט, שמעה אויף, ס'איז שוין טאָג, און זאָג עטליכע קאַפּיטעל תהלים.

סענדעריל איז מיט אַ זיפּץ אַראָב פון זיין געלענער, האָט אָבגע-נאָסען גענעלואאַסער, אָנגעטאָן זיין האַלאַטעל און אַרויסבעקומען זיין תהלים עבר-מיטש. עס האָט זיך אויפגעמישט דאָס צעהנטע קאַפּיטעל, ביז וועלכס ער האָט געהאַלטען און ער האָט מיט אַ אומעטיגען גינגן אָנגעהויבען:

וואָס שמעהסט-דו, זאָט פון ווייטען.

פאַרבארגסט-זיך אין שלעכטע צייטע?

זיין גינגנדיג איז געוואָרען טרויעריגער און ריהרענדיגער ווייטער

צפּיטל ביי די דאָזיגע פּסוקים:

ער זיצט אין ערגיץ אַ פערטאיעט ארט

אין שטילען טויט ער דעם עהרליכען דארט

די אויגען דרעהען איהם זיך היז אי צוריק

אויפ'ן ארמען האבען זיי אַ שטאַרקען קיק,

ווי אַ לייב אין זיין נארע לויערט אויך ער

ער לויערט צו האַפּען דעם ארמען אהער.

דערלאנגט דעם ארמען שוין מאקי א האם אבי מיט זיין נעיץ איציה נאר. א קלאפ:

זו סענדעריל האָט אָבערזאָגט תהלים, איז שוין געוואָרען דעכט
מאָג, אלע מענשען אין שטוב זענען שוין אויפגעשטאַנען. א גרויסער
סאַטמאָויר ווי אַקעסיל האָט שטאַרק געקאַכט אויפ'ן מיטש און דער עולם
האָט געטרונקען מהע. בנימינ'ן און סענדערלען האָט מען אויך געגעבען
צו גלעזלעך וואַרעמס. זיי האָבען אַביסיל ויך דערפרישט און פֿרעהליכער
געוואָרען.

י שטוב, וואָס פריהער אַביסיל איז זי געווען אַ ספּאַליע, דערנאָך
אַ משאַניע, איז פּלוצלים געוואָרען אַ קלייזעל. עס האָבען ויך פּערקאַ-
משעט אַרבעל, ויך ענטפּלעקט נאַקעטע יודישע אַרעמס: רויכגע, גלאַמע,
דאַרע, פּעטע, שוואַרצע, ווייסע, טונקעלע פּון אלערליי קאַלירען און
געשטאַלטען. אימליכער איז אַרײַן אין מלית און תּפּילין און געגעבען
אַ דאווען.

אונזערע צוויי יודען האָבען געדאווענט געשמאַק, ויך געפּיעסמעט.
געקריכט, געמאַכט הַנדלעך און פּיסקעלעך, ווי אמת צובראַכענע יודען,
זיי האָבען אוועקגעטענהיעט מיט'ן רבּונו של עולם אַליץ: מאַמעניו! פּאַטע-
רונניו! און שיהות געמאַכט אין דאווענן מעהר פּון אלע אַנדערע. נאָכ'ן
דאווענן האָבען זיי גענומען צו קעלעשקעלעך שלישי, אַ זופּ געמאַן פריהער,
ויך פּאַסמאַקעוועט און אויף דער נאָז זענען אַרויסגעטרעטען רויטגלאַנצעני-
דיגע ווייטפּערלעך, דערנאָך האָבען זיי געמאַכט צום גאַנצען עולם:
לחיים! לחיים! און צוגעוויינשעוועט: דער אויבערשטער זאָל אַ שוין רחמנות
האָבען אויפ'ן גאַנצען פּלל ישראל, געבעך! האָבען פּאַרגלאַנצט דערביי
די אויגען, געכאַן אַ שטילען זיפּן און אַרײַנגעגאַסען אין ויך דאָס קעלע-
שקיל. אַ סימן, דאָס זענען געווען נישט קיין פּראָסמע יודען, נאָר
פרומע, פּשרע, שענע יודען.

איבער פּון די דאָזיגע שענע יודען איז דערוויל אוועקגעגאַנגען
אין דער שטאָרט און האָט ויך דאָרט פּערזאַמט אַקעגען אַ פּאַר שעה.
זו ער איז צוריק געקומען, האָט דער חבר זיינער איהם אַרײַנגעקוקט אין
פנים, וואָס האָט בעשיינפּערליך געלויכט, און כּימדע זענען געווען זעהר
צופּרדיען. זיי האָבען געהייסען גריימען צום מיטש, ויך געגאַנגען וואַשען
און איבערגעקוקט פריהער די קיואַרט, ווי דער שטייגער איז פּון שענע
יודען, האָבען געבעטען אונזערע פּאַרשוניגען, זאָלען אויך ויך וואַשען און
מוהל זיין זעצען ויך מיט זיי אינאַינעם עפּים איבערצובייסען. ביים מיטש

זענען זיי געווען לוסטיג, האָבען געלויבט די בעל-הבית'סע פֿאַר איהרע גוטע מאַכלים און משונה פֿון איהר הנאה געהאַט. זיי האָבען זיך אַריינגעלעבט אין אַ שמייעם, גערעדט מפה דעם פֿלל יודען, ווי ס'איז שוין מאַקי צייט, זיי זאָלען, נעבעך, אויפגעריכט ווערען, פֿאַרוואָס קומט אַזא פֿאַלק, אַזאַ שיער פֿאַלק זאָל, נעבעך, אַזוי פֿערשוואַרצט ווערען? זיי האָבען זיך צולאָזט אין די שבחים פֿון די פֿנסת ישראל, געלויבט אין טאָג אַרײַן דאָס יודיש קעפּיל.

— וואָס קענען דען יודען נישט? אַלע חכמות פֿון דער וועלט, ווי דער מעלעגראַף, אַייזענבאַנד און נאָך אַזעלכע זאַכענישען געפינט מען נאָך גאַנץ לאַנג ביי יודען. 'נאָר דאָס אַלסדינג אָבער איז נאָך פֿון די קלייניג-קייטען. דער עיקר איז נאָר עפּים אַנדערש, דאָס פינטלע, דאָס פינע-לע—אַט וואָס דער עיקר איז...'

זיי האָבען זיך אַרויפגעהאַפּט אויף די אַפּיקורסים, אויף די היינטיגע מאָדע געלערענטע, פֿאַרשאַלמען זיי דאָס געבוי, געשפּיגען קלעק אויף זיי אינגאַנצען און אויף די שקאַלעס, וואָס מען לערענט דאָרט מרפּה-פּסול אָהן אַ הימעל.

— באַלד וועט מאַקי זיין אַ פרק משניות אַ רענדיל און אַ פֿראַ-שעניע אַנשרייבען אַ גילדען. אײ, איז היינט אַ וועלט, אַ שענע וועלט, כֿלעבען!...

אַזוי האָבען זיי אַלץ גערעדט און זענען איבערגעגאַנגען דערפֿון אויף אַ שמייעם מפה דער נסיעה פֿון אונזערע פֿאַרשוויגען.
— מיר ווינשען אַיך, האָבען זיי געזאָגט, השם-יתברך זאָל רוסן סאָן און ממלאַ זיין דאָס אַלסדינג, וואָס מיר בענעהרען אין אַיך צוועהען.

בנימין איז געווען אויף דעם זיבעטען הימעל פֿון אזא ברכה-דער-צו איז ער נאָך געווען, ווי זאגט מען עפּים, אביסיל פֿאַרלעקט. ער האט געעפענט אַ מויל און גערעדט פֿאַר פייער אי פֿאַר וואסער.
— וויססט איהר וואס, רב בנימין, רב מענדעריל? — האבען די יודען געזאגט צו צווייגען, נאכדעם אז זיי האבען זיך אויפגעהייבען פונ'ם מיט, — מיר וועלען זיך נוהג זיין כפשמות ווי פראסמע יודען. אזוי ווי זינזערע עלטערען האבען זיך נוהג געהען. נאך א וועג וועלען מיר זיך אַלע געדן אין מרחץ ארײַן, צופאַרען די בנינער. איהר וועט זיך מעגען דארט אבשערען אדער אבנאלען, איהר וועט, כֿלעבען, ווערען נאר אַ-דערע מענשען, און נאכ'ן מרחץ וועלען מיר זיך געהמען צו אונזערע

עסקים, אזוי מאקי, בנאמנות, אזוי וועט בפשטות מאקי זיין גוט, ס'איז אפשר אביסל נישט היינטטאָדיש, בוי די אפיקורסים מעג זיך א מרחץ אויסקומען עפּים ניט שען, נאר מיר זענען אבער נישט קיין געבולבעטע, אט לאמיר זיך נוהג זיין ווי אונזערע זיידעס פֿאַרזייטען.

פֿון א מרחץ זאגט זיך א יוד קיינמאל נישט אָב, דאס וואס א שענק פֿאַר די פּויערען, א טייכעל פֿאַר גענו אין קאמשיקעס, דאס איז אין הונד-דערט גראַדען נאך מעהר די באד פֿאַר א יודען. דעס טעם, וואס א יוד פֿיהלט אין א באד, קען עס קיין אומה ולשון נאר נישט פֿיהלען, די באד האט ביי איהם א גרויס שייכות מיט זיין רעליגיע, מיט זיינע אינווערדינסטע געפֿיהלען און מיט זיין פֿאַמיליען-לעבען, קיין יודישע נשמה ריהרט זיך נישט פֿונ'ם היטעל אריינצוקריכען ערניץ אין א בויך, מען קען זי נישט געהמען, איינבעמען דורך קיין שום זאך, ס'ירען נאר דורך א באַד. דא איז די הויפט-אנענטור, די צענטראַלע קאנטאר צווישען דעם היטעל מיט דער ערד, אירער א יוד ווערט נאך געבירען, אידער נאך עס ווארפט זיך אין איהם א אבר, ווייסט מען שוין פֿון איהם אין דער דאזיגער קאנ-טאָר פֿונ'ם בעדער מיט דער בעדערקע בוי דער טוקע-קע אין דער ביי טעלמאכערין, די נשמה יתרה שבת און יום טוב פֿיהלט אין זיך נישט אזוי א יוד, ווען ער שווינקט זיך פֿריהער נישט אָב אין באַד, אהן דעם איז ער עפּים אלטגענאקען, נישט פֿריש, קוקט אן א יודען פֿרייטאג קימענ-דיג פֿונ'ם מרחץ, ער בליהט, ער איז יונגער מיט עטליכע יאהר, דער יודישער פֿונק ברענט אין איהם און לייכט ארויס פֿון זיינע אייגען, אלע זיינע געפֿיהלען זענען עפּים שארפֿער, פֿרישער, דער ריח פֿון די געפֿילטע פֿיש און פֿון דעם איינגעפלעטען צימעס פֿאַרנעהט איהם ווי קצורת אין דער נאז, זי שמעקט, שמארעט און איז מקבל תענוג, עס זינגט זיך איהם עפּים אויפֿן הארץ, ער גיט קאנצערט אין טראַפּ, קנאקט ווי א סאלאווי שיר השירים, צופיעסטעט זיך דארט ווי א קינד, צופלאקערט זיך, צוהיצט זיך און איז האלב אויף יענעם עולם... אין באד קומט א יוד ווי אין א פֿאַטערלאנד, ווי אין א פֿרייער מדינה, וואו איטליכער האט אנליכע דעה, וואו עס שטעהט פֿאַר איהם פֿרי צו דערנריכען נלייך מיט אַנ-דערע אַ הויכע שטופּע—ארויפֿקריכען אויף דער אויבערשטער באַנק, דערמינטערן זיין פּעראומערטע נשמה, האטש אויף א שעה אויסנלייכען זיינע בייגער און אראַבגעווארפֿען פֿון זיך זיין געקיל דאנות און יסורים. אַט וואָס אַ באד איז ביי יודען

דעריבער איז דער פלאן פֿון אין-מרהי-געהן אונזערע פֿאַרשיינען

געווען שטארק לרבוין. זיי האָבען נישט געמאַכט קיין גרויסע הביות
און אין עטליכע מינוט אַרום זענען זיי שוין געגאַנגען מיט די צוויי
שענע יודען.

אונזערע פאַרשוניען האָבען זיך פאַרגעשטעלט אַ באַד, ווי געוועהנט-
ליך אַ מרחץ איז אין די יודישע שטעדטלעך, עפיס אַ מין בנין, שוואַרץ,
פערשמירט פון דרויסען, באַרג אַראָב ערגיץ אין אַ העק מיט אַ
שווערען צוטריט אַהינצו אויף שמאַלע צובראַכענע קלאַטקעס: און אַז
די יודען זענען צוגעקומען צו אַ שענער דריי-גאַרענדיגער מויער,
סאַמע אין דער מיט גאַס, און געזאָגט: „אַט דאָס איז די באַר“,
האָבען זיי פערריסען די אויגען און געקוקט שרעקליך פערוואונדערט.

— איהר זענט נאָך טאַקי גאַר אמתע פריצען, — האָבען די
יודען פון זיי געשפּאַסט, — קומט, זייט מוחל אַריין, אינוועניג, וועט
איהר נאָך עפעס שענערעס זעהן.

אַריינקומענדיג אין דער פאַרצימער האָט אונזערע פאַרשוניען פער-
שיינט אין די אויגען דער געמאַלטער פּאַל מיט די אויסגעשפּרייטע
סטעזשקעס. עס האָט זיי זיך אויסגעדאַכט, אַז זיי זענען אין דעם פער-
צויבערטען שלאָס, וואָס אין בבא-מעשה און אין טויוזענט מיט איין נאַכט,
באַד וועלען פרינצעסינס, בת-מלכות זיי מקבל פנים זיין. זיי וועלען זיך
דאָ וואויל טאָן און לעבען אויף וואָס די וועלט שטעהט. נאָר אנשטאט
די בת-מלכות איז צוגעגאַנגען צו זיי אַ סאָלדאַט מיט אויבעלעך און האָט
שען-פיין זיי געלאָזט בעטען זיך אויסצוטאָן.

— טהוט זיך, זייט מוחל, אויס—האָבען די שענע יודען צו זיי
געזאָגט, — מיר וועלען דערווייל אריינגיין אַהין בעצאָהלען באַד-געלד.
נישקשה, איהר וועט דאָ האָבען אַ גוט שוויצבעדל.

אַז אונזערע פאַרשוניען האָבען זיך אויסגעטאָן, האָבען זיי פערנו-
מען זייער פעקיל זאַכען, ווי דער שטייגער, איו, אויסצופרודען עס. קיין
טויך העמדער האָט אין זייער גאַרדעראַבע זיך נישט געפונען, זיי האָבען
אַוועקגעטראָגען אַ העמד עטליכע וואָכען. עס פאַרשטעהט זיך, אַז עס
האָט זיי, נעבעך, געביסען און דאָס פרודען איז זיי געווען טאַקי נייטיג
אין לעבען אַריין. נאָר דער סאָלדאַט האָט ביי זיי אַוועקגענומען די זאַ-
כען און זיי אַריינגעפיהרט אין אַ חדר אַריין. דער חדר איז געווען אויס-
געמעבלט מיט ביינקלעך, אַרום אַ גרויסען טיש זענען דאָרט אויף שטולען
וועזענען מענשען פיין אָנגעטאָן. אונזערע פאַרשוניען האָבען זיך אַרומגע-

קוקט אין אלע זייטען, זיי איז שטארק קשה געווען, וואו גיסט מען דא אויפן שטיין און וואו וועלען זיי דא שוויצען?

— צי טוט זשידאָוסקי באַניאָ? — האָט סענדעריל אַ פּרעג געטאָן נאָכדעם, אַז בנימין האָט איהם אַ שטורך געגעבען און איהם געהייסען נישט מאַכען דאָ קיין פּיל שיהות און פּרעגען.

איינער פון די לייט, וואָס אַרום טיש איז צוגעגאַנגען, האָט אָנגעקוקט אונזערע נאָקעטע פאַרשויןען, וואָס זענען, נעבעך, געווען דאָר, אויסגעדייווערט. אָהן אַ לויט פּלייש. נאָר הויט און ביין, און געמאַכט מיט זיי עפיס אַ שמועס אויף מאַסקאַווִיטערש.

— האָ, וואָס זאָגט ער דאָ עפיס, סענדעריל? — האָט בנימין געפּרעגט.

— איך זאָל דאָס אָנהויבען פאַרשטעהן אַ וואָרט! — האָט סענדעריל געענטפּערט און געמאַכט מיט די אַקסלען, — נאָט איין, שטיינס-געזאַגט, אַ לשון! עפיס זאָגט ער אַלץ: בילעט, בילעט.

— אַ — אַ, נאַרעלע, — האָט בנימין זיך אָנגערופּען, — וואָס פאַרשטעהסט דו דאָ נישט, נאַרעלע? דאָס איז דער בעדער, ער פּאָ-דערט ביי אונז אַ בילעט, וואָרום אין אַזאַ באַד מוז מען געהן אויף בילעטען. זאָג איהם, אַז די יודען האָבען שוין דאָך דאָ פּריהער בצאַהלט פאַר אונזערע בילעטען.

— יאַק-זשע, פּאַני, טייַע זשידקי אַוושע דאָלי טוטעטשקאַ זאָ... — האָט סענדעריל אַ רעד געגעבען און איז פּלוצליים געבליבען ווי דערוואָרגען, נישט געקענט אויספיהרען וואָס ער האָט געוואָלט זאָגען.

— אַ בילעט, פּאַני, ס'טייטש, זשידקי, להבדיל, פּאַני, זאַפּלאָ-טיל! — איז בנימין אַרויס אויף זיין לשון און האָט דערקלערט די זאָך גאַנץ קלאָר, קורץ און שאַרף.

דער דאָזיגער מענש, וואָס איז פּריהער צוגעגאַנגען צו אונזערע פאַרשויןען, האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנד און מען האָט זיי באַלד אַריינגעפיהרט ווייטער אין אַ חדר, וואָס דאָרט איז מען, כּפּי זייער מיינונג, מחויב געווען, אַ פנים, צושוויצען געשמאַק...

אַז מען האָט בנימין און סענדערלען שפּעטער אַביסיל מיט אַ צייט אַרויסגעלאָזט אויף דער גאַס, איז שווער געווען זיי צודערקענען, אַזוי פאַרענדערט זענען זיי, נעבעך, געוואָרען: אַבגעגאַלט פון פאַרענט, אָהן

בערד, אהן פאות, זיי אויגען פאררעהט, נאר גלעזערנע אויף דעם
שטערען קאלטע גרויסע טראפען שווייס, א וואלקען, א חמארע אויפ'ן
גאנצען פנים, איינגענורעט, איינגעהויקערט, מיט א ציטער איבער דעם
גאנצען לייב, און ארום זיי סאלראטען.

אויפ'ן הימעל האט זיך אנגערוקט א שווארצע פינפטערע חמארע.
א בליץ האט מיט אמאל בעליכטעט די דאוניע קאמפאניע, באלד דארויף
האט א דונער געגעבען שרעקליך שמארק, אז אלע זענען פערציטערט גע-
ווארען. עס האט זיך אויפגעוויבען א שטורעמווינה, רעדלעך שטויב האבען
זיך געטראגען ווי די רוחות, פערחאפט אויפ'ן וועג מיט, שטרוי, בלעם-
לעך אי שטיקלעך פאפיר, אלע אינאיינעם האבען געטאנצט עפס א
משוגענעם טאנץ און זיך געדריעהט, געדריעהט אלץ אין דער הויך ארויף
ארויף... די טשערעדע פונים פעלד איז געלויפטן אומרוהיג מיט א גע-
שרי און א רעווען, ווי א סמאיע הונגעריגע וועלף וואלטען זי נאכגעיאגט.
עס האט געשטורעמט, געבליצט, געדונערט גלייך ווי דער אויבערשטער
איז שמארק אויפגעבראכט געווארען אויף דער זינדלער ערד און אויף
אלסדינג וואס דא געהט פיר, ער האט זיך אנגעחאפט ביים קאפ, גע-
בליצט מיט זיינע צאנדריגע אויגען, געהילכט און געשריגען, אי, איז
מיט זיין דונערדיגען קול, עס האט צום-לעצט א זעץ געטאן משונה
א שרעקליכער דונער, פון הימעל האט אראבגעקאפעט ווי טרעהרען
גרויסע טראפענס דענען, וואס אין זיי האבען זיך אויסגעמישט טראפען
נויף-שווייס און בלוטיגע טרעהרען פון אונזערע בירנע, אומגליקליכע
פארשוניגען...

אך, בנימין און סענדעריל האבען נאר נישט געוואוסט, אז נישט
דוקא אין דער סוכר איז א סכנה צו רייזען מחמת די זיילדע שלעק.
עקרישען, פיפערנאטערען און חיות-רעות וואס דארט, נאר דא אין די
מקומות, דא איז ערשט די גרעסטע סכנה! יענע צייט, ווען אונזערע
פארשוניגען האבען געוואנדערט, איז געווען די שווערע, פינפטערע-
ביטערע צייט — די צייט, ווען איין יוד האט געזוכט צו דערטאפען
דעם אנדערען און

זיי א לייב אין זיין נארע געלויערט האט אויך ער
געלויערט צוזאמען דעם בעזפאספארטנע אהער
און איהם אבגעבען פאר א פוימענע, א קרכן פאר זיינע, ארער

מסעות בנימין השלישי

פאר יענעמס קינדער ! אַך, אונזערע פאַרשוינען, נעבעך, האָבען נישט
געוואוסט, אַז זיי געפינען זיך שוין טאַקי אין דער מדבר, צווישען
וויילדע בעשעפעניש אי חיות רעות. און די צוויי שענע, פשרע יודען
זענען גאָר פיפערנאָטערען !

דאס דרייצעהנמע קאפיטעל:

זילבער זענען, געבעך, אונזערע נוסעים געווארען.
אימליכער קען זיך כשער זיין די שלעכטע לאגע פון אונזערע
בידע פארשוניען, ווי פינסטער און ביטער זיי איז, געבעך, געווען, כיד
גערשפארען עס צו שילדערן.
די ערשטע צייט זענען זיי געווען ווי צומישט אין האַבען להלוטין
נישט פערשטאנען, וואָס מיט זיי טהוט זיך אוינס. אלסדינג איז פאר
זיי געווען פרעמד, אי די סבאַרנע, אי די סאַלדאַמען, אי דער לשון און
די אלע זאכען, וואָס טען האָט זיי געהויסען כאָן. דער שינעל איז אויף
זיי געאַנגען ווי אַ מאַרבע, ער האָט אויסגעזעהן מאַקי נאָך ווי אַ יפע.
און דאָס הימעל, משהיינס-געוואָנט, איז געלעגען אויף זייער קאפּ נאָך
זיי אַ קאַפּע. אַנקוקענדיג זיי האָט זיך געדאַכט. עפּים איז עס אינגאָר ען
נאָך אַ אַגשטעל, עפּים האַבען צוויי יודען זיך פאַרשטעלט און כאַבען חזק
פון די אלע זעלנער, קריטען זיי זיך נאָך און ווייזען פאַר אימליכע נאַכץ
פריי, ווי נאַריש, משהיינס-געוואָנט, זיי אלע זענען מיט זייער אַלץ-ימ
אַינגאָדער. אַזאָך-און-וועה צום ביקס, געבעך, וואָס ער איז אַריינגעפאַ
לען צו אונזערע פאַרשוניען. ביי זיי אין די הענד האָט ער נאָך גיט גע-
האַט דאָס פנים, אַקראַט ווי אַ קאַטשערע אין די הענד פון אַ מאַנסכיל,
וואָס פאַרעם זיך אין קיך ביים פריפעטשעק. ביי דער אומשעניע פלעגען
זיי אַבאַרביימען אַזעלכע שטוקעס מיט די הענטלעך און די פיסלעך, אַ
סאין געווען נאָך אַ ריינע קאַטעריע.

אין קלעפ, פארשטעהט זיך, זענען זיי נישט זשערנע געווען, נאָר וואו איז דען, זאָגט מען, אין דער וועלט עפיס אַ צרה, וואָס דער מענש זאָל מיט איהר נישט געוועהנט ווערען? נישט נאָר דער מענש, אפילו אַנדערע בעשעפעניש ווערען אויך געוועהנט. בעדאָרף מען מעהר פריי ווי אַ פויגעל איז, פונדעסטוועגען אַז מען פאָנגט איהם און מען זעצט איהם אַריין אין אַ שטייגעלע, געוועהנט ער זיך צו ביסליך, הייבט אָן צופיקען קערנער מיט אַפעטיט, שפּרינגט און זינגט פרעהליכע לידער, גלייך ווי די גאַנצע וועלט מיט איהרע פעלדער און וועלדער און פאַר איהם דאָ אין דעם ענגען שטייגעלע. אונזער סענדעריל האָט ווייטער, ווייטער טאַקי אָנגעהויבען מיט זיין לאַגע זיך צוגעוועהנען. פלעגט זיך גוט צוקוקען צום מושטיר פון די זעלנער און פריווען נאָכמאַכען זייערע אַלע שטוקעס אויף זיין שטייגער. ס'איז געווען אַ פרייד צו-צוועהן, ווי סענדעריל פלעגט אָפט פאַר זיך אַריין איבער-חזרין דעם מושטיר, זי אויסציהען גלייך ווי אַ סטרונקע, פערריסען דאָס קעפּיל, אָנבלאָזען די פּיסקלעך ווי אַ גבור, הייבען פּיסקלעך און געהן אַ מאַרש נאָר טאַקי ווי אַ אָנגעבלאָזענער אינדיק, פלעגט זיך דרעהען, דרעהען און לסוף פאַרפלאַנטען די פּיסקלעך און פאַלען. נאָר אַקעגען זשע בנימין אָבער – ער האָט מיט אַזעלכע זאַכען בשום אופן נישט געקענט זיך געוועהנען, ער איז געווען בטבע איינער פון יענע מיני פייגעל, וואָס הייסען וואַנדער-פייגעל, דאָס הייסט אַזעלכע, וואָס זייער טבע איז אַלע יאָהר סוף זומער אַוועקצופליהען און איבערווינטערן דאָרט אין די ווייטע וואַרעמע מקומות. די טבע צו וואַנדערעווען מאָנט אַזאַ מין פויגעל אַזוי שטאַרק, אַז באַם מען האַלט איהם דענסטמאָל געפאַנגען אין אַ שטייגעל, איז איהם נישט ניהא דאָס לעבן, ער עסט נישט, טרינקט נישט, ער דראַפעט זיך אויף די גלייכע ווענט און זוכט ערגיץ עפיס אַ שפּאַלט אַנטרונען צו ווערען. די נסיעה אַהין אין יענע ווייטע מקומות, וואָס האָט ווי אַ זלידנע זיך איינגעגעסען אין בנימינס קאַפּ, וואָס איז איהם געוואָרען די צווייטע נאַטור, וואָס צוליב איר האָט ער אַוועקגעוואָרפען ווייב און קינדער – די דאָזיגע נסיעה האָט איהם נישט געלאָזט דוהען קיין רגע, האָט איהם געבויערט, געפיקט דעם קאַפּ, זי האָט אין איהם געבורטשט און אַלץ געשרייגען: בנימין, געה ווייטער! געה ווייטער, ווייטער! דערווייל איז אַוועקגעגאַנגען אַזוי דער ווינטער און אונזער בנימין, צעבעך, האָט זיך שטאַרק געמוטשעט.

איינמאָל אין אַ שטענעם טאַג נאָך פּסח, אַז סענדעריל האָט

בינו-לבין עצמו זיך געמושטירט, איז בנימין צו איהם צוגעגאנגען מיט
אזא שמועס:

— כ'לעבען, סענדעריל, דו ביסט אַ יונגעל! דו שפילסט זיך און
מאַכסט עפּיס אַזעלכע קונצען ווי אַ קונדעס. וואָס קען דערפּון, איך
בעט דיך, דער תּכּלית זיין? פּאַרגעס גאָר נישט, אַז דו ביסט, ברוך
השם, אַ בעווייבטער, דערצו נאָך אױך עפּיס אַ יוד, היינט צו וואָס פּאַר-
נעהמסט-דו זיך מיט אַזעלכע זאַכענישן און לעגסט דרינען דעם גאַנצען
קאַפּ דיינעם אַרײן? למאי נפּקא מינה, צי מיט דער לינקע צי מיט דער
רעכטע פּוס קרוגאַם, ווי זיי רופּען עס דאָרט עפּיס, וואָס מעכט עס אויס?
— ווייס איך? — האָט סענדעריל געענטפּערט, — מען הייסט

קרוגאַם, זאָל זיין קרוגאַם, וואָס פּאַר אַ דאגה איך האָב.
— און אונזער נסיעה, זאָג נאָר, האָסט-דו שוין פּאַרגעסען? גוואָלד,
אונזער נסיעה, אונזער נסיעה אַהין, אַהין... לינדענוואָרעם, מוילאייזעל,
פּיפּערנאָטער! — האָט בנימין גערעדט צוקאַכט.
— מאַרש, מאַרש, מאַרש! — האָט סענדעריל געמאַכט און
געוויבען פּיסלעך.

— אַז אָך און וועה צו דיר, סענדעריל, און צו דיין מאַרש!
פּע, מעגסט זיך, כ'לעבען, שעמען! זאָג מיר נאָר בעסער, קונדעס
איינער, וועלען מיר מאַכען אונזער נסיעה?
— פּון מיינטוועגען אָך! — האָט סענדעריל געענטפּערט, —
אַבי מען וועט אונז נאָר לאָזען.

— וואָס טויגען מיר זיי און וואָס בעדאַרפען זיי אונז האָבען?
האָט בנימין זיך אָנגערופּען. — אַדרבה, סענדעריל, זאָג אַליין ביי דיין
יודישקייט, אַז באַם דער שונא זאָל, חס ושלום, קומען, וועלען דען
אַזעלכע צוויי איהרע ווי מיר זיך קענען שטעלען איהם אַקעגען? און אַז
דו וועסט איהם טויענט מאָל זאָגען, געה דיר אַוועק, אלא נישט מאַך
איך פּוי, פּוי! וועט ער דען דיך הערען? פּאַרקעהרט, ער וועט דיך
נאָר אָנחאַפּען און דיין גליק וועט זיין, אַז דו וועסט לעבעדיג פּון זיינע
הענד אַרויס. גלויב מיר, כ'לעבען, ווי איך זעה, זענען מיר דאָ אינ-
גאַנצען איבעריג, זיי וואָלטען גערן געווען אונזערער פּטור צו ווערען. איך
האָב אַליין געהערט, ווי דער עלטסטער האָט זיך איינמאַל אויסגעדריקט,
אַז מיר זענען טאַקי נאָר אַ אַנשיקעניש, ווען עס זאָל אין איהם געווענדט
זיין, וואָלט ער אונז שוין לאָנג אַרויסגעטריבען צו אַרדי שוואַרצע יאָהר
און באַמת טאַקי, וואָס טויגען מיר זיי? איך זאָג דיר, סענדעריל, בפּירוש,

אז דאָס איז גאָר לכתחלה געווען אַ קרומע זאָך, נישט קיין גלייכער שידוך.
 מיר טויגען זיי נישט און זיי טויגען אונז נישט. די יודען, וואָס האָבען
 אונז אין זייערע הענד אַריינגעגעבען, האָבען זיכער געמוזט זיי דערצעה-
 לען אויף אונז, אַז מיר זענען ווילדע גבורים און קענען טכסיסי מלחמה,
 טאָקי וואָס קענען הייסט. מילא וואָס זענען מיר שולדיג, אַז די יודען
 האָבען זיי אָבגענאַרט? למאָי אונז האָבען די יודען אויך מיאוס אָבגע-
 נאַרט. מיר זענען דאָך גאָר מיט דער דעה אַהער געקומען עפיס צונופמאָ-
 כען און לאָזען זיך ווייטער אין וועג אַריין. פון טכסיסי מלחמה איז פלד
 קיין מדובר נישט געווען, איך וועל שווערען אַפילו אין טלית און קיטעל,
 אַז דערפון האָט מען אַפילו נישט מזכיר געווען. גלאַט האָפעניש-גילטיניש
 איז דאָך פשוט שוין קיין יושר נישט, הערט דאָך שוין טאָקי אויף אַלס-
 דינג! קורץ, זיי זענען נישט שולדיג, וואָס מען האָט אונז אָבגענאַרט,
 און מיר זענען אויך נישט שולדיג, וואָס מען האָט זיי אָבגענאַרט—שולדיג
 זענען דאָ גאָר די יודען, די ליגנער, די פלבוניקעס, וואָס האָבען ביידע
 צדדים אָבגעליגנערט. די יודען, סענדעריל, די יודען, זיי אַליין זענען דאָ
 טאָקי אינגענאַצען שולדיג, קיינעם בעדאַרף מען אין דער זאָך ניט בע-
 שולדיגען, גאָר די יודען, די יודען און גאָר אַ מאָל די יודען!...
 — מילא וואָס ווילסט-דו, בנימין, זאָלען מיר טאָן? — האָט
 סענדעריל געפרעגט.

— איך וויל, האָט בנימין געענטפערט, מיר זאָלען זיך לאָזען ווייטער
 אויף אונזער נסיעה. אויס פלד און ווייטער אַ מויד! מיר דאַכט זיך, אַז
 קיינער וועט אונז דאָס נישט פאַרוועהרען, הן על פי דין והן על פי יושר
 טאָהר קיינער נישט אונז פאַרהאַלטען. אַי וואָס, דו האָסט מורא, טאַמער
 וועט מען אונז פאַרט נישט לאָזען איז דערצו אַ פראָסטע תרופה, מיר
 זאָלען פונדאַנען שטילדערהייט אַוועקגען. וועמענס עסק איז דאָס ביי
 אונז צו וויסען? געזעגענען זיך בעדאַרפען מיר מיט קיינעם נישט.
 — איך מיין אויך אַזוי, אַז געזעגענען זיך איז אַ איבעריגע
 זאָך. האָט סענדעריל געמאַכט, להי אַז מיר זענען פאַר-אַ-יאָהרען
 אַוועקגעגאַנגען פון דער היים און קיינעם נישט, אַפילו ווייב און
 קינדער נישט געזאַגט האָטש גאָ... טעבי!

פון דעם דאָזיגען שמיצט אָן האָבען אונזערע פאַרשויענע אָנגעהויבען
 טראַכטען ווידער פון זייער נסיעה און זיך אַלץ מישב געווען, ווי צו
 מאַכען פליטה. און בינימינן האָבען זיך שטאַרק צושפילט די געבליטען,
 ער איז געווען שרעקליך אומרוהיג און אַרומגעפאַדעט צוקאַכט, ווי אַ הוהן

זואם וויל אין וועסנע זיך זענען אויף אייער: ער איז געווען אזוי פאר-
 טיפט אין זיינע געדאנקען, אז ער האָט נישט געהערט, נישט געזעהן,
 וואָס אַרום איהם טהום זיך. איז פֿאַרביי איהם דורכגעגאנגען עפּים אַ עלט-
 סטער, האָט ער מחמת צומראַגענקייט נישט אַראָבענומען דאָס היטעל;
 האָט ער געהאַפּט אַ פּאַטש אָדער אַ זעץ אין דער פּאַטליצע, האָט ער
 אָפּילו זיך נישט פֿאַרקרימט, גלייך ווי נישט איהם מיינט מען; האָט מען
 צו איהם גערעדט עפּים אין עניני-המושטיר, איז איהם נישט אַריין אָפּילו
 אין דער לינקע פּאה, ער האָט געהערט דאָס וכדומה אַזעלכע זאַכען
 אַקוראַט ווי אין טשערנאָוויטש די מגילה. ער האָט אין זינען געהאַט
 נישט מעהר ווי די נסיעה און דער קאַפּ זיינער איז געפּלוניגען
 ווייט, ווייט!

איינמאָל שפּעט ביי דער נאַכט, אז אַלע זעלנער אין דער קאַזאַרמע
 האָבען געשטאַק געשלאָפּען, איז בנימין אויף די שפיץ פינגער צוגעגאַנגען
 צו מענדערלס געלעגען.

— מענדע — ביסט פּאַרטיג? — האָט בנימין שטילערהייט

געפּרעגט.

מענדעריל האָט אַ שאַקעל געטאָן מיט דעם קאַפּ, אָנגענומען
 בנימין'ן פּאַר דער פּאַלע און זענען ביידע שאַ קיטש אַרויסגעגאַנגען
 אויפּן הויף.

אין דרויסען האָט געבלאָזען אַ וואַרעם ווינטעל, שטיקער שוואַרצע
 אַ בריוונבלויע וואַלקענס האָבען זיך געטראָגען אין דער הויך און זיך גע-
 צויגען איינע נאָך די אַנדערע, גלייך ווי מויוזעמער טשימאַקעס געהען
 דאָרט מיט אָנגעלאָדענע פּוהרען סחורות, און יאָגען זיך ביי צייטענס אָנצו-
 קומען אין הימעל אויף דעם יריד. די לבנה איז ווי אַ פּריקאַזשיק אויך
 געגאַנגען מיט דעם דאָזיגען משונה-לאַנגען צוג פּלעגט אויף אַ מינוט
 נאָר אַרויסשטעקען דעם קאַפּ, אַ קוק טאָן וואָס טהוט זיך אין דרויסען,
 דערנאָך ווייטער אויף אַ היבשע צייט זיך בעהאַלמען און געלעגען איינ-
 גענורעט דאָרט ערגיץ אונטער אַ וואַלקענדיגען לאַנטוך. שוואַרץ אָבנע-
 שמירט ווי מיט סמאָלע.

אונזערע פּאַרשיגען האָבען אין דער פינסטער זיך געלאָזט געהן
 איבער דעם הויף און שטילערהייט צוגעגאַנגען צום פּלייט. זיי זענען
 אַרויפגעקראַכען אויף אַ באַרג מיט האַלץ און פּון דאָרט איז זיי שוין
 גרינג געווען אַרויפצוקלעמערן אויפּן פּלייט. פּלוצליים האָט מענדעריל זיך
 אַ האַפּ געטאָן און געזאָגט בנימין אין אויער אַריין:

— אך, בנימין, איך האָב פאָרגעסען די מאָרבע! זאל איך מיך אומקעהרען געהמען די מאָרבע?

— חלילה! — האָט בנימין געכאַכט, — אומקעהרען זיך איז אַ סיאָסע זאָך. אַז נאָט העלפט אַמענשען, העלפט ער איהם אויך אויף אַ מאָרבע.

— עס קומט מיר איצט פיר, האָט סענדעריל געזאָגט, וואָס דער זיידע, רב סענדעריל עליו השלום, האָט מיך געוואָהרענט אין הלום: שמעה אויף, סענדעריל, האָט ער געזאָגט, און לויף פונדאָסען אוועק וואָס די אויגען טראָגען! הלוואי זיין זכות זאל אונז איצונד ביישמען, ער איז געווען מאַקי מיטן פולען מויל אַ יוד, גאָר אָהן שום מלאכות. די באַבע, עליה השלום, פלעגט אַלץ דערצעהלען....

גאָר איידער סענדעריל האָט זיך גענומען צו דערצעהלען, וואָס זיין פאָבע פלעגט אַלץ דערצעהלען פון זיין זיידען, האָט זיך געלאָזט הערען אַ קול פון אַ זעלנער. וואָס איז דאָרט איז דער זייט געשמאַצען אויף דער וואַך.

אונזערע פאַרשוויגען האָבען זיך צוגעטולעט צום פלייס, אַיינגעהאַל-סען דעם אָטהעם, געלעגען שטיל, קיין ריהר זיך נישט צוטאָן, און אויסגעוועהן ווי צוויי גרויסע אַלטע שמאַטעס. שפעטער אביסיל, אַ ס'איז ווידער געוואָרען רוהיג-שטיל, האָבען די דאָזיגע שמאַטעס אַרויסגעוויזען אַ סימן פון לעבען און פאַמעליך זיך אַראָבגעלאָזט פונים פלייס. זיי זענען געקראָכען אויף די הענד און די פיס און זיך גערוקט פאַמעליך אַלץ ווייטער ווייטער, ביז נאָט האָט זיי געהאַלפֿען אויסצומיידען דעם זעלנער, וואָס אויף דער וואַך, און אַרויסצוקריכען אין אַ געסיל. אונזערע פאַרשוויגען האָבען זיך אויפגעשטעלט אויף די פיס, געשטאנען אביסיל צו האַפֿען דעם אָטהעם און זיך אָנגעקוקט פֿרעהליך מיט פייערדיגע אויגען.

— די באַבע, עליה השלום, פלעגט אַלץ דערצעהלען, — האָט סענדעריל אָנגעהויבען צוויידען, — ווי דער זיידע, רב סענדעריג עליו השלום, פלעגט בחייו אַלץ דיינקען פֿאָהרען קיין ארץ ישראל, פֿאַרן טויט האָט ער זיך אויפגעזעצט און געזאָגט מיט די ווערטער: אויב איך האָב נישט זוכה געווען ביי נאָט פֿאָהרען קיין ארץ ישראל, בין איך בטוח, אַז איינער פון מיינע קינדער וועט דאָרט זיין. דאָס האַרץ מיינע זאָגט מיר איצט, אַז דאָס האָט ער געמיינט מיך. הלוואי פון מיין מויל און נאָטס אויערען אַריין.

גאָר פון סענדערילס מויל אָבער איז גאָר אין אַנדערע אויערען

אריין! קיים וואָס מענדעריל האָט אַרויסגערעדט דעם וואונש זיינעם, האָט פּלוצלים איינער אויף מאַסקוויטערש זיי אַ פּרעג געגעבען: ווער איז דאָס און אז ער האָט נישט בעקומען קיין ענטפּער, איז ער געשווינד צוגע-גאַנגען און ווייטער געפרעגט.

די לבנה האָט, צום שליםמול, אַרויסגעשטעקט דעם קאַפּ פּון אזוי-טער אַ פינסטערען שטיק חמאַרע און בעלויכטען אונזערע בירנע פּאַרשווינען, וואָס זענען געשטאַנען אָהן לשון, טויט ווי די וואַנד, און דעם עלטסטען זייערען, וואָס האָט זיך שרעקליך געבייזערט, געמאַכט מיט די הענט און זיי געבעך, געגעבען אין מאַטען און אין דער מאַמען אַריין.

אין עפּליכע מינוט אַרום זענען אונזערע פּאַרשווינען געזעסען ווי אַרעסטאַנטען דאָרט אויף דער הויפטוואַכטע!

ס'איז גאָר נישטאָ אַזעלכע ווערמער צובעשרייבען די שרעקליכע יסורים, וואָס אונזערע פּאַרשווינען האָבען געפיהלט זיצענדיג אין גע-פענגעניש. זיי זענען, געבעך, אַראָב שטאַרק פּוּנ'ס פנים און געוואָרען פּשוט אויס מענשען. מענדעריל האָטש פּלעגט נאָך שלאָפען און שלאָ-פענדיג האָט ער וועניגסטענס עפּליכע שעה נישט געפיהלט די ביטערע צרות, [ער פּלעגט נאָך אַ מאָל האָבען אַ נומען חלום, דער זידע רב מענדעריל האָט עפּים אָנגעהויבען עפּשערס זיך צוועהן און געטריבען מיט איהם שפּאַס, ער פּלעגט קיינמאָל נישט קומען לעדיג: אַ מאָל איז ער געקומען מיט אַ פּיילענבויען, מיט אַ שווערדיל אָדער מיט אַ המנע-קלעפּיל, פּלעגט אַ קניפּ געבען דעם אייניקעל ביים בעקעלע און זאָגען מיט אַ שטייכעלע: נאָ דיר, קונדעסיל, טשאַטשקעלעך! שפּיל זיך, שקאַץ, דערמיט, מאַך פּוּי, פּיף, פּאַף, מענדעריל! ... און אַ מאָל איז ער געקומען מיט אַ דריידעל, זיך געזעצט שפּילען מיט זיין ליבהאַרצעדיגען מענדערויגן. מענדעריל האָט גערעהט, גערעהט, גערעהט, געמאַכט גי און געוואונען ביים זידען אַ גראָשען ... גוט איז דעם מענשען אי אַ נומער חלום. די וועלט אינגאַנצען איז דען נישט אַ חלום? בנימין אָבער האָט דאָס אויך נישט געהאַט, עס האָט פּון איהם זיך אָבגעטאָן דער שלאָף. ער איז געווען משונה צוטראָגען און דאָס בלוט האָט אין איהם געקאָכט ווי אַ קעסעל. ער האָט געזעהן דורך דעם פענסטער, די זון שיינט גאָר מוחיה, דאָס גרינע גראַז וואַקסט און שפּראַצט, ביטער צווישען וואונדער-שען, מענשען געהען, לויפען אַהין און אַהער און פּיינעל פּליהען פּריי אין הימעל. איצונד איז די רעכטע צייט צו וואַנדערע-זיין גאָר ער זיצט אָבער פּערשפּאַרט און קען זיך נישט לאָוען אויף

מסעות בנימין השלישי

זיין נסיעה. ער פלעגט אויך אונטערשפרינגען פאר גרויס ענמת נפש, זיך
האפען ביים קאפ, ארגמלויפען צודולט און שרייען, רעדען מיט גלויב
גוואלד! וואס האב איך זיך נעמאן? גוואלד, גוואלד! וואס האב
זיך צו טוהן?

דאָס פּערצעהנטע קאַפיטעל.

אויס פֿלֶה — ווייטער מויד.

אין דער וואָיענער קאַנצעלאַריע זענען שפּעטער מיט עטליכע טעג, נאָך דער מעשה מיט אונזערע פּאַרשויען, געזעסען אַ סך אָפיצירען אין דער פּאַלנער פּאַרמע, צווישען זיי דער יענערעאל מיט דעם פּאַלקאָוויק, אין דער זייט נעבען דער טיהר זענען געשטאַנען צוויי זעלנער מיט אַראַפּ-געלאָזענע קעפּ און האַבען אויסגעזעהן ווי אַ מויד, וואָס מען נעהמט אַרויס פון אַ לאַדעשקע זויערמילך. די אָפיצירען האַבען געקוקט אויף דז זעלנער זיי בעטראַכט פון קאַפּ ביז די פיס. דערנאָך צווישען זיך עפּיס גערעזט און אַביסיל אונטערגעשמייכעלט.

— הערסט-דו, סענדעריל, — האָט איין זעלנער שטילערהייט געזאָגט בשעת די אָפיצירען האַבען צווישען זיך געשמיעסט, — איך זאָל וויסען מיין טויט זאָל דאָ אפילו זיין, מוז איך זיי אַרויסזאָגען דעם גאַנצען אמת, איך בין שטאַרק אָנגעלאָדען.

— פון מיינעטוועגען, בנימין, זאָג דיר זיי דעם אמת, — האָט דער אַנדערער זעלנער זיך אָנגערופען, — אויב דו ווילסט אַזוי, זאָל זיין אַזוי, וואָס פאַר אַ דאגה איך האָב.

— איהר זייט עס די לייט, וואָס האַבען שפּעט ביי דער נאַכט זיך אַרויסגעגנבט פון דער קאַזאַרמע? — האָט דער יענערעאל געטרעגט סטראַגע. — איהר ווייסט, וואָס קומט פאַר אַזא שולד.

— אַ-וואָ, אַ-וואָ! — איז בנימין אויף גאָטס בעראטה צרויס מיט אַ שפראַכע, האַלב יודיש, פאַרעווינע רייסיש, און אַנידערגעלעגט אַ שמי-עסיל, אַז הייקיל זאָאיקע, דער בעל-דברן פון טונעצדעווקע, האָט געמעגט, כילעבען, זיך בעגראָבען ניין איילען אין דער ערד.

דער יענערעל האָט אַוועקגעקעהרט דעם קאַפּ מיט אַ געלעכטער, אַ מאַך געגעבען מיט דער האַנד און דער פולקאָוויק האָט אָנשטאַט איהם אָנגעהייבען צוריידען.

— איהר האָט זיך שטאַרק פאַרדינט, אייך קומט מיאוס צו בעשטראָפען פאַר אַזאָ שולד.

— וואָסע בלאָגאַראַדיע! — האָט בנימין אויסגעשאַסען אויף אַ קול, — האַפען מענשען אין מיטען העלען טאַג און פאַרקויפען זיי ווי היהנער אויפ'ן מאַרק — דאָס מעג מען, און אַז זיי, נעבער, ווילען ניצול ווערען, דאָס רופט מען אָן אַ שולד! אויב צוזי, איז דאָך טאַקי הפקר אַ וועלט, און איך פאַרשטעה שוין, אָסור, נישט, וואָס הייסט אַזוינס מעגען און נישט מעגען! אַדרבא לאַמיר פּרעגען דאָ טאַקי מענשען, זאָלען זיי זאָגען, ווער איז שולדיג, אַ שטייגער, ווי וואָס געווען, אַז מען זאל אייך האַפען ערגין אויפ'ן וועג און מיט גוואַלד אַריינשטופען אין זאַק אַריין, נו וואָלט איהר, הילדוה, שולדיג געווען, ווען איהר וואָלט מיט אַמצות-כח פונ'ם זאַק צרויס? איך זאָג אייך בפירוש, דאָס איז געווען לכתחלה אַ גע-נויטע זאַך, אַ גענאַרעריי, שולדיג זענען דאָ נאָר די יודען, מי יודע וואָס זיי האָבען נאָך אָנגערעדט. מיר זענען אייך מוסר מודעה-זאָג, סענדעריל, זאָג! וואָס שטעהסט-דו ווי אַ גלום? געה צרויס מיט דעם אמת אויף גאָטס בעראַטה. נאָר אָהן מורא און זאָג מיט מיר אינאיינעם: — מיר זענען אייך מוסר-מודעה, אַז פון טכסיסי מ'חמה האָבען מיר נישט גע-וואוסט, מיר ווייסען נישט און מיר ווילען נישט וויסען, מיר זענען, ברוך השם, בעווייבטע, האָבען אין זינען עפּיס גאָר אַנדערש און מיט אַזעלכע זאַכענישען קענען מיר לחלוטין זיך נישט אָבגעבען, זיי געהען אונז אַפילו גאָר אין קאַפּ נישט. היינט מילא וואָס טויגען מיר אייך? מיר דאַכט זיך, אַז איהר בעדאַרפט אַליין וועלען אונזערער פטור צו ווערען, און באמת איז בנימין טאַקי זעהר גערעכט געווען, מען איז נאָך לאַנג טאַקי גערן געווען, זייערער פטור צו ווערען, אַז די עלסטע האָבען זיך געווען צוגעקוקט צו אונזערע פאַרשויען, צו זייער הילדוה, צו זייערע פאַסטעמקעס, צו זייער שמיעס און צו זייערע מאַרשען, האָבען זיי שוין זיך אָנגעשטויסען, מיט וועלכע נפשות זיי האָבען צוטאָן, און פלעגען

נישט איין מאל זיך האלטען ביי די זיימען לאכענדיג. דער ביון פון דער
איצמיגער סאבראניע אפיצירען איז געווען צוגעהמען אונזערע פארטוינען
אויפ'ן פארהער און פריווען זעהן, מיט וועמען זיי האבען א עסק. בנימין
מיט מענדערלען האבען דא זיך פארהערט און ברוך השם, שטארק אויס-
גענומען, נאך מעהר ווי געוואונשען, אזוי אז די אלע אפיצירען האבען
עפנים משונה הנאה געהאט פאר געלעכטער.

— נו, דאקטאר? — האט דער יענער אל געמאכט צו א אפיציר,
וואס האט זיך אריינגעלאזט אין א שטיעם און מיט אונזערע פארטוינען
די שטארק אבגעגעבן.

דער דאקטאר האט אנדערגעלעגט א פינגער אויפ'ן שטערען און
געמאכט שאקלענדיג מיט'ן קאפ. גלייך ווי ער וואלט געזאגט — דא
פעלט א קלעפּקע!

דער שפיץ איז געווען, נאכדעם אז די אפיצירען האבען צווישען
זיך גערעדט און עפנים געשריבען, האט מען געהייסען אבלאזען אונזערע
פארטוינען פריי פונם דינסט.

— געהט אייך, האט מען צו זיי געזאגט, געהט אייך געוונטערהייט!
בנימין האט זיך זעהר שטען געזעגענט מיט א פארבייג און זיך גע-
לאזט אוועקגעהן.

מענדערלי האט ווי א זעלנער געהויבען פיסלעך און געגאנגען נאך
זייהם מיט א סארש.